

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

NECİP FAZIL KISAKÜREK VE EĞİTİM ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

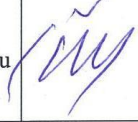
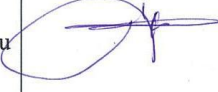
HAZIRLAYAN
ŞEHNAZ DÜZCE

DANIŞMAN
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MAHMUT DÜNDAR

VAN-2019

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-4)

Şehnaz DÜZCE tarafından hazırlanan “**Necip Fazıl Kısakürek ve Eğitim Anlayışı**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut DÜNDAR Felsefe ve Din Bilimleri ABD. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Başkan : Prof. Dr. Şakir GÖZÜTOK Felsefe ve Din Bilimleri ABD. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hamza AKTAŞ Felsefe ve Din Bilimleri ABD. Gümüşhane Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ onaylamıyorum	
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. ...01/08/2013... Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (27/05/2019)

Şehnaz DÜZCE

(Yüksek Lisans Tezi)
Şehnaz DÜZCE
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Haziran, 2019

NECİP FAZIL KISAKÜREK VE EĞİTİM ANLAYIŞI

ÖZET

Cumhuriyet dönemi Türk düşüncesinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Necip Fazıl Kısakürek, bireysel ve toplumsal birçok konu ve sorunla ilgilenmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmuştur.

Necip Fazıl'ın özgün ve dikkate değer çalışma alanlarından biri de eğitim alanı ile ilgilidir. Kendisinin eğitime dair görüş ve yazıları incelendiğinde, bu fikirlerinin ve düşüncelerinin genellikle eğitimin manevi ve inanca dair alanlarında kümелendiği, dolayısıyla din eğitimi ile alakalı görüş ve düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda Necip Fazıl'ın eserleri merkeze alınmış, çalışmaya temel oluşturması açısından farklı kaynaklardan da faydalanılmıştır.

Bu çalışmayla, Necip Fazıl Kısakürek'in gerek ilmi kişiliğinin gerekse eğitim görüşlerinin din eğitimi anabilim dalına kazandırılması, bu görüşlerin de bazı eğitim problemlerine çözüm getirmesi için dikkate alınması ve onun bir kürsü öğretmeni olarak din eğitimcilerine rol model olarak sunulması amaçlanmıştır. Bu anlamda din eğitimi bilim dalına yeni bir konu ve yeni bir şahsiyet kazandırma gayreti güdülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Necip Fazıl Kısakürek, Eğitim, Din Eğitimi.
Sayfa Sayısı : 96
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Mahmut DÜNDAR

M. Sc. Thesis
Şehnaz DUZCE
VAN YUZUNCU YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
June, 2019

NECİP FAZIL KISAKÜREK AND UNDERSTANDING OF EDUCATION

ABSTRACT

Necip Fazıl Kısakürek, who is one of the important persons in Republic Period's Turkish thought, deals with both personal and social issues and problems and offers some solutions for these problems.

One of Necip Fazıl's genuine and remarkable working areas is about education field. When his opinions and articles about education are examined, it is detected that these opinions and thoughts are generally accumulated in the education's moral and belief fields and so it is determined that he has respectable opinions and thoughts with regard to religious education. In this context, Necip Fazıl's works are centered and also some other sources are utilized to form a basis for this work

In this study, It has been aimed to draw attention to bringing the both intellectual personality of Necip Fazıl Kısakürek and his educational views in religion education. In order to solve the existing problems, It has been drawn attention to his views and presenting Necip Fazıl Kısakürek as a role model lecturer to the other lecturers. In this sense, It has been aimed to bring a new personality to department of religion education.

Key Words : Necip Fazıl Kısakürek, Education, Religious Education.
Quantity of Page : 96
Supervisor : Dr. Inst. Member Mahmut DUNDAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1
1. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI VE ESERLERİ	3
1.1. Ailesi ve Çocukluk Yılları	3
1.2. Eğitimi ve Gençlik Yılları.....	4
1.3. Abdülhakim Arvasi ile Tanışması ve Etkileri.....	7
1.4. Eserleri	12
1.4.1. Şiir Kitapları.....	12
1.4.2. Tiyatroları	14
1.4.3. Hikâye ve Romanları	16
1.4.4. Anı Türündeki Eserleri.....	17
1.4.5. Dini ve Tasavvufi Eserleri	18
1.4.6. Deneme, Fıkra, Siyasi, Tarihi İnceleme Eserleri	19
1.4.7. Hitabe ve Konferansları	23
1.4.8. Çeviri ve Sadeleştirme Eserleri.....	23
1.4.9. Dergi ve Gazeteleri	24
2. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN FİKİR DÜNYASI	26
2.1. Din	27
2.2. Ahlak.....	30
2.3. Gençlik.....	35
2.3.1. Vecd ve Aşkla Yanma.....	37
2.3.2. Üstün Akıl ve Sır İdraki	38
2.3.3. Nefs Muhasebesi	39
2.3.4. Aksiyon Ruhu	40
2.3.5. Fedakârlık ve Disiplin.....	41
2.3.6. Gözükaralık.....	42
2.3.7. Merhamet ve Şiddet	43
2.3.8. Zerafet ve Estetik	44
2.3.9. Sahabeyi Rol Model Almak.....	45

2.4. Batıcılık ve Büyük Doğu Düşüncesi	45
2.4.1. Batıcılık.....	45
2.4.2. Büyük Doğu	49
3. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN EĞİTİM ANLAYIŞI.....	51
3.1. Necip Fazıl'a Göre Eğitim	51
3.1.1. Eğitim Kavramı.....	54
3.1.2. Eğitimin Amacı	56
3.1.3. Eğitim Metodu	57
3.2. Necip Fazıl'a Göre Eğitimin Unsurları	58
3.2.1. Aile.....	58
3.2.2. Okul.....	60
3.2.3. Öğretmen.....	61
3.2.4. Öğrenci.....	63
3.2.5. Vaiz ve İmam	64
3.3. Necip Fazıl'a Göre Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri	65
3.3.1. Ana Fikir ve Plan	66
3.3.2. Okumayı Genişletme.....	66
3.3.3. Yetiştiriciyi Yetiştirme.....	67
3.3.4. Mektep Kitapları	69
3.3.5. Ahlak ve Disiplin	69
3.3.6. Dil ve İstılah.....	71
3.3.7. Üniversite.....	72
3.3.8. Politeknik	73
3.3.9. Yabancı Profesör.....	75
3.3.10. Avrupa'ya Gönderilecek Talebe	76
3.3.11. Sanat ve İlim Hareketlerini Koruma	78
3.3.12. Halk Terbiyesi.....	79
3.3.13. Dünya İrfanını Nakil İşİ	80
3.3.14. Milli Kütüphane ve Müze	82
3.4. Necip Fazıl'a Göre Eğitim Politikaları	83
SONUÇ.....	85
KAYNAKLAR	88
ÖZGEÇMİŞ	
ORİJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

a.g.e

Adı geçen eser

a.g.m

Adı geçen makale

A.Ü.

Ankara Üniversitesi

a.y.

Aynı yazar

BDY.

Büyük Doğu Yayınları

Bknz.

Bakınız

Bşk.

Başkaları

C.

Cilt

Çev.

Çeviren

DİA.

Diyanet İslam Ansiklopedisi

DİB.

Diyanet İşleri Başkanlığı

Ed.

Editör

Fak.

Fakülte

Hız.

Hazreti

MEB.

Milli Eğitim Bakanlığı

s.a.s.

Sallallahu aleyhi ve sellem

TDV.

Türkiye Diyanet Vakfı

TYB.

Türkiye Yazarlar Birliği

Ünv.

Üniversitesi

vb.

Ve benzeri

vd.

Ve diğerleri

Yay.

Yayınları

ÖNSÖZ

Cumhuriyet dönemi Türk düşüncesinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Necip Fazıl Kısakürek, çok yönlü bir mütefekkidir. Din, ahlak, sanat, siyaset, ilim, kültür, medeniyet gibi pek çok alanda söz sahibi olan Necip Fazıl hem bireysel hem de toplumsal birçok konu ve sorunla ilgilenmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmuştur. Bu konulardan biri de insan hayatında önemli bir yeri olan eğitim konusudur. Diğer düşüncelerinde olduğu gibi eğitimle ilgili düşüncelerinde de yol gösterici olan Kısakürek, eğitim sistemine, eğitim politikalarına, eğitim sorunlarına ayrıca değinmiştir. Eğitimle ilgili müstakil bir eseri olmayan düşünürün, “Çerçeve”, “Tanrı Kulundan Dinlediklerim” ve “İdeolocya Örgüsü” adlı eserlerinde eğitim meselesi ayrı başlıklar altında yer almıştır.

“Necip Fazıl Kısakürek ve Eğitim Anlayışı” başlığını taşıyan söz konusu çalışmanın birinci bölümünde Necip Fazıl Kısakürek’in hayatı hakkında detaylı malumat verilmeye çalışılmış, ardından kendisinin eserleri, eserlerin ana hatlarıyla muhtevası ve üslubu üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Necip Fazıl Kısakürek’in fikir dünyasına vurgu yapılmaktadır. Necip Fazıl, farklı alanlarda söz sahibi olarak yetişmiş mümtaz bir şahsiyettir. Dolayısı ile onun ilmi kişiliği ve fikirleri üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, Necip Fazıl Kısakürek’in genel eğitim ve din eğitimine dair görüş ve düşünceleri ele alınmıştır. Bu anlamda, ana hatları ile ele alınacak olursa, eğitimin hedeflerine dair görüş ve önerileri, eğitimde maneviyatın ve inancın inşa ve etki gücüne dair düşünceleri, eğitimde insan unsuruna dair vurguları ve eğitim politikasına dönük eleştirel yazıları çerçevesinde bir muhtevaya ve taslağa ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Necip Fazıl ile ilgili yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde onun eğitim yönünü ele alan müstakil bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada Necip Fazıl’ın eğitim ile ilgili görüş ve önerileri sistematik bir şekilde açıklanmaktadır. Bu çalışmanın Necip Fazıl’ın yaşadığı dönemin düşünce yapısını, değerlerini, eğitim sistemini ve genel olarak eğitim ve özelde din eğitime yönelik düşüncelerini ortaya koyması açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Bu alanı seçmeme vesile olan, değerli bilgilerini benimle paylaşarak yol gösteren sayın hocam Prof. Dr. Şakir Gözütok'a, bu çalışmanın gerçekleşmesinde bana yardımcı olan, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirmeleriyle çalışmayı akademik temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Mahmut DÜNDAR' a, çalışmanın bütün aşamalarında benden yardımını ve manevi desteğini esirgemeyen eşim Mehmet Sami Bey'e ve her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi sunarım.

Şehnaz DÜZCE

GİRİŞ

Necip Fazıl Kısakürek, dini ve edebi bir kişiliğe sahip, Türkiye için önemli bir karakterdir. Kendisinin farklı alanlarda görüşleri olmakla beraber, genel anlamda eğitim, özel anlamda da din eğitimi üzerine görüş, düşünce, anlayış ve eleştirileri mevcuttur.

Necip Fazıl, Türkiye’de literatür olarak genelde edebiyat alanında dikkate alınmış ve bu alanda üzerinde çalışılmış bir şahsiyettir. Kendisinin eserleri tetkik edildiğinde, edebiyat alanı ile ilgili çalışmalarının yanı sıra, Necip Fazıl Kısakürek’in birçok alanda özgün çalışmalarının, yazılarının ve eserlerinin mevcut olduğu görülmektedir.

Necip Fazıl’ın özgün ve dikkate değer çalışma alanlarından biri de eğitim alanı ile ilgilidir. Kendisinin eğitime dair görüş ve yazıları incelendiğinde, bu fikirlerinin ve düşüncelerinin eğitimin genellikle manevi ve inanca dair alanlarında kümelendiği, dolayısıyla din eğitimi ile alakalı önemli görüş ve düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşlerin tespiti, Kısakürek’in yaşadığı dönemin eğitim anlayışının daha iyi tahlil edilebilmesi ve günümüz eğitim anlayışına önemli katkılar sunabilmesi açısından önemlidir.

Kısakürek, eğitim hedeflerinin gerçekleşmesinin önündeki engeller, eğitimin en temel unsurlarından biri olarak insanın eğitimin neresinde yer aldığı, eğitimde inancın inşası ve etkisi, eğitim metotları, Türk eğitim sistemi gibi konularda kendine has üsluba ve özgün fikirlere sahiptir. Bu çalışmada, Necip Fazıl Kısakürek’in eğitim konusundaki görüşlerinin değerlendirilip, eğitimi nasıl tanımladığı, eğitimin hedeflerinin neler olması gerektiği, eğitim anlayışının dayandığı felsefi düşüncelerinin neler olduğu, yaşadığı dönemin eğitim sistemine getirdiği eleştirileri ve çözüm önerilerinin neler olduğu, ayrıca din ve ahlak eğitimine dair görüşleri ve önerileri üzerinde durulmuştur.

Araştırmada, araştırma yöntem ve tekniklerinden olan literatür taramasına dayalı dokümantasyon yöntemi kullanılmıştır. Necip Fazıl Kısakürek’in düşünceleri

ve yazıları hal-i hazırda mevcut olduğundan ve kendisi de hayatta olmadığından, şahsiyet araştırmalarında sık olarak kullanılan saha çalışması yapılmamıştır.

Necip Fazıl Kısakürek ile ilgili birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Ancak bu çalışmalar genellikle onun hayatını, mücadelesini, siyasi ve edebi yönünü, şairliğini, düşüncelerinin felsefî yönünü, dini yaşayışını ele almaktadır. Bu çalışmalardan, Prof. Dr. Ahmet KOÇ'un "Necip Fazıl'da Değerler" isimli yüksek lisans tezi, ahlak ve eğitime dair değerler konusunu ele almaktadır. Ayrıca Doç. Dr. Abdullah ŞENGÜL'ün "Necip Fazıl Kısakürek'in Yazılarında Eğitim Sorunu" isimli makalesi düşünürün eğitime dair tespit ettiği sorunlara ve çözüm önerilerine değinmektedir. Bu sebeple çalışmamız, Necip Fazıl'ın eğitim ile ilgili görüş ve önerilerini, eğitim unsurlarını, din ahlak, gençlik düşüncelerinin eğitim açısından değerlendirmesini ele alması bakımından orijinaldir.

1. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Ailesi ve Çocukluk Yılları

26 Mayıs 1905 tarihinde¹ İstanbul'da doğan Necip Fazıl Kısakürek'in çocukluğu, büyükbabası Hilmi Efendi'nin Çemberlitaş'taki büyük ve kalabalık konağında geçmiştir.² Babası Hukuk Mektebi mezunu: savcılık ve hakimlik gibi bazı görevleri icra etmiş Abdulkaki Fazıl Bey, annesi ise Aksaraylı Mediha Hanım'dır. Tam adı Ahmet Necip Fazıl olan düşünüre büyükbabası Hilmi Efendi'nin babasının ismi verilmiştir.³

Necip Fazıl, Yavuz Sultan Selim döneminde Maraş'ta hüküm süren Dulkadiroğullarına bağlı Kısakürekoğulları soyuna mensuptur. Düşünür, 'Kısakürek' isminin kökeni hakkında birkaç rivayetten bahsetmektedir. Bunlardan biri, Maraş'ta çıkan bir kıtlıktan dolayı dedeleri kısa ve uzun küreklerle insanlara erzak dağıtmışlardır. Bunun neticesinde bu lakapla anılmışlardır. İkincisi ise, Yavuz Sultan Selim'in Maraş'ı aldıktan sonra bir cami açılışında Necip Fazıl'ın kısa boylu bir dedesini göstererek "alın size bir kısa kürek" dediği ve bu olaydan sonra bu lakapla anıldıklarını ifade etmiştir.⁴

Necip Fazıl, çocukluğuna dair anılarında en fazla büyükbabası Hilmi Efendi'den ve yaşadığı konaktan bahsetmiştir. Dedesinin, kendisini "akl-ı evvel (akılda birinci) torunum" olarak çağırdığını söyleyen Necip Fazıl bütün torunlar içerisinde en çok kıymet verilen kendisi olduğunu belirtmektedir. Büyükbabası Hilmi Efendi'den övgüyle ve hayranlıkla bahseden Necip Fazıl, ilk eğitimini, ilk dini telkinlerini, büyükbabasından aldığını ve daha 4-5 yaşlarında okuma yazma öğrendiğini söylemektedir.⁵ Büyükbabasını, yaşadığı konağın ruhu olarak gören Necip Fazıl, konakta babaannesi ve halaları dışında dadı, mürebbiye, aşçı, arabacı ve hizmetçiler arasında büyümüştür.⁶

¹ Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, Şule Yay., İstanbul, 1998, 13.

² Necip Fazıl Kısakürek, *O ve Ben*, BDY, 38. Baskı, İstanbul, 2016, 9.

³ Mehmet Çetin, "Türk Edebiyatında Fırtınalı Bir Zirve", *Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2004, 8-10.

⁴ Kısakürek, *O ve Ben*, 22.

⁵ Kısakürek, *O ve Ben*, 21-22.

⁶ Kısakürek, *O ve Ben*, 11; a.y., *Kafa Kâğıdı*, BDY, 27. Baskı, İstanbul, 2017, 59.

Necip Fazıl'ın şiirinin de doğrudan ilham kaynağı olan⁷ Çemberlitaş'taki bu konak, onun için herhangi bir ev değil, duygu ve düşünce dünyasının yatağı, sınırsız ve ölçüsüz sevgi ve konforuyla bir zenginlikler bütünü, her şeyin ve herkesin etrafında ve kendisi için döndüğü bir yıldız sistemi; çevresinde keşfedilmeyi bekleyen renk, ışık, ses, şekil ve kuytuluklarıyla merak duygularını tahrik eden bir cazibe merkezi, konağın asli sahipleriyle, hizmetlilerden oluşan, her biri ayrı hikayesi ve kişiliğiyle çocuk dikkatini üzerinde toplayan eğlenceli ve meraklı bir albüm; içinde yaşayanlarla ve yaşananlarla binlerce soru, sorun, çeşit çeşit korku ve vehim bulunduran bir evrendir.⁸

Büyükbabası Hilmi Efendi tarafından fazlasıyla şımartılan Necip Fazıl, çocukluğunda yaramazlığıyla ün salmıştır. Babaannesi Zafer Hanım, bu yaramazlığın ve şımarıklığın önüne geçmek amacıyla okuma yazma bilen torununa roman okuma alışkanlığı kazandırmıştır. Yazar, beş altı yaşlarından on iki yaşına kadar süren bu roman okuma alışkanlığını “abur cubur okuma hastalığı” olarak ifade etmektedir.⁹

1.2. Eğitimi ve Gençlik Yılları

Küçük yaşlardan itibaren okuma yazmayı öğrenen Necip Fazıl, ilköğrenimini çeşitli okullarda kesintili ve düzensiz bir şekilde tamamlamıştır.¹⁰ Çok kısa bir mahalle mektebi devresinden sonra Fransız ve Amerikan kolejlerinde öğrenim gören Necip Fazıl, çeşitli nedenlerle bu okullara uyum sağlayamamıştır. Daha sonra kısa sürelerle Büyükdere Emin Efendi Mahalle Mektebinde, Reşit Paşa Numune Mektebinde, Vaniköy Rehberi İttihat Mektebinde okumuş, Heybeliada Numune Mektebinden diploma almıştır. Aynı yıl Heybeliada'daki Bahriye Mektebine (askeri deniz lisesi) yazılmış, orada beş yıl okumasına rağmen diploma alamayarak ayrılmıştır.¹¹

“Ne oldumsa bu mektepte oldum” dediği Bahriye Mektebinde Edebiyat, Tasavvuf, İngilizce alanlarında kendini geliştirmiştir ve ilk şiirlerini bu okulda yazmaya başlamıştır. Bu okulu, kendisini daha iyi tanımasına vesile olan parlak bir

⁷ Lütfü Şehsuvaroğlu, *Necip Fazıl Kısakürek*, Alternatif Yay., Ankara, 2003, 11.

⁸ Çetin, *a.g.e.*, 8-10.

⁹ Kısakürek, *O ve Ben*, 23-24.

¹⁰ Okay, *a.g.e.*, 14.

¹¹ Okay, *a.g.e.*, 14.

zemin ve onu en iyi şekilde yansıtan bir ayna olarak anlatmaktadır.¹² Eski Diyanet İşleri Başkanı Aksekili Ahmed Hamdi Efendi, Yahya Kemal, Hamdullah Suphi Tanrıöver, İbrahim Aşki bu okulda ders aldığı ve etkilendiği hocalarındandır. Derin irfan sahibi olarak bahsettiği edebiyat öğretmeni İbrahim Aşki Bey, Necip Fazıl'ın tasavvufa yönelmesinde etkili olmuştur.¹³ Onun ilk şiir denemelerinde yol gösteren, doğunun irfanına ve tasavvuf metinlerini okumaya ilk teşvik eden hocası İbrahim Aşki Bey olmuştur.¹⁴ Lise dönemlerinde bir arayış içerisinde olan Necip Fazıl'a hocası gönül ürünleri manasına gelen “Semeratü'l-Fuad” ve “Divan-ı Nakşi” isimli iki kitap vermiştir.¹⁵ İbrahim Aşki Efendi'nin verdiği bu iki kitap, arayış içerisinde olan Necip Fazıl'da farklı izler bırakmıştır. Ancak bu onun için yeterli olmamıştır. Geceleri yatakhaneye arkadaşlarından önce gitmiş, yatsı ezanı okunurken eliyle başını örterek içten içe dua etmiştir. Bunun yanında Necip Fazıl'ın içinde sıklıkla üstün yaratılmış olma, başarmak için dünyaya gelmiş olma hissi oluşmuştur.¹⁶

Okulda şair lakabıyla anılan Necip Fazıl, teneffüslerde arkadaşlarıyla aruz çalışmaları yapmış ve “Nihal” isimli tek nüshalık bir dergi çıkarmıştır.¹⁷ Şairliği, küçük, değersiz bütün hislerin üstünde gördüğünü ve onu anlama yeteneğinin en yüksek merhalesi saydığını söyleyen Necip Fazıl, şair olmaya henüz on iki yaşındayken, hastanede yatan annesinin isteği üzerine karar verdiğini ifade etmektedir. Şairliği varlık hikmeti olarak gören Necip Fazıl, annesinin bu isteği sayesinde hastane odasında, annesinin yanı başında şair olmaya karar vermiştir.¹⁸

Düşünür, Bahriye Mektebinde son sınıfa geldiğinde mezun olacakken okulun eğitim süresine bir yıl daha ilave edildiği için okulu bırakma kararı almış ve bu okuldan sadece üç yılını bitirdiğine dair diploma almıştır.¹⁹ O dönemde tek isteği Bahriye Mektebini bitirir bitirmez üniversiteye (Darülfünun) gidip felsefe bölümünü

¹² Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 135.

¹³ Kısakürek, *O ve Ben*, 40-41.

¹⁴ Hüseyin Yorulmaz, *Bir Neslin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek*, Hat Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2016, 83.

¹⁵ Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 156-157.

¹⁶ Yorulmaz, *a.g.e.*, 86 ; Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 157.

¹⁷ Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 157.

¹⁸ Kısakürek, *Çile*, Yapı Kredi Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2005, Önsöz Bölümü, 13.

¹⁹ Kısakürek, *O ve Ben*, 47.

bitirmek olan Necip Fazıl, bu isteğine bazı ailevi sıkıntılarından dolayı ara vermek zorunda kalmıştır.^{20f}

Hayatında sıkıntılı bir döneme giren Necip Fazıl, annesiyle birlikte Erzurum’a dayısının yanında yaşamaya başlamıştır. Üniversiteye yerleşme hayalleri kuran Necip Fazıl, dayısının ‘Darülfünun hayalini bırak da tüccar olmaya bak!’ tavsiyesi üzerine meyve satmaya başlamış ancak kar yerine zarar edince bu onun ilk ve son ticari teşebbüsü olmuştur.²¹ Daha sonra tekrar İstanbul’a dönen düşünür 1921 yılında 17 yaşındayken İstanbul Darülfünun Felsefe bölümüne yazılmıştır. Bu okuldaki hocaları arasında Mustafa Şekip Tunç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Felsefe Tarihi hocası Mehmed Emin ve Ahlak dersi hocası İzzet Bey’i saymaktadır. Ayrıca Ahmet Kutsi Tecer, Ahmed Hamdi Tanpınar ve kütüphane memuru Hasan Ali Yücel ile bu okulda tanışmıştır.²²

Üniversite yıllarında şiirlerini yayınlamaya karar veren şairimizin ilk şiirleri 1922 yılında²³ “Yeni Mecmua” dergisinde yayımlanmıştır.²⁴ Bu tarihten itibaren, “Dergâh”, “Anadolu Mecmuası”, “Milli Mecmua” ve “Hayat” dergilerinde şiirleri yayınlanmaya devam etmiştir. Aynı zamanda “Vakit Gazetesi’nde” gazetecilik yapmaya başlamıştır.²⁵

Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra, Darülfünun ’un son döneminde girdiği bir sınavı yüksek bir puanla kazanınca Avrupa’ya gönderilecek ilk cumhuriyet öğrencileri arasında yer almış²⁶ ve Paris’te Sorbonne Üniversitesi Felsefe bölümünü okumaya gönderilmiştir.²⁷

Düşünür, kâbus şehri²⁸ olarak adlandırdığı Paris’te öğrenim hayatına ara vermiş ve oradaki eğlence hayatına aldanmıştır. Bu nedenle hatıralarındaki ifadesiyle

²⁰ Kısakürek, *O ve Ben*, 47.

²¹ Yorulmaz, *a.g.e.*, 91 ; Ayrıca Bknz. Kısakürek, *Kafa Kağıdı* 174-175.

²² Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 176-177; a.y., *O ve Ben*, 52.

²³ Talip Mert, “Hayatı ve Şahsiyeti”, *Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, 10-45.

²⁴ Kısakürek, *O ve Ben*, 54-55.

²⁵ Kısakürek, *Kafa Kağıdı*, 178-185.

²⁶ Kısakürek, *O ve Ben*, 60.

²⁷ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 11.

²⁸ Kısakürek, *O ve Ben*, 62.

Paris'te bir bohem hayatı yaşamıştır.²⁹ Aylarca Paris'te gündüzleri yattığı için gün ışığını görmediğini, gecelerini ise kulüplerde geçirdiğini ve bunun ruh halinde meydana getirdiği kötü yansımalarını ifade etmiştir.³⁰

Paris'te sekiz ay kaldıktan sonra 1925 yılında Türkiye'ye dönen Necip Fazıl, çeşitli bankalarda memurluk, muhasebecilik ve müfettişlik görevlerinde bulunmuştur. Bu arada banka memuriyeti ile beraber şiir, hikaye ve tiyatro çalışmalarını da sürdürmüş ve peş peşe çeşitli eserler yayımlamıştır.³¹ Aynı yıllarda değişik sürelerle ve aralıklarla bir Fransız Mektebinde, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde ve Robert Koleji'nde,³² Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde hocalık yapmıştır.³³

Necip Fazıl, Paris'te yaşadığı dönemlerde farklı bir ruh haline bürünmüştür. Hayatın anlamını bilmeden, kendini kaybetmiş bir vaziyette, hayatı sürekli sorgulayarak yaşayan düşünür, oldukça yıpranmış ve yalnızlaşmıştır. Necip Fazıl o zamanlarda ruh halini anlatan “Kaldırımlar” şiirini yazmıştır. 1928 yılında Kaldırımlar kitabı yayımlandıktan sonra çok beğenilmiş ve düşünür, “Kaldırımlar Şairi” olarak ün salmıştır.³⁴

1.3. Abdulhakim Arvasi ile Tanışması ve Etkileri

Necip Fazıl Kısakürek, Abdulhakim Arvasi (1860-1943)'ye atfen yazdığı “O ve Ben” adlı eserinde kendi hayatını Abdulhakim Arvasi'yi “Tanıyıncaya Kadar (1904-1934)” ve “Tanıdıktan Sonra (1934-1943)” olarak iki bölüm halinde ele almış ve yaşayış şeklinin, düşüncelerinin onu tanıdıktan sonra değiştiğini ifade etmiştir. Necip Fazıl, büyük zat dediği Abdulhakim Arvasi'yi bir vapur seyahati sırasında sohbet ettiği bir şahıs vasıtasıyla tanımıştır.³⁵ Abdulhakim Arvasi'yi tanıyana kadar zihninde derin ızdıraplar yaşadığını pek çok yerde dile getirmiştir. Kendisinin Allah'a inandığını ancak bu inancının sadece lafta kaldığını, fikri, hissi anlamda

²⁹ Okay, *a.g.e.*, 14.

³⁰ Kısakürek, *Babıali*, BDY, 19. Baskı, İstanbul, 1985, 30.

³¹ Yorulmaz, *a.g.e.*, 125-129.

³² Okay, *a.g.e.*, 14-15.

³³ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 12.

³⁴ Mert, *a.g.m.*, 10-45.

³⁵ Kısakürek, *O ve Ben*, 87-219.

birçok şeye vakıf olduğunu ancak bunları içine yerleştiremediğini ifade eden düşünür bundan dolayı huzursuz ve doyumsuz bir ruh haline girdiğini anlatmaktadır.³⁶ Kendi yaşadığı buhranı İmam Gazali'nin yaşadığı manevi buhrana benzetmiş³⁷ ve onun “Gördüm ve anladım ki Peygamberlik tavrı aklın ötesindedir ve her şey O’nun, Allah Sevgilisinin batınından bir feyiz nuru alabilmekten ibarettir. O nura teslim oldum ve kurtuldum.”³⁸ sözünü kendisine yol gösterici olarak almıştır. Her şeyi kaybettiğini düşündüğü sırada Allah’ın varlığını tam olarak hissettiğini söyleyerek tam anlamıyla gerçek bilgiye kavuştuğunu ifade etmiştir.³⁹

Necip Fazıl’ın, manevi hocası olan Seyyid Abdulhakim Arvasi’yi tanıyana kadar hem fikir hem de özel hayatında çalkantılı ve bir o kadar da renkli bir hayatı olmuştur. Necip Fazıl, Abdulhakim Arvasi ’ye olan ilgisi ve sevgisinden kaynaklı olarak Seyyid Fehim Arvasi ’ye ve Seyyid Taha-i Nehri’ye ilgi duymuş ve muhabbet beslemiştir. Bu sevgi ve ilginin sonucu olarak 1975 ve 1976 yıllarında ardı ardına Van’ın Başkale ilçesine bağlı Arvas köyüne ve Hakkâri’nin Şemdinli ilçesine bağlı Nehri köyüne ziyaretlerde bulunmuştur. Necip Fazıl’ın bu ziyaretleri esnasında dile getirdiği aşağıdaki mısralar onun bu ziyaretlere verdiği önemi ve bu ziyaretlerden nasıl etkilendiğini gösterir niteliktedir.⁴⁰

“Şemdinli dağlarının, içtim nur çeşmesinden

Kurtuldum, akreplerin ruhumu deşmesinden”⁴¹

Necip Fazıl’ın, Abdulhakim Arvasi’yi tanıdıktan sonra değişen ruh haliyle hayata, insanlara, olaylara ve varlıklara bakış açısı da değişmiş ve bu durum eserlerine de yansımıştır. Abdulhakim Arvasi’yi tanıdıktan sonra kendisini yeniden dünyaya gelmiş gibi hissederek düşünürün, eski şiirleri de onun yanında önemini kaybetmiştir. Onu yakından tanıyanlara göre bu radikal değişimin bir arka planı da

³⁶ Kısakürek, *O ve Ben*, 72.

³⁷ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, BDY, 21. Baskı, İstanbul, 2014, 118.

³⁸ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 119.

³⁹ Kısakürek, *O ve Ben*, 5-14.

⁴⁰ Bora Yılmaz, “Necip Fazıl Kısakürek’in Arvas ve Nehri Ziyaretleri”, *Uluslararası Zap Havzası Uleması Sempozyumu*, Ankara, 2018, II, 341-351.

⁴¹ Kısakürek, *Çile*, 396.

vardır ve Necip Fazıl 1934 öncesinde tamamen dindışı bir hayat sürmemiştir. Bunun hazırlığını kendi içinde yaşadığı için böyle bir değişim geçirmiştir.⁴²

Necip Fazıl yazılarının Abdülhakim Efendi'yle tanıştıktan sonra değiştiğini ve söz konusu bağılıktan sonra artık her şeyi İslam'a uygun olarak yaptığını belirtmiştir. Öyle ki kaleminin kuvvetli olmasını dahi Abdülhakim Efendi ile tanışmasına bağlamaktadır. Cümle ve fikir kalıplarına anlamlı kapıların açılması da, keza Abdülhakim Efendi ile olan karşılaşması ile mümkün olmuştur.⁴³ Kısacası 'Kaldırımlar'ın şairi olarak anılan Necip Fazıl, 'Çile'nin şairi olarak anılmaya ve tanınmaya başlamıştır.⁴⁴ Bundan sonraki yıllarda şiir, hikaye, tiyatro alanlarında birçok eser yayınlamıştır. 1935'te "Tohum" adını verdiği ilk tiyatro eserini yazmış ancak seyirciler tarafından ilgi görmemiştir. 1936'da Ankara'da bulunan düşünür, dönemin edebi ve fikri anlamda ün salmış kişilerini yazı kadrosuna dâhil ettiği "Ağaç" adında haftalık bir dergi çıkarmıştır. Ancak bu dergi de okuyucudan beklenen ilgiyi göremeyince yayın hayatından çekilmiştir.⁴⁵

Düşünür, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce ve savaş yıllarında "Haber" ve "Son Telgraf" isimli günlük gazetelerde fıkra yazarlığı yapmaya başlamıştır. Çoğu siyasi olan bu yazıları ilerleyen zamanlarda vuku bulunca okuyucu ve tenkitçilerin de ilgisini çekmiştir. Günlük gazetelerde yazarlığı devam eden düşünür aynı zamanda yeni bir dergi çıkarma girişiminde de bulunmuştur.⁴⁶ Necip Fazıl, Büyük Doğu ismini verdiği bu dergiyi 328 sayı olarak çıkarmıştır. Çoğu zaman aksamalar göstererek yayınlanan bu dergi şairin ve hareket önderinin düşünce yapısını tam olarak yansıtmaktadır. Büyük Doğu dergiyile beraber aynı zamanda çok da fazla kurumsal olmayan bir derneğin adı da olmuştur. Büyük Doğu külliyyatı düşünürün eserlerinin tamamı olmakla birlikte, derginin bütün nüshalarının bir araya getirilmesine de verilen isimdir.⁴⁷

Necip Fazıl'ın, edebi, fikri hayatında olduğu gibi özel hayatında da yeni gelişmeler olmuştur. Evliliği hiç düşünmeyen Kısakürek, Abdülhakim Arvasi'nin

⁴² Yorulmaz, *a.g.e.*, 175.

⁴³ Kısakürek, *O ve Ben*, 129.

⁴⁴ Mert, *a.g.m.*, 10-45.

⁴⁵ Okay, *a.g.e.*, 18.

⁴⁶ Okay, *a.g.e.*, 19.

⁴⁷ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 70.

tavsiye ve telkinleri vesilesiyle 1941’de “otuz yedi yıldır çile ortağım” dediği Neslihan Hanım’la evlenmiş, Mehmet, Ömer, Ayşe, Osman ve Zeynep adlarını verdiği beş çocuğu olmuştur.⁴⁸

Büyük Doğu Dergisi yayınlanmasıyla beraber birçok sorunla karşılaşan düşünür, 1945-1961 yılları arası çeşitli yazıları ve düşüncelerinden dolayı hapis cezaları almıştır.⁴⁹ Necip Fazıl, 1950 yılında Büyük Doğu Cemiyeti adıyla siyasi bir dernek kurmuştur. Düşünür, o dönemin yasalarına göre siyasi partiyle eş değer tutulan bu derneğin başkanı sıfatıyla birçok şehirde halka konferanslar vermiştir. Ancak bu çalışmalarından ve bazı siyasi faaliyetlerinden dolayı dönemin iktidarları tarafından cezalandırılmıştır. Necip Fazıl ilmi açıdan ve yazarlık konusunda en verimli zamanlarını 1950’den sonra yaşamıştır. Bu dönemde şiir kitaplarını yeniden düzenleyip yayımlamış, tiyatro, hikaye, hatıra, roman, siyasi, tarihi, dini, tasavvufi alanlardaki pek çok eserini bu dönemde yazmıştır.⁵⁰

1964-1972 yılları arasında başta Anadolu’nun birçok şehrinde ve Almanya’da çeşitli konferanslar vermiştir.⁵¹ Necip Fazıl’ın eserlerinden ve günlük gazete yazılarından etkilenen pek çok insan olmuştur. O bununla beraber Türkiye’nin neredeyse tamamını dolaşarak konferanslar vermiş ve tesir alanı oldukça genişlemiştir. Konferanslarında asıl amacı, kutsal değerlere önem veren, dindar, ahlaklı gençleri yetiştirecek zihni altyapıyı oluşturmak olmuştur. Bu konferanslarında dinleyicilere bir yandan Allah, peygamber sevgisini telkin ederek, onlarda İslami bir bilinç oluşturmaya çalışmış; öte yandan tarihteki iyi ve kötü olayları, şahısları örnek göstererek milli bilincin oluşmasını sağlamıştır.⁵²

Necip Fazıl’a “medya operatörü” diyen Lütfü Şehsuvaroğlu’na göre, O, 1935-1980 yılları arasında sürekli çalışıp tiyatro, şiir, roman, gazete ve daha birçok alanda eserler vermiş bir fikir adamıdır. Aynı zamanda kendi medyasını kendisi oluşturmuş,

⁴⁸ Kısakürek, *O ve Ben*, 179.

⁴⁹ Kısakürek, *O ve Ben*, 234-246.

⁵⁰ Okay, “Necip Fazıl Kısakürek”, *DİA*, TDV Yay., Ankara, 2002, XXV, 486.

⁵¹ Kısakürek, *O ve Ben*, 246-247.

⁵² D.Mehmet Doğan, *İki Yol Açıcı Nureddin Topçu ve Necip Fazıl*, Yazar Yay., Ankara, 2016, 126.

çeşitli siyasi olaylara çekinmeden fikirler beyan etmiş, dernek, parti teşebbüslerine müdahale eden siyasi bir lider olmuştur.⁵³

Mustafa Miyasoğlu'na göre: “Necip Fazıl sanatı, düşüncesi ve aksiyonu ile çok önemli bir kültür ve iman hareketinin öncüsü olmuştur. Kültür hayatımıza getirdiği ölçülerle, hatırlattığı değer yargılarıyla imanı hayatın temel dinamiklerinden biri olarak ikame etmeye çalışmış ve bunun bir dünya görüşü haline gelmesi için destansı bir kavgayı göğüslemiştir.”⁵⁴

26 Mayıs 1980’de “Türk Edebiyatı Vakfı” tarafından “Şairler Sultanı” ve 1982’de “Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu” isimli eserinden dolayı “Yılın Fikir ve Sanat Adamı” seçilmiştir. Ömrünün son günlerine kadar kitapları, yazıları, notları ve birkaç gerçek dostuyla zaman geçiren Necip Fazıl, 25 Mayıs 1983 yılında Erenköy’deki evinde vefat etmiştir. 26 Mayıs 1983’te Eyüp mezarlığına defnedilmiştir.⁵⁵

Necip Fazıl Kısakürek, 1 Mayıs 1939 yılında yayınladığı “Ben buyum” adlı yazısında okuyucuların uğraşmasını istemeden kendisi hakkında anahatlarıyla şunları söylemiştir:

1. Milletine ve memleketine bağlı, Avrupa’nın emperyalizmine karşı.
2. Maneviyata önem veren, maddeciliğe karşı.
3. Maveraya önem veren, dinsizliğe karşı.
4. Kişilik ve nitelik sahibi, gereksiz ve standart ölçülere karşı.
5. Mülkiyet hususunda sınır koyucu, büyük ferdi sermayeciliğe karşı.
6. Saf, katışıksız ilim, fikir, sanat hareketlerini seven, temeli olmayan, yüzeysel sistemlere karşı.
7. Düşünce ve manevi yönden üstün vasıflı kişileri ayırıcı.

⁵³ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 67.

⁵⁴ Mustafa Miyasoğlu, *Necip Fazıl Kısakürek*, Adım Yay., 3. Baskı, İstanbul, 1993, 29.

⁵⁵ Miyasoğlu, *Necip Fazıl Armağanı*, Konak Yay., İstanbul, 2004, 88-89.

8. Bireysel özgürlük üzerine kurulan düşüncelere ve görüşlere karşı.⁵⁶

1.4. Eserleri

Necip Fazıl, şiir, roman, hikâye, tiyatro, senaryo, deneme gibi edebiyatın hemen her dalında eserler vermiştir.⁵⁷ Aynı zamanda fikri eserleriyle kendine mahsus bir ideoloji kurmaya, Büyük Doğu düşüncesi etrafında çıkardığı gazete ve dergi yazılarında kendine has üslubu ile boş bırakmadığı bir saha olmayan neredeyse tek yazardır.⁵⁸

Necip Fazıl, şiirleri gibi yazılarını ve kitaplarını da defalarca neşretmiş, her defasında değişiklikler ve ilaveler yapmıştır.⁵⁹ Bütün eserleri ve kitap haline gelmemiş çeşitli takma adlarla yazdığı yazıları “Büyük Doğu Yayınları” adı altında yayınlanmaktadır.⁶⁰

1.4.1. Şiir Kitapları

Necip Fazıl, her şeyden önce şiir alanında adını duyurmuş büyük bir şairdir. Şiirleri, diğer bütün alanlarda ortaya çıkardığı eserlerinden önce gelmektedir.⁶¹

1. Örümcek Ağı (1925): Şairimizin ilk şiir kitabı olan bu eser, 28 adet şiirden oluşmaktadır. Necip Fazıl, bu eseri sayesinde edebiyat camiasına şairliğini kabul ettirmiştir.⁶²

2. Kaldırımlar (1928): Hem bireysel hem de metafizik konuları işleyen ve kent yaşamı içindeki insanın bunalımlarını anlatan “Kaldırımlar” şiirinden adını alan bu eser sayesinde Necip Fazıl’ın şöhreti iyice artmıştır. Hatta bu eser kendi isminin bir parçası olmuş ve 1934 yılına kadar “Kaldırımlar Şairi” unvanıyla anılmıştır.⁶³

⁵⁶ Kısakürek, *Çerçeve I*, BDY, 6. Baskı, İstanbul, 2016, 60.

⁵⁷ Necip Fazıl Kısakürek’in eserleriyle ilgili bilgilerin çoğu www.buyukdoguyayinlari.com.tr ve www.nfk.com.tr internet adreslerinden alınmıştır.

⁵⁸ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 17.

⁵⁹ Okay, *a.g.e.*, 97.

⁶⁰ Okay, *a.g.m.*, 488.

⁶¹ Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, 22.

⁶² Ahmet Alperen, “Necip Fazıl Kısakürek’in Sanatı”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, TYB Yay., Ankara, 1994, 32.

⁶³ Alperen, *a.g.m.*, 33; Ayrıca Bknz. Hasan Çebi, “Bütün Yönleriyle Necip Fazıl Kısakürek’in Şiiri”, *Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1987.

3. Ben ve Ötesi (1932): Bu şiir kitabının içeriğini daha önceki iki şiir kitabındaki şiirlerle muhtelif dergilerde (Milli Mecmua, Hayat, Varlık) yayınlanmış şiirler oluşturmaktadır.⁶⁴

4. 101 Hadis; Manzum, Meal, Tefsir(1951): Necip Fazıl'ın, 'Kırk Hadis' geleneğinden dolayı kaleme aldığı bu eser, Hz. Peygamber (s.a.s)'in çeşitli hadislerinin edebi yönden, veciz bir şekilde ve hece ölçüsüyle kafiyeli olarak tercüme edildiği bir eserdir.⁶⁵

5. Sonsuzluk Kervanı (1955): Şair, bu şiir kitabını oluştururken “bağlı olduğu unsurları öbürlerinden süzmeyi, ayıklamayı, düzeltmeyi ve yenileriyle bir arada bütünleştirmeyi” dilediğini belirtmiş ve bundan önceki üç şiir kitabını Allah'a bağlılığı belli olmayan zamanlara ait olduğu için “küçük ve kifayetsiz davranışlar” olarak ifade etmiştir.⁶⁶

6. Çile (1962-1974- vd.): Necip Fazıl'ın “şu ana kadar şairliğimin tam ve eksiksiz kadrosu” diye ifade ettiği Çile kitabındaki toplam şiir sayısı 385'tir. Bunlardan 215 adeti ise sadece bir beyit olarak yazılmış şiirlerdir.⁶⁷ Necip Fazıl'ın şairliği dışında bir başka özelliği de sanatı üzerine düşünen bir kişi oluşudur. Bu yüzden Çile (1974) kitabına sadece şiirlerini koymamış “poetika”⁶⁸ sını da yapıp eklemiştir. Poetika, şairin kitabının sonuna eklediği şiir ve şiir sanatı konusundaki görüşlerini anlattığı bölümdür.⁶⁹

7. Şiirlerim (1969): Necip Fazıl'ın şiirlerini ihtiva eden eseridir.

8. Esselam (1973): “Kıyamete kadar gelecek mukaddesatçı Türk Gençliğine ithaf” edilmiş olan ve sonuna “vasiyet” bölümü de eklenmiş bulunan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) mukaddes hayatının 63 levhada manzum olarak anlatıldığı bir

⁶⁴ Alperen, *a.g.m.*, 34.

⁶⁵ Süleyman Tülücü, “Kitap Tanıtımı”, *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, Erzurum, 2016/2, Sayı 46, 303-306.

⁶⁶ Kısakürek, *Çile*, 14.

⁶⁷ Alperen, *a.g.m.*, 40.

⁶⁸ Okay, *a.g.e.*, 66-76.

⁶⁹ Alperen, *a.g.m.*, 40.

eserdir. Şairin ifade ettiği üzere “bir mevlid kitabı olmayan”⁷⁰ bu eser Büyük Doğu Yayınları’nın birinci kitabı olarak ilk defa 1973’te yayınlanmıştır.

1.4.2. Tiyatroları

Necip Fazıl, asıl sanatçı kişiliğini şiirlerinden başka en çok tiyatro eserlerinde ortaya koymuş ve uzunca bir zaman hep iyi tiyatro yazarı olarak da anılmıştır.⁷¹ Yazarın tiyatroları tezli tiyatro türüne girmektedir. Kendi ifadesiyle tiyatro, “Tezin laf olmaktan çıkıp, büyü olduğu yer” dir.⁷²

1. Tohum (1935): Sanatçının ilk tiyatro eseri olan Tohum, 1935 yılında Muhsin Ertuğrul tarafından sahnelenmiştir. Piyesin konusu Maraş’ta maddecî batıya karşı mistik bir ruhla mücadelenin hikâyesidir. Eserde, milletin ruhunu temsil eden tohum düşüncesine karşı ferdin dramı geri plana itilmiştir.⁷³

2. Bir Adam Yaratmak (1938): Yazarın tiyatro türündeki en meşhur ve ‘psikolojik derinliği’ ile en çok beğendiği, tiyatro eserleri içinde ayrı bir önem atfettiği oyunudur.⁷⁴ “Necip Fazıl’ın geçirdiği büyük ruh çilesinin sahne destanı” olan bu piyes İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun 1937-38 sezonunda Muhsin Ertuğrul tarafından sahnelenmiştir. İlk sahnelenmesinden itibaren çok büyük yankı uyandırmış ve 1977 yılında sinemaya aktarılmıştır.

3. Künye (1940): “Birinci Dünya Savaşı’nda cepheden cepheye koşmuş, Harbiye Mektebi’nde hocalık yapmış, Balkan Savaşı’na katılmış, başarıyı ruh, disiplin ve bilginin eseri bilen, şahsi hayatı olmayan her şeye toplum açısından bakan ve insanı künyesini aşmaya memur sayan bir dava adamının” trajik hikayesini anlatan bir piyestir.

4. Sabır Taşı (1940): Adından da anlaşılacağı üzere sabrın insan hayatındaki önemini, insan için en güzel sığınak olduğunu anlatan masal içerikli bir oyundur.⁷⁵

⁷⁰ Kısakürek, *Esselam*, BDY, İstanbul, 2010, 14.Baskı, Takdim Bölümü, 18.

⁷¹ Miyasoğlu, *Necip Fazıl Kısakürek*, 80.

⁷² Okay, *a.g.e.*, 94.

⁷³ Okay, *a.g.e.*, 87-89.

⁷⁴ Turan Karataş, “Necip Fazıl’ın Tiyatroları”, *Doğumunun 100.Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, 227.

⁷⁵ Karataş, *a.g.m.*, 230.

5. Para (1942): Günümüz insanının önemli zaaflarından biri üzerine inşa edilmiş, Allah'ı ve ahlakı inkar eden bir banka patronunun trajik sonunu anlatan bir oyundur.⁷⁶

6. Siyah Pelerinli Adam (1943): Yazar, sahnelenmesinden ziyade okunması için kaleme aldığı bu eserini “tek perdede bir hikaye” şeklinde takdim etmiştir. Eserde Necip Fazıl'ın şeytana kafa tutuşu, ona karşı koyuşu anlatılmaktadır.⁷⁷

7. Nam-ı Diğer Parmaksız Salih (1949): Yazar, eserinde tedavisi ve ilacı olmayan hastalık olarak ifade ettiği kumardan ve tehlikelerinden bahsetmektedir.

8. Reis Bey (1964): 1948'den 1960 yılına kadar geçen sürede tiyatro eseri kaleme almayan Necip Fazıl'ın 1960 İhtilaliyle girdiği hapiste yazdığı üç piyesten biridir. Piyes, ömrü otel odalarında geçmiş yapayalnız, taş kalpli bir kanun tatbikçisi reis beyin verdiği bir karar sonucunda sarsılan iç dünyasını anlatmaktadır.

9. Ahşap Konak (1964): Yazarın 1960 İhtilalinden sonra girdiği hapishanede yazdığı ikinci piyes olan Ahşap Konak, giderek yozlaşan ve ahlaki değerlerinden uzaklaşan bir toplumu, çekirdeğinden gösteren bir temsildir. “Ahşap Konak, her katında üç nesli ayrı ayrı, fakat birada ve aralarındaki korkunç anlayış ve yaşayış uçurumu içinde yaşadığı bir mekanı temsil ederken, zaman boyutunda 1950 sonrası Türk cemiyetinin tezatlar içindeki içler acısı halini sembolize etmektedir.”

10. Abdülhamid Han (1968): Necip Fazıl'ın Büyük Osmanlı Padişahı Abdülhamid Han'a ait tarihi hakikatleri “Ulu Hakan” eseriyle en doğru ve açık şekilde anlattıktan sonra bunun kısmen oyun haline getirilmesidir.

11. Yunus Emre (1969): Mezarlığı olmayan köyü bulmak için yola çıkan ve ilk bilgi olarak, ölümsüzlüğe giden yolun insanın kendi içinden geçtiğini öğrenen Derviş Yunus'un hikayesini anlatan bir piyestir.

⁷⁶ Karataş, *a.g.m.*, 231.

⁷⁷ Karataş, *a.g.m.*, 236.

12. Kanlı Sarık (1970): Eser, Anadolu kapılarının Müslüman Türk'e açıldığı 1071 Malazgirt Zaferi'nden başlayarak Türkiye tarihine memleketin doğu ucundaki bir köşesinden terkibi bir bakışın temsilidir.

13. Mukaddes Emanet (1971): Piyes, Birinci Meşrutiyet'in ilanından günümüze doğru gelen zamanın panoraması üzerinde yüz yıllardır bir türlü bilinçlendirilemeyen Anadolu derdini gözler önüne serer ve dönem dönem ucuza harcanan Anadolu insanını kendi derdine sahip çıkmaya davet eder.

14. İbrahim Ethem (1978): Necip Fazıl'ın sağlığında yayımlanan son oyunudur. Belh Sultanı İbrahim Ethem'in Allah'a yakın olmak için tacını, tahtını, malını, mülkünü terk edip dağlara, kırlara çekilişinin hikayesini anlatmaktadır.⁷⁸

15. Püf Noktası: Necip Fazıl'ın ölümünden sonra gün yüzüne çıkan ve kitaplaşan dört perdelik bir piyestir.⁷⁹

16. Sır ve Kumandan: Tamamlanamayan bu iki oyun Siyah Pelerinli Adam'ın son baskısı içinde⁸⁰ kitaplaşmıştır.

1.4.3. Hikâye ve Romanları

Necip Fazıl, yazı hayatının ilk yıllarında şiir ve tiyatro kadar sürekli olmamakla beraber hikaye alanıyla da ilgilenmiştir.⁸¹ Yazarın hikayeleri, 1925 yılından başlayarak çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanmıştır. Hikayelerin bir bölümü 1933 yılında "Birkaç Hikaye Birkaç Tahlil", bir kısmı da 1965 yılında "Ruh Burkuntularından Hikayeler" ismi altında kitaplaşmış ve bu hikayelerin tamamı 1970 yılında "Hikayelerim" kitabında toplanmıştır. 1983 yılında ise yazarın hikayeleri "Büyük Doğu Yayınları" tarafından hikayeleri eksiksiz olarak bir araya getirilmiş ve son şeklini almıştır.

⁷⁸ Karataş, *a.g.m.*, 240.

⁷⁹ Karataş, *a.g.m.*, 241.

⁸⁰ Karataş, *a.g.m.*, 242

⁸¹ Okay, *a.g.e.*, 95.

“Aynadaki Yalan (1980)” isimli eser yazarın roman kalıpları içinde kaleme aldığı tek eseridir.⁸² Bu roman, üniversite de felsefe asistanı olan Naci’nin hayatını anlatmaktadır. Bu hayat, Necip Fazıl’ın kendi hayatı değildir ama onun hayat hikâyesindeki birçok unsuru içinde barındırmaktadır. Eser, kadın, sanat, cemiyet gibi konulardan bahsetmektedir.

1.4.4. Anı Türündeki Eserleri

1. Cinnet Mustatili / Yılanlı Kuyudan (1955): Yazarın, hatıra türündeki bu ilk eseri 1943’ten 1961’e kadar defalarca girip çıktığı hapisane anılarından oluşmaktadır.⁸³

2. Büyük Kapı / O ve Ben (1965/1974): 1965’te ‘Büyük Kapı’ ismiyle yayınlanan bu eser bazı ilavelerle 1974 yılında ‘O ve Ben’ adıyla yayınlanmıştır.⁸⁴ Hayatını, Abdulhakim Arvasi’yi tanıyuncaya kadar ve tanıdıktan sonra diye iki bölüme ayıran düşünür Efendisine doğru kendisini cezbeden hadiseleri manalandırdığı otobiyografik eseridir.

3. Hac (1973): 1973’te kutsal toprakları ziyaret eden Necip Fazıl’ın hac izlenimlerini, ayrıca kitabın “Veliler Diyarı” bölümünde, Van’ın Arvas Köyü’nde medfun Seyyid Fehim Hazretlerini; “Vatanımı Buldum” bölümünde ise kabri Hakkâri’nin Şemdinli kazasında bulunan Seyyid Taha Hazretlerini ziyaret yolculuklarının hikayelerini anlatan bir eserdir.

4. Babıali (1975): Bu kitap, Necip Fazıl’ın Türk entelektüeller muhiti Babıali’yi bizzat merkezinde olarak şahıs şahıs bir kıymet hükmüne bağladığı, kendini ise acımasız bir nefis muhasebesine tabi tuttuğu otobiyografik eseridir.

5. Kafa Kâğıdı (1984): Hayat hikayesini bazı eserlerinde gereğince yazmış olduğunu, ancak asıl ruh hayatını, ruhunun kafa kağıdını resimlendirmek istediğini

⁸² Büyük Doğu Yayınları Necip Fazıl’ın roman kalıplarında yazılmış tek eserinin bu eser olduğunu belirtmektedir. (bkz. www.bdy.com.tr.) Orhan Okay ise Necip Fazıl’ın ilk roman denemesinin “Meş’um Yakut” isimli bir eser olduğunu ancak hakkında yazılmış hiçbir yazısında yer almadığını hatta kendisinin de hatıralarında bu eserden bahsetmediğini ifade etmektedir. (bkz. Okay, *a.g.e.*, 96.)

⁸³ Alim Kahraman, “Büyük Hayatı Gören Açı”, *Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, 188-192.

⁸⁴ Kahraman, *a.g.e.*, 188-192.

dile getirmiş olan Necip Fazıl, bu eserini çocukluk günlerinde yaşadığı olayların ruhi oluşlarını tespitiye yönelik yazmıştır.

6. Benim Gözümde Menderes (1970): Necip Fazıl, siyasi hatıra türünde olan bu eserinde Adnan Menderes vasıtasıyla bir nevi kendi siyasi hal tercümesini kaleme almıştır. Adnan Menderes ile birlikte Demokrat Parti'yi de kendi ruh aynasında biçimlendiği şekliyle anlatmıştır.⁸⁵

1.4.5. Dini ve Tasavvufi Eserleri

1. Veliler Ordusundan 333/Halkadan Pırıltılar (1948): Ebu Haşim Sofi'den başlayarak herhangi bir silsile ve tarih dikkate alınmadan 333 evliyanın hikâyesini anlatan bir eserdir. "Halkadan Pırıltılar" ismiyle de defalarca basılan eserin 1976 yılında Necip Fazıl tarafından son şekli verilmiştir.

2. Başbuğ Velilerinden 33/Silsile-i Zeheb/Altun Halka: Eserde Allah Resul'ünden aldıkları mukaddes emaneti günümüze kadar getiren 33 büyük velinin hayatı anlatılmıştır.

3. Hz. Ali (1964): Hz. Ali'nin hayatının anlatıldığı eserde, kırtas meselesinden itibaren Allah Resul'ünün vefatlarından sonra baş gösteren ve gittikçe derinleşip siyasi ve ardından itikadi mezhep ayrılıklarına sebep olan olayların tahlili yapılmıştır.

4. Peygamber Halkası (1968): Necip Fazıl, bu eserinde ümmetin temel yapısı olarak gördüğü sahabeden bahsetmiş ve bir kısmını da örneklendirmiştir.

5. Çöle İnen Nur (1969): Büyük Doğu Dergisi'nde belirli aralıklarla yazılan yazıların bir araya getirilmesiyle kitaplaşan bu eser, 1950 yılından itibaren yayımlanan yazıların 1961'de ilk defa kitaplaştırılmasıyla meydana gelmiştir. Eserin 1960 yılında yapılan ilk baskısı "O ki O Yüzden Varız Kâinatın Efendisinin Hayatı" adını taşımaktadır. 1969' da ise "Çöle İnen Nur" adıyla basılmıştır.⁸⁶ Allah Resul'ünün hayatının anlatıldığı bu eser, siyer kitaplarının alışılmış anlatımlarından

⁸⁵ Bknz: Kısakürek, *Benim Gözümde Menderes*, BDY, 9. Baskı, İstanbul, 2009.

⁸⁶ Murat Kacıroğlu, "Biyografi Yazarı Olarak Necip Fazıl Kısakürek", *Bozok Üniv., İlahiyat Fak. Dergisi*, 2014, V, Sayı 5, 43.

farklı bir üslubu yansıtmaktadır. Yazar, eserin takdiminde nasıl bir siyerle karşılaşacağımız konusunda bir açıklama yapmıştır. Ona göre bu eser, sadece iman sahiplerine hitap etmektedir ve hiçbir akli sorgulama veya tespiti ihtiyaç duyulmadan yazılmış bir eserdir. Bu eserin ilim değil sanat eseri olduğunu söyleyen Kısakürek, Hz. Peygamber'in hayatını edebi bir dille ele almıştır.⁸⁷

6. Nur Harmanı (1970): “Hakikat” ve “Ahlak” ana başlıkları altında Hz. Peygamber'in 254'er hadisinin derlendiği kitabının son bölümünde ise “Manzum 101 Hadis” yer almaktadır.⁸⁸

7. İman ve İslam Atlası (1981): Son dönemlere ait alışılmış din kitaplarının çok dışında bir anlayış ve anlatımla kaleme alınmış olan bu eserde ilmihal ve tefekkür birleştirilmiştir.

8. Mümin-Kâfir (1986): Diyalog tarzında kaleme alınan eserde, iman ve küfür kutuplarını temsilen Mümin ve Kâfir isimli iki hayali kişi çeşitli konularda tartışır ve birbirlerine fikri üstünlük kurmaya çalışır. İnsan, İspat, Akıl, Peygamberler, Felsefe, Kutsal Kitaplar, Namaz, Oruç, Hac, Zekât, Merhamet, Zina, Hırsızlık, Ceza, Laisizma, Muhabbet-Nefret eserdeki diyalog konularıdır.

9. Son Devrin Din Mazlumlari (1969): Bu eser yakın tarih konulu bir araştırma eseridir. Necip Fazıl, takdim bölümünde bu eserin, tarih boyunca zulüm görmüş, şehit edilmiş önemli şahsiyetlerden bahsettiğini söylemektedir. İttihad ve Terakki ile başlayıp, Cumhuriyetle yerleşen İslâm nefretinin nasıl oluştuğunu ve bu nefretin neticesi olarak katledilmiş mazlum başların hikâyelerini anlatmaktadır.”⁸⁹

1.4.6. Deneme, Fıkra, Siyasi, Tarihi İnceleme Eserleri

1. Çerçeve I-VI (1939-1982): Necip Fazıl'ın fıkra yazarlığı 1939 senesinde ‘Haber’ gazetesinde başlamış, ‘Son Telgraf’ gazetesinde devam etmiş ve çeşitli

⁸⁷ Kısakürek, *Çöle İnen Nur*, BDY, 41. Baskı, İstanbul, 2010, 8.

⁸⁸ Daha fazla bilgi için bkz. Orhan Yılmaz, “Necip Fazıl Kısakürek'in Hadis Kültürü ve Kullandığı Bazı Hadislerin Değerlendirmesi”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniv., İlahiyat Fak. Dergisi*, VI, Sayı 2, 143-168.

⁸⁹ Kısakürek, *Son Devrin Din Mazlumlari*, BDY, 28. Baskı, İstanbul, 2010, Takdim Bölümü, Numarasız.

gazetelerde 1982 yılına kadar devam etmiştir. Çerçeve serisi altı kitaptan oluşmaktadır.

2. At'a Senfoni (1958): At'a olan sevgisini “dokuz yaşında ata bindim ve yalan olmasın bir daha inmedim.” diye belirten Necip Fazıl, belki de sahasında başka bir örneği bulunmayan bu eserinde tarihi, felsefesi ve bütün estetiğiyle At'ı anlatmıştır.

3. Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar I-II (1966): Necip Fazıl bu eseri, ‘dünya edebiyat tarihinde örneği bulunmayan eser’ olarak takdim etmiştir. Eserde Sokrates’ten başlayarak, Hz. İsa’nın tebliğinden sonra zulme uğrayanlardan, İslam’ın ilk kurbanlarından, Peygamber torunu iki şehit Hz. Hasan ve Hüseyin, Haccac’ın zulümleri, İmam-ı Azam ve diğer mezhep imamları, Mansur, Jan Dark, Cem Sultan, Son Bartelomi Kurbanları, Genç Osman, Jan Kalas, Büyük Fransız İhtilali Kurbanları, Dreyfus ve İttihat Terakki cinayetlerinden bahsetmiştir.

4. Türkiye’nin Manzarası (1973): İlk defa 1973’te Cumhuriyet’in 50. yıl münasebetiyle yayınlanan kitap, 1839 Tanzimat hareketiyle başlayan Türk’ü ruh kökünden koparma hamleleri ve batılılaşma gayretlerinin ekonomik, sosyal, siyasi, ilmi, ahlaki ve dini yönlerden ülkeyi ne hale getirdiğinin acı tahlilinden bahsetmektedir.

5. İdeolocya Örgüsü (1968): Necip Fazıl’ın “benim bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim” dediği bu eser onun siyasi, fikri, ilmi ve tarihi yazılarını ihtiva etmektedir.

6. Sosyalizm, Komünizm ve İnsanlık (1968): Eserde ilk olarak yarım ve eksik bir sistem halindeki Sosyalizm, daha sonra da onun kıvamını tam bulmuş şekli olarak Komünizm muhasebe edilir.

7. Yeniçeri (1970): Yeniçeri’yi dünyanın ilk teşkilatlı ve mesleki ordusu olarak gören ve gösteren Necip Fazıl, eserini yeniçerinin işe nereden başlayıp, işi nerede bitirdiğini göstermek ve bunun ruhi ve sosyal müessirlerini çerçevelemek gayesiyle yazmıştır.

8. Moskof (1973): Toplumlar ve milletler arasındaki zıtlığa, buzdağı ve yanardağı derecesinde en keskin örnek olarak, Moskof’la Türk’ün gösterilebileceğini söyleyen Necip Fazıl, bu eserinde tarihi bir perspektif içerisinde Türk-Rus münasebetlerinin tahlilini yapar.

9. İhtilal (1976): Eser, Habil-Kabil vakasından başlar ve birinci bölümde Nuh, İbrahim, Musa, İsa (a.s.) Peygamberlerin ve Hz. Peygamber (s.a.s)’ in mutlak inkılaplarını anlatır. Eski Yunan’dan Amerika İstiklal Savaşları’na kadarki ihtilaller ikinci bölümde; Büyük Fransız İhtilali üçüncü bölümde; Napolyon Bonapart ve sonrası ihtilaller de dördüncü bölümde anlatılmıştır. Son bölümde ise hak ve hakikat bağlılarına en faydalı iş ve hareket kültürünün aşılandığı sentez kısmı yer almaktadır.

10. Rapor I-XIII (1976-1980): 1971’de sıkıyönetimin ilanıyla 15. devresini kapatan Büyük Doğu Dergisi’ni tekrar çıkarmaya karar veren Necip Fazıl, istediği ortamı bulamayınca “Rapor” başlığı altında aylık yazılar çıkarmıştır. Bu serinin birinci kitabında ilk iki Rapor; ikinci kitabında 3. ve 4. Rapor; üçüncü kitabında 5. ve 6. Rapor; dördüncü kitabında 7. ve 8. Rapor; beşinci kitabında 9. ve 10. Rapor; altıncı kitabında 11. 12. ve 13. Raporlar bir arada yazılmıştır.

11. Tanrı Kulundan Dinlediklerim I-II (1968): Başlıktaki nispetlendirmenin de anlaşılacağı üzere eser, Necip Fazıl’ın Efendim dediği Abdulhakim Arvasi’den aldığı feyzin bereketiyle, tarih, fikir, sanat, şiir, roman, hikâye, tiyatro ve daha birçok hususta el attığı her mevzuda kaleme aldığı yazılardan oluşmaktadır.

12. Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu (1982): Bu eser, 1962 yılının Ramazan ayında üç gece teravihten sahur vaktine kadar konferans şeklinde verildikten 20 sene kadar sonra bizzat Necip Fazıl tarafından kitaplaştırılmış ve İdeolocya Örgüsü’ne bağlı olarak en başa alınması gereken verimlerinden biri olarak gösterilmiştir. İki ana bölümden oluşan kitapta “Batı Tefekkürü” başlığı altında ilk çağ felsefecilerinden başlayarak günümüze kadar ulaşan Batı düşünce çizgisi kısa ve kalın hatlarıyla ele alınmış ve hükme bağlanmıştır. İkinci bölümde ise “İslam Tasavvufu” en ince ve mahrem çizgileriyle anlatılmıştır.

13. Ulu Hakan II. Abdülhamid Han (1965): Eserde, Necip Fazıl'ın Türk Tarihi ve sahte inkılaplar bilmeceinin “anahtar şahsiyeti” gördüğü 2. Abdülhamid'in mücadelesi, şahsiyeti anlatılmaktadır.

14. Doğru Yolun Sapık Kolları (1978): Kitapta “Sünnet ve Cemaat Ehli” anlayışı dışında kalan batıl ve sapık kollar, ilk örneklerinden itibaren tarihi bir geliş halinde sıralanmıştır. Necip Fazıl'a göre asıl davamız, İslam'ı olduğu gibi bulmak, dinin ulvi ve mücerret hakikatini meydana çıkarmaktır; uydurmak ve kendi hakikat vehmine feda etmek değildir.

15. Hücum ve Polemik (1992): Bu eser, fikir öfkesini, kıymet hükümlerinin hamle ve irade kaynağı bilen Necip Fazıl'ın, Babıali'de geçen 50 senelik ömrü müddetince bir an geri adım atmadığı ve sendelemediği kavgasının belgeleri olarak derlenmiş ve Büyük Doğu Yayınları tarafından kitaplaştırılmıştır.

16. Baş Makalelerim I-III (1950-1960): 1950'nin başlarından itibaren Necip Fazıl'ın bilhassa Büyük Doğu dergi ve gazetelerinde o gün veya haftanın gündemini teşkil eden konular ve baş meseleler etrafında kaleme aldığı makaleleridir.

17. Edebiyat Mahkemeleri (1997): Bu eser, “Edebiyat Mahkemeleri”, “Doğu Mahkemeleri” ve “Dil Raporları” diye üç eserden oluşmaktadır. Eserde Tevfik Fikret, Yahya Kemal, Mehmet Akif ve Nurullah Ataç mizah üslubuyla temsili bir mahkeme düzeni içinde tenkit edilmiştir.

18. Hadiselerin Muhasebesi I-III (1943-1978): Necip Fazıl'ın 1943-1978 yılları arasındaki sosyal ve siyasi olaylara bakış açısını ele aldığı bu eser üç ciltten oluşmaktadır.

19. Vatan Dostu Sultan Vahidüddin (1968): Eserde Sultan Vahdettin ve döneminin siyasi olayları anlatılmaktadır.

20. Vesikalar Konuşuyor: Necip Fazıl'ın Büyük Doğu dergilerinde (Dedektif X Bir) imzasıyla yazdığı gizli kalmış yakın tarihe ait ifşa niteliğindeki yazılarını içermektedir.

1.4.7. Hitabe ve Konferansları

1. Abdulhak Hamid ve Dolayısıyla (1937): Necip Fazıl'ın Abdulhak Hamid ve yaşadığı dönem hakkında verdiği bir konferansdır.

2. Sahte Kahramanlar (1976): Dört ayrı konferanstan oluşan bu eser, Tanzimat'tan itibaren yapılan sahte inkılapların ruh dünyasını nasıl etkilediğinden bahsetmektedir.

3. Hesaplaşma (1985): Necip Fazıl'ın vefatından sonra derlenen bu eser, “Hesaplaşma, Tarihte Yobaz ve Yobazlık, Türkiye ve Komünizm” isimli konferanslarını içermektedir.

4. Dünya Bir İnkılap Bekliyor (1985): İslami anlamda sosyal bir şuur zemini oluşturmak amaçlı verdiği konferanslarıdır.

5. İman ve Aksiyon (1962): Necip Fazıl'ın “İman ve Aksiyon” ve “Özlediğimiz Nesil” başlıklı konferanslarından oluşmaktadır.

6. Hitabeler: Necip Fazıl'ın 1934 yılında D Grubu Resim Sergisi'nde yaptığı “Beklenen Sanatkâr” adlı konuşmasından, 21 Mayıs 1983 Cumartesi günü (vefatından üç gün önce) basında ellinci yılını dolduranların Şilt Törenine gönderilmek üzere yazdırdığı satırlara kadar, her biri yoğun, keskin bir fikir ve aksiyon ruhu ifade eden muhtelif yerlerde verdiği kısa konferans ve hitabelerden oluşmaktadır.

1.4.8. Çeviri ve Sadeleştirme Eserleri

1. Mektubat (1956): Necip Fazıl'ın, İmam-ı Rabbani'ye ait olan bu eserden sadeleştirdiği mektuplardan oluşmaktadır.

2. El-Mevahibu'l-Ledüniyye / Gönül Nimetleri (1967): İmam Kastalani'nin Allah Resul'ünün hayatını anlatan eserini “Gönül Nimetleri” ismiyle çevirmiştir.

3. Reşahat (1971): Mevlâna Safiüddin Hazretlerine ait bu eser, tasavvuf hikmetleri ve evliya menkıbelerini anlatmaktadır.

4. Rabıta-i Şerife (1974): Seyyid Abdulhakim Arvasi'ye ait bu eser, rabitanın nasıl yapılacağını, usul ve adabını anlatmaktadır.

5. Tasavvuf Bahçeleri (1983): Seyyid Abdulhakim Arvasi'ye ait bu eser, tasavvufun gayesi, konusu ve bazı terimlerinden bahsetmektedir.

1.4.9. Dergi ve Gazeteleri

Necip Fazıl'ın kitap haline gelmiş eserleri, makaleleri, fıkraları ve kitap halinde basılmayıp dergilerde kalan yazıları dışında, dergi yayıncılığı da yakın dönem kültür tarihimiz için dikkatle incelenmesi gereken önemli bir hadisedir.⁹⁰ Yazar, “Ağaç”, “Büyük Doğu” ve “Borazan” olmak üzere üç dergi çıkarmıştır. Ağaç, düşünürün sanat alanındaki görüşlerini; Büyük Doğu, fikir ve siyaset alanındaki görüşlerini; Borazan ise mizah ve hiciv alanlarındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Necip Fazıl, bu üç derginin de sahibi ve editörü olarak dönemin önemli şair ve yazarlarını bu dergilerde bir araya getirmiştir.⁹¹

1. Ağaç Dergisi: 14 Mart 1936'da ilk sayısı çıkan Ağaç Dergisi'nin kadrosunda önemli yazar ve şairler bulunmuştur. Bu derginin altı sayısı Ankara'da çıkarılmış, yedinci sayıdan itibaren İstanbul'da çıkarılmaya devam edilmiştir.⁹² Ancak on yedinci sayıdan sonra, Necip Fazıl, dergiyi ekonomik sıkıntılardan ve okuyucu ilgisizliğinden dolayı kapatmak zorunda kaldıklarını bildirmiş ve Ağaç Dergisi'nin yayınına son verilmiştir.⁹³

2. Büyük Doğu Dergisi: 1943-1978 yılları arasında çeşitli boyutlarda haftalık, günlük, aylık olarak çıkardığı edebi, dini, fikri ve siyasi karakterli bir dergidir.⁹⁴ 35 sene boyunca günlük, haftalık, aylık olarak toplam 512 sayı çıkan dergi, Türk Basın tarihinde çok değişik sahalardaki yazıları, yazarları ve tesiriyle en uzun süreli yayınlardan olmuştur. Necip Fazıl, burada Ahmed Abdalbaki, Ne-Fe-Ka, Neslihan Kısakürek, Ozan ve bunun gibi bazı takma adlarla yazılar yazmıştır.⁹⁵ Ayrıca 28

⁹⁰ Okay, *a.g.e.*, 21.

⁹¹ Şaban Sağlık, “Ağaç Dergisi ve Necip Fazıl”, *Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, 201.

⁹² Okay, *a.g.e.*, 23-24.

⁹³ İlyas Ersoy, “Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefi Yönü”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, 36.

⁹⁴ Okay, *a.g.e.*, 24-26.

⁹⁵ Okay, *a.g.e.*, 28-29.

Haziran 1949 tarihinde seçimlere katılmak üzere kurulan ve 26 Mayıs 1951’de kendini tasfiye etmek zorunda kalan Büyük Doğu Cemiyeti’nin kuruluşundan feshine kadar bütün maceraları da bu dergide ‘Cemiyet’ başlığı altında bir araya getirilmiştir.⁹⁶ Sezai Karakoç Büyük Doğu hakkında şunları söylemiştir: “Büyük Doğu” sadece bir dergi değildir; aynı zamanda düşünce, edebiyat ve aksiyon akımını ihtiva eden bir mekteptir. Türk düşünce ve aksiyon hayatının İslam’dan uzaklaştığı zamanlarda doğmuş ve yirmi beş yıl boyunca ağırlığını hissettirmiştir. Büyük Doğu ideal gençliğe İslam’ı aşıl原因 bir kurum olmuştur. Büyük Doğu’nun ateşi vatanın en sıkıntılı zamanlarında bile sönmemiş; ruhlara umut ve ışık vermeye devam etmiştir.⁹⁷

3. Borazan Dergisi: Necip Fazıl’ın 1947 yılının Kasım-Aralık ayları içinde yayınladığı ancak üç sayı çıkabilen mizah içerikli gazetesidir. Bu dergideki yazıların çoğu imzasız olmasına rağmen Necip Fazıl’a ait olduğu anlaşılmaktadır. Borazan’daki yazıların çoğunluğu siyasi ve sosyal hiciv içeriklidir.⁹⁸

⁹⁶ Erişim: [www.nfk.com.tr] Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2019.

⁹⁷ Sezai Karakoç, *Sütun*, Diriliş Yay., 6. Baskı, İstanbul, 2011, 127.

⁹⁸ Okay, *a.g.e.*, 30-31.

2. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN FİKİR DÜNYASI

Necip Fazıl Kısakürek, birçok alanda söz sahibi olmasının yanında çok yönlü bir fikir adamıdır. Çağının fikri sanata erişmesini, politik her alanda neyin gerektiğini, neye ihtiyaç duyulabileceğini, hangi doğrultuda güdümlene yapıp, hangi konular üzerinde durmak gerektiğini çağımız şartları içinde ele almıştır.⁹⁹

Necip Fazıl'ın fikir ve sanat hayatı, “Büyük Doğu” kavramı¹⁰⁰ etrafında şekillenmiştir. Nitekim birçok yazısında bu kavram ile düşüncelerini özetlemiştir: *“Koskocaman, top şeklinde bir yumak gibi iplik iplik sarılı, kangal kangal bükülü, ilk ucundan son ucuna kadar üst üste devşirili; dışarıya doğru lif lif dağınık ve içeriye doğru kol kol toplu, muhitte namütenahi tek; ve nihayet gelmiş ve gelecek zaman boyunca bütün eşya ve hadiseler zeminini avlamaya memur bir fikir ağı halinde düğüm düğüm çerçeveli bir manzume... Yekpare bir inanış, görüş ve ölçülendirilme manzumesi... İsmi de Büyük Doğu...”*¹⁰¹

Necip Fazıl, fikirlerinin neredeyse tamamını daha önce eseri tanıtırken belirttiğimiz gibi “benim bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim” dediği İdeolocya Örgüsü adlı eserinde sistematik bir şekilde ifade etmiştir. Düşünür, fikir gayesini bu eserin takdiminde kısaca belirtmiştir. O, fikir ve sanat alanlarında, insanları anlarken ya da onlara bir şeyler anlatırken, bir şeyler bulurken, toplarken, düşünürken, hayat ölçülerini belirlerken ve daha birçok hususta kendisinin dünyanın en büyük adamı olmak istediğini belirtmiştir. Bunu nefsi için istemediğini, amacının Hz. Peygamber'e layık bir ümmetin ferdi olduğunu göstermek olduğunu söylemektedir.¹⁰²

Rasim Özdenören, Necip Fazıl'ın fikirlerinin özelliklerini maddeleştirdiği bir yazısında, onun eserlerinde mukayeseye oldukça fazla yer verdiğini, konularını sembollerle ifade ettiğini ve fikrinin psikolojik tarafının olduğunu¹⁰³ söylemektedir.

⁹⁹ Zübeyir Yetik, “Necip Fazıl'da Fikir ve Pratik”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, TYB Yay., 135-138.

¹⁰⁰ Necmettin Turinay, “Büyük Doğu Bir Kavramın Doğuşu”, *Doğumunun 100.Yılında Necip Fazıl Kısakürek*, 210-220.

¹⁰¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, BDY, 21 Baskı, İstanbul, 2014, 9.

¹⁰² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, Takdim Bölümü, Numarasız.

¹⁰³ Rasim Özdenören, “Necip Fazıl'ın Fikir Özellikleri”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, 120-124.

Necip Fazıl'ın fikir dünyası oldukça geniştir. Burada, düşünürün eğitim ve din eğitimiyle doğrudan veya dolaylı bağlantısı olduğu düşünülen görüşlerine yer vermenin daha faydalı ve çalışmanın muhteviyatına daha uygun olacağı düşünülmüştür.

2.1. Din

Kur'an-ı Kerim' de doksan beş yerde geçen din kelimesi anlam alanı en geniş kavramdır. Kur'an' da "millet, ümmet, şariat, fitrat, Hanif ve İslam" kelimeleri doğrudan dinin anlam alanına giren kelimelerdir.¹⁰⁴

Her dini olgunun farklı anlamları ihtiva eden bir din kavramı vardır. Bu kavramların ortak noktasının "yol, inanç, adet, bağ, kulluk" olduğu söylenebilir. Bütün bu kelimeler, "kökleri insanın iç hayatında bulunan ve semereleri çeşitli davranışlara tezahür eden köklü evrensel bir fenomeni ifade etmeyi amaçlar."¹⁰⁵

Din kavramının terim anlamı olarak yapılan en yaygın tanımlardan biri şöyledir: "Din; akıl sahibi insanların kendi özgür iradeleri ile doğruya, iyiye ve güzele yönlendiren ilahi sistemler bütünüdür."¹⁰⁶ Bunun yanında dinin özünü oluşturan unsurlar göz önüne alındığında din için şu kapsamlı tanım da yapılabilir: "Din hem bireysel hem de toplumsal yönü bulunan, fikir ve uygulama açısından sistemleşmiş olan, inananların yaşam tarzını belirleyen, onlara belirli bir dünya görüşü sunan bir kurumdur. O bir değer koyma, değer biçme ve yaşama tarzıdır."¹⁰⁷

Necip Fazıl, dini, insan ve bulunduğu toplumun bütün hayatını, maddi ve manevi açıdan bütün derinliği, sonsuzluğu, güzelliği ve doğruluğuyla üstlenen tek düzen olarak açıklamaktadır.¹⁰⁸ Dinleri hak ve batıl olarak ayıran Necip Fazıl'a göre din; "Topyekün varlığı icat eden yaratıcı müessire bağlı itikatlar manzumesidir."¹⁰⁹ Dini, "İnsan-Allah ilişkisi" olarak ifade eden Beyza Bilgin'in "Din, insanın kayıtsız

¹⁰⁴ İsmail Çalışkan, *Kuran' da Din Kavramı*, Ankara Okulları Yay., Ankara, 2002, 85.

¹⁰⁵ Günay Tümer, "Din", *DİA*, TDV Yay., İstanbul, 1994, IX, 312.

¹⁰⁶ İsmail Karagöz, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yay., Ankara, 2005, 122.

¹⁰⁷ Mehmet S. Aydın, *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Fak. Yay., 12. Baskı, İzmir, 2010, 6.

¹⁰⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 103.

¹⁰⁹ Kısakürek, *İman ve İslam Atlası*, BDY, 6. Baskı, İstanbul, 1997, 11.

şartsız var olan Mutlak Varlığa yönelişi ve O'nun tarafından kuşatılışdır.”¹¹⁰ düşüncesi Necip Fazıl'ın yukarıda belirtilen tanımını desteklemektedir.

Necip Fazıl'a göre tek ve hak din İslam'dır. İslam, “iman ruhunun bitmez, tükenmez, durmaz, dinlenmez aksiyonundan ibarettir.”¹¹¹ Bu inanç ve aksiyon insana yeryüzünün halifesi olduğu bilincini aşılar.¹¹² İslam her şeydedir ve her şey İslam'dadır diyen Kısakürek'e göre, din, kâinatın insanla birlikte bütün varlıkların, nasıl yaratıldıkları, yaratılış amaçları, var olma hikmetleri, insanın ne olması gerektiği gibi soruların cevabını ve hesabını vermektedir. Bununla birlikte bütün bu soruların en doğru cevabını alabileceğimiz hak ve tek din İslam'dır. Düşünüre göre insan, din sayesinde yeryüzüne geliş sebebine vakıf olur ve bu sayede kâinatın ve kendisinin farkına varır.¹¹³ Ona göre, insan aklının ne kadar ürünü varsa hepsinin birden tohumu semavi dinlerdir.¹¹⁴ Bu dinlerden kâinatın anahtarı olan İslam dini son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s) aracılığıyla insanlığa yayılmıştır.¹¹⁵

Necip Fazıl, inancın insan olma duygusunu güçlendirdiğini ve kişiyi yaratılmışların en yücesi¹¹⁶ konumuna yükselttiğini söylemektedir. Onun dinin özellikleri konusunda değindiği konulardan biri de insan da oluşturduğu ‘dünya’ algısıdır. Düşünüre göre inanan kişi dünyanın hakimiyeti ve esareti altına düşmeden dünyaya hakim olmayı öğrenir. İnanç kişiye dünyanın, ebedi hayatın eşiği olduğunu yani dünyanın ahiretin tarlası olduğunu gösterir.¹¹⁷

İslam âlimlerine göre din: “Akıl sahibini kendi özgür iradesi ile hayırlı sonuca götüren ilahi kanundur.” Bu tanımda dikkat çeken iki husus vardır. Birincisi, mükellef olan her birey aklını özgürce kullanabilme özelliğine sahiptir. Buna göre akli melekesini kullanamayan ve özgür iradesi olmayan kişiler dinen sorumlu değildir. İkinci husus ise dini kurallara inanan her bireyin hayırlı sonuçlara ulaşmasıdır. Buradaki hayırlı sonuçtan maksat geçici istek, zevk, arzular değildir.

¹¹⁰ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yay., Ankara, 1988, 7.

¹¹¹ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, BDY, 17. Baskı, İstanbul, 2006, 15.

¹¹² Bknz.; Bakara, 2/30, Lokman, 31/20, Casiye, 45/13.

¹¹³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 107.

¹¹⁴ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 24.

¹¹⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 108.

¹¹⁶ Tin Suresi, 4/95.

¹¹⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 109-111.

Kişi din sayesinde nasıl yaşaması gerektiğini, diğer insanlara ve yaşadığı topluma karşı tavır ve davranışlarının en güzel şekilde olması gerektiğini ve bunun sonucunda ebedi bir hayat ve mutluluğa ulaşacağını bilir. Çünkü Kur'an'da dünya hayatı ile ahiret hayatı genellikle birlikte zikredilir.¹¹⁸

İnsan, ruh ve beden yapısı birbirini tamamlayan mükerrer bir varlıktır. Bu tamamlama insanla ilgili her durumda kendini göstermektedir. Özellikle dünya ve ahiret dengesi söz konusu olduğunda da bu gerçeklik ortaya çıkmaktadır.¹¹⁹ Bu hususta insanın, din (İslam) sayesinde hem ruh hem de akıl hükümlerine memur olacağını söyleyen Necip Fazıl, bu memuriyetlerden birinde manevi alemin diğerinde ise madde aleminin sahibi olacağını ifade etmektedir. *“İslam'da ruh ve akıl, insan varlığının ne eksik ve ne fazla tam ve mükemmel kıvam isteyen bu iki kutbu; biri dünya madde, öbürü de mavera ve üstün hayat gayesine karşı, değişmez ve kıpırdamaz esaslar etrafında namütenahi derin ve geniş bir hürriyet ifadesiyle iki yol gösterici mizana sahiptir.”*¹²⁰ Bu görüşüyle ruh ve akıl arasında sıkı bir bağ olduğunu ifade eden düşünür bunlara hükümlerine eğitilebileceğini ifade etmektedir.

Din hem bireysel hem de toplumsal açıdan birçok fonksiyonu üstlenmektedir. İnsanların aşkın olan varlıkla bağ kurma, yaşadıkları dünyayı tanıma, dünyayı yaşanılır kılma gibi bireysel fonksiyonları olduğu gibi toplumsal açıdan da birçok fonksiyonu vardır.¹²¹ Dinin bu fonksiyonlarından fertle toplumu bütünleştirici etkisine de değinen Necip Fazıl'a göre fert ve cemiyet hayatı ayrı ayrı değerlendirildiğinde, “alabildiğine derin ve gizli olan fert hayatı, alabildiğine geniş ve açık cemiyet hayatıyla, iki taraf da kendi öz değerinden hiçbir şey kaybetmeden sadece İslam potasında kaynaşabilir.”¹²²

Dinin ve ibadetlerin kişinin bireysel ve toplumsal hayatına etkisini de değerlendiren düşünür, ibadetlerin fertle cemiyet arasında iki tarafında en ince ölçülerle hakkını koruyan ideal dengelyi en güzel şekilde gösterdiğini söylemektedir.

¹¹⁸ Çağfer Karadaş, “Asıl Din Aşırı Yorum”, *Diyanet Aylık Dergi*, Eylül 2017, Sayı 321, 10-13.

¹¹⁹ Huriye Martı, “Din ve Maneviyat Desteğiyle Hayatı Yaşanılır Kılmak” *Diyanet Aylık Dergi*, Şubat, 2019, Sayı 338. <https://dergi.diyanet.gov.tr/makale>. (Erişim Tarihi: 11 Mart 2019)

¹²⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 112.

¹²¹ Mustafa Keskin, “Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2004, IV, Sayı 2, 7-21.

¹²² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 117.

Bu konuda Cuma namazını örnek gösteren Necip Fazıl'a göre Cuma namazı, fertlerin bireysel olarak kılamayacağı fakat tek tek mükellef oldukları, ictimai kulluk çerçevesi içinde eda edebilecekleri bir ibadettir.¹²³

İslam dininin dinamik yönüne de değinen Kısakürek, bu hususta inkılap kavramını kullanmaktadır. İnkılabı, “taş ve toprak kütlelerini ortadan kaldırıp hayat kurtarıcı yollar ve kanallar açan dinamite” benzetmektedir. Hz. Peygamber'in “Bir günü bir gününe eş geçen aldanmıştır.” hadis-i şerifini örnek göstererek Müslümanın yenilikçi, sürekli arayıp keşfeden bir ruha sahip olması gerektiğini açıklamaktadır.¹²⁴

İslam'ı evrendeki yegâne adalet kaynağı gören Necip Fazıl, mutlak ve halis adaletin ve zulmü yasaklayan emirlerin sadece İslam'da olduğunu söylemektedir. Ona göre “bir şeye hakkını vermek, onu dengi olan karşılığa kavuşturmak, gereğine erdirmek” demek olan adalet değeri, asıl manasını İslam'da bulmaktadır.¹²⁵ Kuran-ı Kerim'de “Böylece, sizler insanlara birer şahit (ve örnek) olasınız ve Peygamber de size bir şahit ve örnek olsun diye sizi orta bir ümmet yaptık...”¹²⁶ ayetindeki vasat ümmet tabiri “ aşırılıklardan kaçınarak inançlı, ahlaklı, doğru sözlü, dürüstlük ve adalet çizgisinde kalmayı başaran kendini bilen, çevresine karşı duyarlı, uyumlu, ölçülü, merhametli, dengeli, sağduyulu nesil, toplum anlamına gelir.¹²⁷ Adaletle karşı olan zulmü ise “eşya ve hadiseleri nispet ve liyakat belirttikleri mekanların, planların ve ölçülerin dışına çıkarmak” olarak ifade eden düşünür, en büyük en büyük zulmün ve adaletsizliğin, Allah'ı inkar olduğunu ve bunun da nefsin kendi kendisine zulmü olduğunu açıklamaktadır.¹²⁸

2.2. Ahlak

Arapça kökenli bir kelime olan ahlak kelimesi “yaratma, yaratılış ve yaratılmış” gibi manalara gelen “halk” ile aynı kökten olan “hulk” veya “huluk” kelimelerinin çoğuludur. “Ahlak” kelimesi Kur'an-ı Kerim'de geçmemekle beraber, tekil kalıpta olan “huluk” kelimesi -biri adet ve gelenek diğeri de ahlak ve huy

¹²³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 117-118.

¹²⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 120.

¹²⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 125-126.

¹²⁶ Bakara Suresi, 2/143.

¹²⁷ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, DİB Yay., I, Ankara 2013, 21.

¹²⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 126; Ayrıca Bknz. Lokman Suresi, 31/13.

manasında olmak üzere- iki ayette geçmektedir.¹²⁹ Ahlak terimi ile ilgili, İslam âlimleri çeşitli tanımlar yapmışlardır. Bunlar arasında en yaygın kullanılan tarif İmam-ı Gazali'ye ait olan tariftir ve şöyledir: “*Ahlak, insan nefesine yerleşen öyle bir heyettir ki, fiiller, onun sayesinde hiçbir fikri zorlama olmadan, düşünüp taşınmadan rahatlıkla ortaya çıkar.*”¹³⁰

Necip Fazıl'a göre ahlak, insanın bireysel ve toplumsal ilişkilerinde bütün hareketlerini ayarlayıcı bir iyi ve kötü hükmü ve bu hükmü besleyen bir duygu ve düşünce iklimidir.¹³¹ Ahlakı, “insanın fikirle gördüğüne karşı hisle takındığı değerlendirme edası” olarak açıklayan düşünüre göre fikir, niçin sorusuna, ahlak da nasıl sorusuna cevap vermektedir. Fikirle ahlakı birlikte zikreden ve bunları iç içe gören Necip Fazıl'a göre ahlaka fikir öncülük ettiği kadar, fikre de ahlak yol göstermektedir. Yani fikir ve ahlak birbirini destekleyici iki unsurdur.¹³²

İnsanın ahlaka ihtiyacını, balığın suya, kuşun havaya, ağacın toprağa, kayanın zemine ihtiyacından daha zaruri gören¹³³ Necip Fazıl, insanlar için ahlak ilmini tıp ilminden daha yararlı ve değerli gören İmam-ı Gazali'nin sözlerini akla getirmektedir. İmam-ı Gazali'ye göre tıp “beden sağlığı ilmi” olduğu gibi ahlak da “ruh sağlığı ilmidir.” Bu ilim sayesinde insan, nefsinin kötü huylardan, çirkin ahlaktan kurtarılır. Ayrıca insan, ruhunu iyi huylar ve faziletlerle süslediğinde ebedi olan ahiret hayatını kurtarma ve kazanma imkanı bulur.¹³⁴ İnsanın “içinde ve dışında olan her şeyin en ulvi ölçüsü ahlaktır”¹³⁵ diyen düşünürün ahlakçılık prensibine göre; “Kimin malını aldımsa işte malım gelsin alsın; kimin sırtına vurdumsa işte sırtım gelsin vursun” diyen Hz. Peygamber'in ahlakını örnek almamız gerekir.¹³⁶

Ahlak ile ilgili, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed (s.a.s) 'in hayat ve şahsiyeti en iyi örnek olarak gösterilmiş ve şöyle buyrulmuştur: “Ve şüphesiz sen büyük bir ahlak üzerindesin.” “Şüphesiz ki Allah'a, ahiret gününe iman edenlerle

¹²⁹ Mustafa Çağrı, Anahatlarıyla İslam Ahlakı, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2015, 8.Baskı, 15-16.

¹³⁰ İmam Gazali, *İhya-u Ulumi'd-Din*, (Çev.: Ali Arslan), İstanbul, 2014, II, 122.

¹³¹ Kısakürek, *Çerçeve 2*, BDY, 5. Baskı, İstanbul, 2016, 107.

¹³² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 113-114.

¹³³ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 107.

¹³⁴ Çağrı, *a.g.e.*, 19.

¹³⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 113.

¹³⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 396.

Allah'ı çok anan kimseler için Allah'ın elçisinde güzel bir örnek vardır.”¹³⁷ Bununla birlikte Hz. Peygamber'in de ahlakla ilgili şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”¹³⁸ Bu esasları örnek gösteren Necip Fazıl'a göre ahlak ruhumuza yerleşmiş önemli bir melekedir. Bu sebeple kişi sırf iyi ahlakla Allah'ın rızasını kazanabilir. Batıl itikat sahibi bile olsa bir insan bu sebeple hakkı bulabilir. Buna karşılık ahlakı zayıf olan Müslüman her an sermayesini batırma tehlikesi altındadır.¹³⁹

Necip Fazıl'a göre insanın hem iç dünyasında kendisiyle hem de dış dünyada diğer yaratılmışlarla münasebetlerinde ahlak temel bir dayanaktır. Ahlak, insan ruhunun olmazsa olmazıdır. Ahlak, içinde fikir, mana, sır, hikmet ve birçok şeyi ihtiva eden üstün bir anlayış unsurudur. Ahlak, anlayıştan doğar ve anlayışı tamamlar.¹⁴⁰ Ona göre, ahlakın iki kaynağı vardır.¹⁴¹ Bunlar dinler ve din yerinde felsefi mezheplerdir. Felsefi mezhepleri tek doğrunun etrafında bulunan hakikisi ve sahtesiyle iman manzumeleri olarak açıklayan düşünür, toplumda iman ve amel konularında din olarak telakki edilen felsefi görüşleri de batıl olarak kabul ederek ahlakın kaynağını bire indirmektedir.¹⁴² Fikirlerin de kaynağını dinden aldığını söyleyen düşünür, ahlakın kaynağının yalnızca din olduğunu söylemektedir. Hangi cins ve milletten olursa olsun bütün insan topluluklarının benimsediği ahlak ölçülerinin (bütün manevi doğruluk, iyilik, temizlik, güzellik ölçüleri) din temeli üzerinde durduğunu söyleyen Necip Fazıl, şu örnekle din ahlakı terimine de değinmiştir : “Görmek fiilinin, göz, ı ışık ve görülecek madde gibi üç ana şartına karşılık, tek şart halinde din olmasaydı insan meydana gelemezdi; insan meydana geldiği için din doğdu, din doğduğu için insan meydana geldi; din ahlakından ruhumuz, ruhumuzdan da din ahlakı şekillendi.”¹⁴³

Batı ve doğu dünyasının ahlak telakkilerini de açıklayan düşünür, bazı tespitlerde bulunmuştur. Ona göre batının inanışlarından biri şudur ki savunulan görüşleri ve birçok temsilcisi olan, metafizik örgüye sahip felsefi bir akım bile ahlak

¹³⁷ Kalem Suresi, 68/4; Ahzab Suresi, 33/21.

¹³⁸ Malik b. Enes, *el-Muvatta*, (Çev. Ahmet Büyükçınar vd.), Beyan Yay., IV, 255.

¹³⁹ Kısakürek, *İman ve İslam Atlası*, 258.

¹⁴⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 114.

¹⁴¹ Ayrıca bkz., Kısakürek, *Çerçeve 2*, 108-109.

¹⁴² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 93.

¹⁴³ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 108.

anlayışına sahip değilse yarımardır. Aynı şekilde ahlaktan bahsetmeyen filozofa da “yarım mütefekkir” demektedirler.¹⁴⁴ Bu tespitten yola çıkan Necip Fazıl ister batıl ister hak olsun insanlarda bir ahlak anlayışı oluşturmanın her sistemin borcu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca batının bu düşüncesine rağmen, bütün dünyada ve tarih boyunca Eski Yunan ve Roma’nın Stoisizma ahlakıyla¹⁴⁵ bugünkü Sovyet Rusya’nın maddecilik ahlakından başka hiçbir tesis bina edemediklerini, ahlak düşüncelerinin bu iki sistem dışında kağıt üzerinde kaldığını ve son olarak bahsettiği iki sistemin de mitoloji ve Hristiyanlık ahlakının artıklarından faydalandığını söylemektedir. Buna karşılık hak dinlere bağlı olan ahlakın ise sağlam bir temele sahip olduğunu savunmaktadır.¹⁴⁶

Batı dünyasının ahlak yapısına karşılık doğunun ahlakı Müslümanlık ahlakıdır diyen düşünöre göre; “ilmi, edebi, felsefi, hukuki, siyasi, mali, iktisadi, ferdi, ictimai, milli, askeri başta olmak üzere bütün davalarımızın temeli ahlaktır ve bu ahlakın kaynağı da İslam ahlakıdır.” Bir zamanlar ahlaki yapımıza ve kaynağımıza sahip çıktığımız için ilerlediğimizi, ne olduysak bu sayede olduğumuzu ancak fikir yapımızın bozulmasıyla ahlaki anlamda da bozguna uğradığımızı ifade eden Necip Fazıl, bu hususta Müslümanları eleştirmektedir. Dünyanın biricik, noksansız ve temel ahlak manzumesinin İslam ahlakı olduğunu defalarca ifade eden düşünür, bu ahlak telakkisini bize batı taklitçiliğinin kaybettirdiğini savunmaktadır. Ona göre maddi ve manevi bütün planlarıyla bütün vatani, köyü, kasabayı, sokağı, evi, okulu, işyeri, resmi kurumu ve daha birçok şeyi içine alan bütün bir toplum ve devlet şuuruyla ahlak anlayışımızı yeniden sahiplenip milletçe kurtuluşumuzun sırrına ermeliyiz.¹⁴⁷

Necip Fazıl’a göre ahlakın, ihlas (samimilik), aşk, fedakarlık ve merhamet olmak üzere dört esası vardır. Bunlar ruhu parıldatan ve nefsi dizginleyen en tesirli esaslardır. Düşünür, ruhu arındıran, parıldatan esaslardan ihlası(samimilik), kişinin olduğu gibi davranması olarak ifade etmektedir. Ona göre ihlas, nefsanî hislerinin,

¹⁴⁴ Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, 93-94.

¹⁴⁵ Stoacılık: M.Ö. 336-264 yılları arasında yaşamış olan Zenan tarafından kurulmuş ve Helenistik dönemde etkili olmuş felsefe okuludur. (Bknz. Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yay., İstanbul, 2005, 1558-1560.)

¹⁴⁶ Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, 94.

¹⁴⁷ Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, 96-99.

düşüncelerin karşısında duran ve hakk olanı isteyen, sahiplenilen hakikat ateşidir. İhlas nefsi hapseden en etkili güçtür ve ihlasın olduğu yerde riya, yalan, sahtecilik yoktur.¹⁴⁸

Tasavvuf ilminde de ihlas kavramı “riyanın zıddı olup, kalbi, temizliğini bozacak düşüncelerden uzak tutmak” olarak ifade edilmektedir. İhlas salih amelin temel şartı olduğundan, Allah, “Her kim Rabbine kavuşmayı arzu ederse yararlı bir iş yapsın ve Rabbine yaptığı ibadete kimseyi ortak etmesin”¹⁴⁹ buyurarak ibadetlerde riya kapısının kapatılmasını emretmektedir. Sehl b. Abdullah Tusteri’nin “insanlara en ağır gelen amel” diye tanımladığı ihlasın zor olmasının sebebi, nefse ait bir şey taşımamasıdır.¹⁵⁰

Nefsi arındıran bir diğer hususu ilahi aşk olarak ifade eden Necip Fazıl’a göre aşk “canın ışığı, varlığın mayası, hayatın desteği tek hikmettir ve asli hedefi Allah’tır. Aşk olmasaydı varlık olmazdı ne kuşlar öter ne de sular fısıldaşır.” diyen düşünöre göre ilahi aşkı kalbinde barındıran kişide ne kibir, benlik, ne de kıskançlık ve miskinlik barınır.¹⁵¹ Tasavvufi bir kavram olarak da zikredilen aşk kelimesinin kökü sarmaşık anlamına gelen ‘ışk’ tır. Sarmaşık bitkisinin özelliği dolandığı yeri istila eder ve her yeri kaplar. Aşk duygusu da girdiği kalbi istila ettiğinden şiddetli bir sevgi oluşur. Kur’an’da zikredilmeyen bu kavrama mutasavvıflar “eşedd-i hubb” ayetini¹⁵² delil saymışlardır. “Allah onları, onlar da Allah’ı severler” ayetini¹⁵³ delil göstererek muhabbetin önce Hakk’tan zuhur ettiğini teyid eden mutasavvıflarca aşk nefse galebe çalmak için en kestirme yoldur.¹⁵⁴

“İhlassız aşk olmayacağı gibi aşksız da fedakârlık olamaz”, diyen düşünür fedakârlığı da nefsi arındıran bir özellik olarak görmektedir. Fedakârlığın olduğu yerde, toplumda yardım, atılganlık, adalet gibi duyguların en üst düzeyde olacağını ve her türlü kötü huyların ortadan kalkacağını söylemektedir.¹⁵⁵ Hz. Ömer (r.a.)’ ın:

¹⁴⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 115.

¹⁴⁹ Kehf Suresi, 18/110.

¹⁵⁰ H. Kamil Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Yay., 13.Baskı, İstanbul, 2010, 169.

¹⁵¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 115.

¹⁵² Bakara Suresi, 2/165.

¹⁵³ Maide Suresi, 5/54.

¹⁵⁴ Yılmaz, *a.g.e.*, 207.

¹⁵⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 115.

*“Nefislerinizi frenleyin. Bunu yapmazsanız nefisleriniz, sizi en kötü olan işlere sevk eder. Hak nefse ağır ve acı gelir. Batıl ise onun mizacına göre kolay ve tatlıdır. Yanlış baştan beri terk etmek, onu işleyip pişman olmaktan ve özür dileyip bağışlanma dilemekten (ve daha kötüsü onun için bedel ödemekten) daha iyidir. Nefis lezzet ister. Hâlbuki bazen bir lezzet uzun süren acılar doğurur.”*¹⁵⁶ sözü nefsin kötülüklerinden ve neden olacağı zararlardan ve bu zararlardan korunmamız gerektiğinden bahsetmektedir.

Hristiyan Batılıların İslam’da merhamet duygusunun eksikliğinden dem vurmalarına¹⁵⁷ karşılık merhametin İslam’ın büyük bir ayırıcı özelliği olduğunu savunan ve müminin ahlaki yüceliği olan merhamet duygusunun, şefkat incelik, yumuşaklık, zerafet gibi birçok özelliği ihtiva ettiğini belirtmektedir. Bu dört temel dışında kalan vasıfların da bunlara bağlı olduğunu söyleyen¹⁵⁸ Necip Fazıl, ruhun vasıflarının yanında nefsin vasıflarından da bahsetmiş ve bu hususta bazı ferdi ve ictimai ahlaki bozukluklara da değinmiştir.¹⁵⁹

2.3. Gençlik

İnsan, Allah’ı bilme, O’na layıkıyla kul olma duygusuyla yaratılmıştır.¹⁶⁰ İnsanın doğuştan sahip olduğu saflık ve temizlik duygusu, iletişim halinde olduğu uzak ve yakın çevresiyle şekillenmeye başlamakta, iç dünyası da bu şekillenmeden madden ve manen nasibini almaktadır. İnsanın duygu, düşünce ve inanç boyutu çocukluk döneminin üzerine inşa edilse de, insan gençlik devresinde yeni arayış ve sorgulamaların peşine düşmekte, bu arayış ve sorgulamalar özellikle sanat ve fikir adamlarında kendini hissettirmektedir.

Her sanat ve fikir adamı eserlerinde kendi ütopyasını kurarken, bu ütopyayı tahayyül ettikleri ideal gençlik mekanizması aracılığıyla gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Onların ütopyalarındaki ideal gençlik, yaşadıkları toplumda var olan gençlik profilinin alternatifi olarak düşünülmektedir. Nurettin Topçu’ya göre, günümüz insanlarını ve toplumu ilgilendiren birçok sorun vardır. Bunlar

¹⁵⁶ İmam Gazali, *Kalplerin Keşfi*, (Çev. Abdulhalık Duran), Hikmet Yay., 2005, 474.

¹⁵⁷ Kısakürek, *İman ve İslam Atlası*, 275.

¹⁵⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 116.

¹⁵⁹ Kısakürek, *İman ve İslam Atlası*, 260-273.

¹⁶⁰ Zariyat Suresi, 51/56.

geleceğimizi etkileyen bizi çaresizleştiren sorunlardır. Bu sorunların içinde birçok kişinin gözünden kaçan bir konu vardır ki bu bütün konulardan daha elzem çözüme kavuşturulması gerekir. Bu da neslimizin geleceği meselesidir.¹⁶¹

Necip Fazıl da eserlerinde gençlik temasını sıkça işlemiş, yaşamının başköşesine gençlik meselesini ve gençliği yetiştirme davasını koymuştur. Necip Fazıl'ın gençliğe verdiği önemi eserlerinde, söyleşi ve konferanslarında “Gençlik”, “Beklenen Nesil”, “Türk Gençliğine”, “Genç Adam!”, “Anadolu Gençliğine”, “Dinle Ey Genç Adam!”, “Gençliğe Hitap”, “Aziz Gençler” gibi daha nice başlık ve seslenişlerde görmek mümkündür. Onun özellikle “İman ve Aksiyon” (1964), “İdeolocya Örgüsü” (1968), “Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu” (1982) isimli eserlerinde gençlik konusunu yoğun bir şekilde işlediği görülmektedir.

O, İslam inkılâbının, ruhunu dökeceği kalıbın gençlik olduğunu; İslam'ın ruh ve fikir muhtevasının erimiş bir maden gibi kalıba döküldüğünde gençlik kalıbında şekline kavuşacağını söylemektedir.¹⁶² Necip Fazıl bu sebeple her söyleminde gençliği hedefte tutarak Sokrat'ın ifade ettiği gibi; ‘Bütün davaları gençler eliyle yürütmeyi’ esas almıştır. Gençliği meydan yerine çıkarmak ve tüm mukaddeslerini heykelleştirerek bir şekilde yetiştirmek ister. Öyle ki bu gençlik “Zaman bendedir, mekân bana emanet” şuuruna erecek; dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kalbinin davacısı olacak; hâkimiyeti Hakk'ın bilecek ve tüm insanlığa model teşkil edecek bir mesuliyet şuuruna ermiş olacaktır.”¹⁶³

Necip Fazıl'a göre rehbersiz, sorumluluk almayı bilmeyen, gayesiz, herhangi bir ideali olmayan, ruhsuz, körelmiş, heyecansız, aşksız, vecdsiz, basireti bağlanmış nesil olması gereken ideal gençlik değildir. Ona göre ideal gençlik İslam'ın yıldızları olan ashabın ve onları örnek kabul edenlerin anlayışını benimseyendir.¹⁶⁴ İslam'ın genci, Müslümanlığın fazilet ve izzetini idrak edememiş nesillerden hiçbirisini, hangi

¹⁶¹ Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, Dergâh Yay., 5. Baskı, İstanbul, 1999, 247.

¹⁶² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, BDY, 21.Baskı, İstanbul, 2014, 231.

¹⁶³ Necmettin Tozlu, “Necip Fazıl Kısakürek'te Eğitim Düşüncesi Üzerine”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, 129-130.

¹⁶⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 231.

hususla olursa olsun taklit etmemelidir.¹⁶⁵ İdeal genç nesil her halükarda İslam tasavvuru ve şuuruyla hareket etmelidir.

İnsanlar, dünyada belli bir amaca ulaşmak ve belirli aşamaları geçmek için kendilerine bazı insanları rol model almaktadırlar. Bu insanların davranışlarını ve sözlerini örnek ve rehber kabul edip tavsiyelerine uymaktadırlar. Allah’a iman edip, O’nun emir ve yasaklarına uyup, sınırsız nimet ve lütfuna mazhar olmak isteyen, ayrıca dünya ve ahiret mutluluğunu uman bir kişi için tek örnek Hz. Peygamber (s.a.s)’dir.¹⁶⁶ Kur’an’da da “Kim peygambere itaat ederse, Allah’a itaat etmiş olur...”¹⁶⁷ ayetine benzer manada birçok ayette Peygamberin örnekliğine dikkat çekilmiştir. Necip Fazıl’ın ideal gençliği, kendisine hak din olarak İslam’ı, rol model olarak Hz. Peygamber’i, ufuk açıcı ve bilinç artırıcı Kur’an’ ı ve hadisleri rehber edinmiştir.

Necip Fazıl’ın ideal gençliği, topluma örnek olmayı gaye edinen; ahlakı, duruşu, dürüstlüğü ve çalışkanlığıyla kendini ispatlamaya çalışandır. İdeal gençlik bu şekilde toplumun dinamiklerini harekete geçirecek, daha erdemli bir toplum oluşumunu sağlayacaktır. “Bu gençlik, her ferdiyle mutlaka sağındakini, solundakini, önündekini ve arkasındakini yakan ‘otomobil: zatiyle hareket halinde’ bir hamle ve hareket ateşi olacak ve değdiği her şeyi kendisine, ateşe döndürecekler.”¹⁶⁸

Necip Fazıl, toplumun gençlik temasını değerlendirerek, ütopyasındaki ideal gençlik profilinin taşıması gereken vasıflarını da tespit etmiştir. Biz, düşünerün “İman ve Aksiyon” isimli eserinde maddeler halinde ele aldığı bu vasıfları kendi tabirleriyle şöyle sıraladık:

2.3.1. Vecd ve Aşkla Yanma

Necip Fazıl’a göre ideal gençlikte olması gereken ilk vasıf aşktır. Aşk kavramına ahlak konusunda da değinen düşünür bu kavramı gençliğin vasfı olarak da ele almıştır. Aşk, Allah’a, Hz. Peygamber’e, vatana, millete, ümmete ve tüm

¹⁶⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 232.

¹⁶⁶ Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, DİB Yay., Ankara, 2003, IV, 34.

¹⁶⁷ Nisa Suresi, 4/80.

¹⁶⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 233

mukaddesata duyulabilecek bir his olabileceği gibi; batıla, yanlış, faniye ve maddeye duyulabilecek bir his de olabilir.

“Kâinat, ezellerin ezelinde, kendisinden başka hiçbir şeyin mevcut olmadığı Allah tarafından, aynadaki hayal gibi, görünmek, tecelli etmek muradı ve murada bağlı aşk davranışıyla yaratıldı. Allah, aşka öyle bir kuvvet ihsan etti ki, batıla, yanlış, faniye bile aşkla bağlanmanın bir kuvveti, imtiyazı var... Aşksız adam pörsümeye ve aşksız cemiyet sönmeye mahkûm...”¹⁶⁹ Necip Fazıl aşkın esasının, Allah’a duyulan aşk olduğunu; fakat batıla olan aşka bile o aşkın sağladığı bir hayatîyet olduğunu söylemektedir.¹⁷⁰ Burada önemli olan, gençliğin özünde sakladığı aşk duygusunu kaybetmemesidir. Aşk olumlu bir duygudur. Özü itibarıyla birleştirici ve diriltici olan aşk özünü bozanlarda tam tersi bir etki oluşturarak nefrete, kine ve yıkıma dönüşmektedir. Bu Allah’ın sevmediği çirkin bir durumdur. Çünkü ‘Allah güzeldir, güzelliği sever.’ Kişi, bütün aşkların nihai noktasının ilahi aşk olduğunu, aslolan sevginin Allah’a duyulan sevgi olduğunu bilmeli ve bütün yaratılmışları da Allah için sevmelidir. Esas olan O’nun sevgisiyle dirilmektir.¹⁷¹

2.3.2. Üstün Akıl ve Sır İdraki

Akıl, Yüce Allah’ın insana bahşettiği en büyük nimettir; insanın düşünebilen bir varlık olması, onu diğer tüm canlılardan ayıran vasfıdır. Akıl kişinin iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlış, hakkı, batılı ayırt edebilmesine vesile kılınmış üstün hünörlü düşünme yetisidir.

Necip Fazıl, ideal gençlikteki en büyük vasfın üstün akıl ve sır idraki olduğunu ifade etmektedir. Düşünmeyen, başboş kişiyi kendi tabiriyle kaba softa ve ham yobaz olarak ifade eden düşünöre göre derin düşünce sahibi gerçek mümin ile softa ve yobaz kişi arasındaki en önemli fark üstün anlayışa sahip olmak, akli yine akılla mat etmek ve sır idrakine ermek yani basiret sahibi olmaktır.¹⁷² Gazali’ye göre; “Allah’ın yarattığı nimetlerin en üstünü akıldır ve ilahi hitap akladır; beden bir sedef ise akıl onun içindeki incidir. O, Allah’ın akli nurdan bir kap içine koyduğunu,

¹⁶⁹ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 128.

¹⁷⁰ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 106.

¹⁷¹ İbn Arabi, *İlahi Aşk*, (Çev. Mahmut Kanık), İnsan Yay., 10. Baskı, İstanbul, 2005, 11.

¹⁷² Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 128.

onu bir suret haline getirdiğini, ilmi bedenine giydirdiğini, anlama yetisini ona can olarak verdiğini, zühd ve takvayı ona yerleştirdiğini”¹⁷³ söylemektedir.

Kur’an-ı Kerim’deki birçok ayet akli tefekküre vurgu yapmaktadır. Bu ayetlerde insanın aklını kullanarak sır idrakine ermesi gerektiği görülmektedir. Kur’an insanın etrafındaki şeyleri tefekkür ederek düşünmesini, Allah’ın varlığını, birliğini, kudretini bilmesini, O’nun ter türlü noksan ve kusurlardan münezze olduğunu anlaması gerektiğini beyan etmektedir.¹⁷⁴

Kur’an’da kıssası anlatılan Hz. İbrahim’in Allah’ı bulması ve Peygamberlikle şereflenmesi birçok ayetle izah edilmektedir: “İbrahim’e göklerdeki ve yerdeki hükümler ve nizamı gösteriyorduk ki kesin ilme erenlerden olsun. Üzerine gece karanlığı basınca, bir yıldız gördü. ‘İşte Rabbim!’ dedi. Yıldız batınca da ‘Ben öyle batanları sevmem.’ dedi. Ay’ı doğarken görünce de ‘İşte Rabbim!’ dedi. Ay da batınca, ‘Andolsun ki, Rabbim bana doğru yolu göstermezse, mutlaka ben de sapkınlardan olurum.’ dedi. Güneş’i doğarken görünce de ‘İşte benim Rabbim! Bu daha büyük’ dedi. O’da batınca (kavmine dönüp), ‘Ey kavmim! Ben sizin Allah’a ortak koştuğunuz şeylerden uzağım’ dedi. ‘Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana döndürdüm.’”¹⁷⁵ ayetleriyle düşünen ve tefekkür eden insanın Yüce Yaratıcıyı bulması konu edinmiştir.

Pasteur’un, mikrobu keşfettiği bir zamanda “Âlemde hiçbir delil kalmasa bir mikrobun hayatı bana Allah’ı ispat etmeye yeter.”¹⁷⁶ cümlesi insanın aklını kullanarak sır idrakine ermesinin, Ezeli ve Ebedi olanı bulmasının ifadesidir.

2.3.3. Nefs Muhasebesi

Nefs kavramını tahlil eden Necip Fazıl’a göre hem Arapçanın dil zenginliğinden dolayı hem de İslam yoluyla gelen bilgiler gösteriyor ki “nefs”

¹⁷³ İmam Gazali, *Hüccetü’l İslam*, (Çev. Ahmet Serdaroğlu), Akif Yay., İstanbul, 2017, 148.

¹⁷⁴ Bknz.: Bakara Suresi, 2/ 269; Al-i İmran, 3/7; Ra’d, 13/19-22; Zümer, 39/17-18.

¹⁷⁵ En’am Suresi, 6/75-79.

¹⁷⁶ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 129.

kelimesini dünyada başka hiçbir dil tanımamaktadır. Onların nefis kelimesinin yerine “ego, ene...” gibi terimler kullanılmaktadır.¹⁷⁷

Nefs muhasebesi, kişinin kendisiyle yüzleşmesi, kendini kontrol etmesidir. Diğer bir ifadeyle otokontrol mekanizması da denilebilir. “Delillere, bilgiye, araştırma ve kavramaya dayalı imana tahkiki iman adı verilir. Aslolan her Müslümanın tahkiki imana sahip olması, neye, niçin ve nasıl inandığının bilincini taşımasıdır.”¹⁷⁸ Necip Fazıl, tahkiki iman, inanmanın en makbul şekli olduğunu, inkâr ve yalanlara karşı en büyük güç olduğunu söylemektedir. Buna karşılık anne babadan, okuldan, çevreden kulaktan duyma alınan hazır inanışların vicdanen kişiyi rahatsız edeceğini ve taklitten öteye geçemeyeceğini savunmaktadır.¹⁷⁹ Tahkiki iman, inanç konusunda ileri sürülen birçok şüphe ve itiraza karşı iman korunması bakımından önem ihtiva etmektedir. İnsanın imanını koruyup, kollayabilmesi için imanını akli ve nakli delillerle kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde taklidi imandan, tahkiki imana geçilebilir.

Gazali’ye göre; “İlmin özü, ibadet ve taatin ne demek olduğunu bilmektir. Taat ve ibadet, söz ve iş ile, emir ve yasaklarında Allah ve Resulü’ ne uymaktır. Yani söylediğinde, yaptığında ve yapmadıklarında İslam dinine uymak demektir.”¹⁸⁰

2.3.4. Aksiyon Ruhü

Necip Fazıl’ın üzerinde önemle durduğu; “İman ve Aksiyon” isimli eserine konu olan aksiyon kavramı, Fransız lügatinde yerini bulan bir kelime olmakla birlikte; basit bir lügat kelimesi değildir. Aksiyon, batı adamının kafasında bütün bir dünya ve ona göre bir şuur belirtir. Lügat manası kudret olan aksiyon, “mücerret kudretin, her türlü işi üzerinde, iş halinde tecelli ve cümbüşü demektir. Bir başka fakat basit ifadeyle, sadece şuurlu hareket, teşebbüs, hamle, tesir halidir. Gaye ve muradı olmayan, kendi kendisinden ibaret iş ve madde planına bağlı kıpırdanışlar

¹⁷⁷ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 115.

¹⁷⁸ Ahmet Saim Kılavuz “Akaid”, *İlmihal İman ve İbadetler* (Heyet), TDV Yay., Ankara, I, 72.

¹⁷⁹ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 129.

¹⁸⁰ Gazali, *Hüccetü’l İslam*, 42.

aksiyon fikrine uzaktır. Aksiyon, fikrin dış âlemde, eşya ve hadiseler üzerinde kurduğu mimari yapı, yonttuğu heykeldir.”¹⁸¹

Necip Fazıl, aksiyon kelimesinin taşıdığı manayı lügat manasından, hikmet manasına geçerek şu şekilde tanımlamaktadır: “Aksiyon, sade iş ve fikir değil, üstün işe hak edilmiş, üstün fikir demektir. Herhangi bir iş ve fikir değil, dedik. Çünkü tam fiktirsiz hiçbir iş yoktur. Bir sigara yakmak için bile, kibritin çıkarılması, çakılması, birer küçük fikirdir. Bunların kıymeti yok... Büyük fikir ve onun büyük iş haline inkılabı; aksiyon budur. Yani aleladdenin üstü; harika yenilik ve çetinlik şartları içinde insanın kendi kendisini ve cemiyetini aşma cehdi; aksiyon budur. Her işte imkan üstüne tırmanmak ve engeli aşmak davası; aksiyon budur.”¹⁸²

Düşünün, yukarıda yaptığı tanımlamadan hareketle aksiyon, istemsiz ve alelade yapılan hareketler silsilesi değildir. Aksiyon, insanın yaptığı işi bilerek, isteyerek en iyi şekilde yapması, benliğinde ve düşüncesinde tasarladığı ideali gereğince harekete geçirmesidir. Necip Fazıl’ın yazılarını fildişi kulesinden yazmayarak, halkın içine karışması, halkla samimi, kardeşçe ilişkiler kurması; özellikle Anadolu ve diğer bölgelerde konferanslar vermeye çalışmasının nedeni, İslam gençliğindeki aksiyon ruhunu harekete geçirmek istemesidir. Ona göre, herhangi zaruri, emeksiz heyecansız fikir aksiyon olamaz. Aksiyon, yapıcı, orijinal ve yenilikçi bir fikirdir. Önemli olan, aksiyon ruhuna sahip fikrin imana bağlı olmasıdır.¹⁸³ Kısacası aksiyon fikrinin gerçek manada İslam’a olan inanç bağlamında ele alınması gerekmektedir. Düşünür ayrıca, insanın İslam’ın icaplarını sadece ibadetler çerçevesinde görmesinin makbul olamayacağını; İslam’ın ruhunun, dinmez tükenmez, durmaz dinlenmez aksiyon ruhuyla bütünleşmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

2.3.5. Fedakârlık ve Disiplin

İdeal gençlik profilinin bir diğer vasfı fedakârlıktır. Necip Fazıl’a göre asıl fedakarlık nefsten fedakarlıktır. Ruh varlığın, nefis yokluğun temsilcisidir. Nefs,

¹⁸¹ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 10.

¹⁸² Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 11.

¹⁸³ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 11.

Allah ile kul arasında bir perde olduğundan o perdeyi yıkmak da kişinin elindedir.¹⁸⁴ İnsan, doymak bilmez açlığının, bitmez tükenmez ihtirasının ve hırsının dizginlerini ancak “nefsten fedakârlıkla” eline alabilir. Karşılıksız fedakârlığın kaynağı ise İslam’dır. Nefsten fedakârlığın en güzel örneklerinden biri Mekke’den Medine’ye Hicret eden müminleri ağırlayan Medineli müminlerdir. Onların bu fedakârlığı Kur’an’da şu şekilde bildirilmiştir: “Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.”¹⁸⁵ Ayeti Medineli müminlerin kendi ihtiyaçlarını düşünmeksizin Mekkeli müminlere yardımını, fedakârlığını konu edinmiştir.

Necip Fazıl’a göre, gençlikte disiplin anlayışının olması gerekmektedir ve bu disiplin anlayışı İslam’ın her safhasında bellidir. O, disiplinin önemini, “Uhut Savaşı’nda bozgun gibi görünen halin, Peygamber emrinin dinlenmemesiyle bir anlık bir disiplinsizlik hatasından meydana geldiği”¹⁸⁶ örneğiyle açıklamaktadır.

İslam gençliğinin muvaffak olabilmesi için Allah’ın emirlerini ve yasaklarını harfiyen yerine getirmesi, bunun içinde disiplinli olması gerekmektedir. Dava gençliği ahiretini kazanmanın yolunda, dünyasının da mutlu ve huzurlu olmasını istiyorsa buna var gücüyle çalışmalı, dünya hayatını ahiretin gölgesi görme şuuruyla hayatının her anını planlı geçirmelidir. Mümin, fikriyle, zikriyle, yaşamıyla, duruşuyla kısacası hayatının her safhasını İslami müesseseye bağlılıkla plan ve disiplin çerçevesinde idame etmelidir.

2.3.6. Gözükaralık

Cesaret, insan mahiyetinde yer alan duygulardan biridir. Nasıl ki göz görmek, kulak duymak, beyin düşünmek için ise, cesaret de var olmak, görünür olmak, başarmak için gereken bir duygudur. Başarı, cesaretin üzerine inşa edilir. Her başarıda belli oranda kaybetme riski vardır ve bu riski göze alma duygusu, gözü karalılıkla ifade edilmektedir.

¹⁸⁴ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 116.

¹⁸⁵ Haşr Suresi, 59/9.

¹⁸⁶ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 117.

Necip Fazıl, eserlerinde tarihin büyük şahsiyetlerinin gerçek manada dava, hamle, aşk ve ateş sahipleri olduklarından; Hz. Peygamber'in, Alparslan'ın, Fatih'in, Yavuz'un, Büyük İskender'in, Sezar'ın ve daha nice büyük liderlerin cüretkârlığından bahsetmektedir. O, büyük şahsiyetlerin cesaretinde İslam'ın kutsi düsturlarının; büyük liderlerin cesaretinde var olma, kazanma aşkının ve amacının olduğunu ifade etmektedir.

Necip Fazıl'a göre gözükaralık; kör cesaret değil, temkinli şecaattir. Ona göre, gözü kara olmak, “dava adamının, inandığı şeyi hayatına ve eşyaya naksetmesi için biricik vasıta fakat tedbir alındıktan ve basiret planında her şey oluşturulduktan sonra cürete ihtiyaç doğar. O kadar ki, cüretin imtiyazı, bazen tedbir ve basireti ikinci plana atabilir.”¹⁸⁷

İnsan, madden veya manen inandığı değerler uğruna sahip olduğu her şeyden vazgeçebilir ve bu değerler insanın cesaret ölçüsüyle hayata geçirilebilir. Ancak cesaretin de kontrollü olması gerekmektedir. Kontrolsüz cesaret insana, faydadan ziyade zarar getirmektedir. Bunun bilinciyle mümin ideallerini hayata geçirirken her türlü tedbiri almalı, basiret planında cesaretini kontrol edebilmelidir.

Düşünür, “İman ve Aksiyon” ile “Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu” isimli eserlerinde özlenen neslin cesaretli, gözü kara olması gerektiğini vurgulamaktadır. Asırlardır İslam toplumuna uygulanan psikolojik baskıların da etkisiyle Müslümanlığı bir utanç sebebi sayan yığın, tükenmiş bir toplumdan “Ben Müslümanım!” sloganıyla kendi küllerinden doğacak cesaretli ve basiretli bir gençliğe ihtiyaç duyulduğunu dile getirmektedir.

2.3.7. Merhamet ve Şiddet

Merhamet ile şiddet terimleri birbirine zıt anlamlar ihtiva eden iki farklı kavramdır. Her iki terimin birlikteliği tezat olarak gözüke de Necip Fazıl'a göre, ideal gençlik merhametle şiddeti tahin-pekmez misali bağdaştırabilmelidir. Ona göre

¹⁸⁷ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 131.

İslam yeri geldiğinde bir gözyaşı şişesi, yeri geldiğinde de bir granit parçasından ibaret yürek işidir.¹⁸⁸

İslam şuuruyla yetişmiş gençlik, merhameti kendine şiar edinmiştir. Nitekim Allah'ın kendine 'rahmet'i prensip edindiği,¹⁸⁹ Kur'an'da şu ayetle açıklanmaktadır: "De ki: 'Şu göklerdekilere ve yerdekiler kimindir?' 'Allah'ındır' de. O, merhamet etmeyi kendine gerekli kıldı."¹⁹⁰ ayetinde Allah'ın prensibi olan merhamet duygusu, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmayı düstur edinenlere telkin ve tavsiye edilmektedir. Mümin kişinin yaptığı her işe besmele ile (Esirgeyen, merhamet edip bağışlayan Allah'ın adıyla) başlaması kulluk nidasında bulunduğu Rabbine itaatının en güzel ifadesidir.

Necip Fazıl, eserinde Avrupalıların "İslam'da merhamet yoktur." söylemine değinmiş ve bu söylemi eleştirmiştir. O, her şeyin İslam'da olduğu gibi merhamet' in de İslam'da olduğunu Hz. Ebubekir'in şu duasıyla ifade etmektedir: "Allah'ım, sen kâmil kudretsin; yarın ahirette benim cesedimi o kadar büyüt, o kadar büyüt ki cehennemini yalnız ben doldurayım ve başka bir kuluna yer kalmasın!"¹⁹¹ duası merhametin İslam'daki yerini ve önemini belirtmektedir.

Düşünürün, ideal gençlikteki merhamet ile şiddet vasıflarının birlikteliği; İslam'ın insanlara tebliğ ettiği merhamet duygusunun yanında, düşmana, zalime karşı olması gereken savunma ve taarruz halidir. Onun vurguladığı şiddet vasfı; düşmanı ve zalimi imhada müminin göstereceği fedakârlık ve cesarettir.

2.3.8. Zerafet ve Estetik

"Sevdiniz, soğutmayınız; müjdeleyiniz, korkutmayınız; kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız!" hadisini örnek göstererek, Müslümanın insanlarla ilişkisinde nezaket sahibi olması gerektiğini söyleyen ve bu hususta asırlardır ham din temsilcilerinin kabalıklarını eleştiren düşünür İslam'ın, zerafet, incelik ve güzellik ölçülerinde de ileri olduğunu ifade etmektedir. Ona göre insanı anlamanın biricik

¹⁸⁸ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 132.

¹⁸⁹ Süleyman Ateş, "Hak ve Merhamet", *Kur'an Mesajı İlmi Araştırmalar Dergisi*, Ocak-Şubat-Mart, 1999, Sayı 13-14-15, 73-80.

¹⁹⁰ En'am Suresi, 6/12.

¹⁹¹ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 118-119.

şartı zerafet, incelik ve güzellik ölçülerine uymaktır. Bu sebeple kılık kıyafetimizden, oturduğumuzdan, kalkışımızdan her tavır ve hareketimize kadar bu ölçülere dikkat etmemiz gerekir.¹⁹²

2.3.9. Sahabeyi Rol Model Almak

Sahabe ile ilgili bir velinin “Siz onları görseydiniz deli derdiniz, onlar da sizi görselerdi Müslüman kabul etmezlerdi.” sözünün sahabe neslini anlattığını söyleyen düşünöre göre yukarıda saydığımız vasıfların tamamını ve daha fazlasını sahabenin taşıdığını ve onların çizgilerinin, eda ve üsluplarının, mizaçlarının Müslüman için en güzel örnek olduğunu savunmaktadır. Gençleri ise “bütün bu vasıflarda ışıdayacak yeni neslin ilk habercileri ve bundan sonrakilerin babaları olarak gördüğünü” ifade etmektedir.¹⁹³

2.4. Batıcılık ve Büyük Doğu Düşüncesi

Necip Fazıl, eserlerinde sık sık Batıyı ve Batı taklitçiliğini eleştirmiş, özellikle “İdeolocya Örgüsü” ve “Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu” isimli eserlerinde batılılaşma konusuna ağırlık vermiştir. O, yaşadığı dönemde batının manevi buhranını ve ruh çöküntüsünü sorguladığı kadar batının ilerlemesi ve gelişmesi noktasında pozitivist düşünceyi de savunmuştur. Ona göre olması gereken batının taklitçisi olmak değil; Batının maddeye hâkimiyetini, Türk-İslam medeniyetiyle sentezleyecek Büyük Doğu idealini yaşama geçirmektir.

2.4.1. Batıcılık

Batı, bir Yunan-Latin yapısı olarak kendi kendisini Eski Yunan, Roma ve Hristiyanlık esaslarına bağlı irca etmektedir. Avrupalıya göre, batıyı oluşturan üç kaynaktan Eski Yunan, insanla doğa arasındaki ilgi, yakınlık ve benzerlik gizeminin his ve zihne bağlı kaynağı; Roma, bu kaynağın en geniş egemenlik ve intizam haline kavuşmuş kuvvet bilinci; Hristiyanlık ise bu kaynak ve bilincin iç dünyada anlamı,

¹⁹² Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 133.

¹⁹³ Kısakürek, *İman ve Aksiyon*, 134.

duyarlılığı ve ahlaki boyutudur.¹⁹⁴ Batılıya göre batı; Yunan akli, Roma nizamı ve Hristiyan ahlakıyla şekil almış bir oluşumdur.

Eski Yunan medeniyetinin temelinde Yunan mitolojisi ve hurafeleri vardır. Mitoloji bir yanıyla doğa üstü hikayeleme, toplumun itikaflarını gösteren asılsız ve düzme bir din; diğer yanıyla da birden çok tanrıya inanma ve tapınma ruhunun meydana getirdiği bir tablodur. Eski Yunan mitolojisi insan aklının, düşüncesinin, idrakinin hatta tahayyülünün bile çözemeyeceği karmaşık bir inanç; yani fani alemin dış zemin üzerine nakşedilmesi, insan hayalinin estetik değerlerde fiziki özellik kazandığı muazzam bir tahayyül alemidir.¹⁹⁵

Necip Fazıl, Roma'ya bir cemiyet dehası olarak bakar ve bu cemiyette nizam temel ölçüttür. Roma inancıyla, Yunan medeniyeti ufak tefek farklar olsa da aynıdır. Roma inancı, maddi zevke önem veren ve metafizik anlayıştan yoksun bir putçuluktur. Ayrıca Roma'daki İskenderiye Mektebi, "tasavvufun kendisinden alındığını" iddia etmesi bakımından önemlidir. İskenderiye (Neo-Platonizm), Yeni Eflatunculuk ismini taşıyan bu okul, "Tahrif edilmiş Tevrat ile İdeler Alemi" ni karıştıran, bundan mistik nazariyeler oluşturan "Filon" isimli bir Yahudi tarafından kurulmuştur. İskenderiye Mektebi döneminde tutunamamış ve işi büyücülükle bitirmiştir.¹⁹⁶

Batı düşüncesinin üçüncü ayağını Hristiyanlık oluşturmaktadır. Necip Fazıl, İsevilik ile Hristiyanlığı ayrı ayrı vasıflandırmıştır. Allah'ın varlığını ve birliğini kabul eden ve hak din olan İsevilik, Hristiyanlıktan farklıdır. Hristiyanlık "Teslis" yani üçleme "baba, oğul ve kutsal ruh" olarak nitelendirilen "Katolik" ismi verilen mezheple başlamış; Ortodoksluk ve Protestanlık yollarına hakaret nazarıyla bakmış ve Roma Kilisesi, Katolikliğin kalesi olarak kurulmuştur.¹⁹⁷

Orta çağ, Batı dünyası için karanlığa mahkum olunmuş bir evredir. Bu dönem, kilise ve feodalitenin hüküm sürdüğü, kilisenin insanların günahlarını affederek insanları aforoz ettiği, cennetten arsa satıldığı, aklın her türlü arayış

¹⁹⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 25-27.

¹⁹⁵ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 17-18.

¹⁹⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 31-33.

¹⁹⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 37-38.

hamlesinin küfürle sonuçlandığı ve asi kişiler için kurulan Engizisyon Mahkemelerinin hüküm sürdüğü bir devirdir.¹⁹⁸

“Yeniden doğuş” anlamına gelen Rönesans, işe Hümanistler ile başlar ve Rönesans Batının en mühim dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde Batı, akılla hareket etmeye başlamış ve akli kilisenin üstünde tutmuştur. Rönesans döneminde ortaya çıkan mütefekkirlerden İspanyol Cervantes, İtalyan Bruno, İtalyan Campanella, İtalyan Vanini; sonraları Alman Luther ve Fransız Calvin döneme damgalarını vurmuşlardır.¹⁹⁹

Bu dönemde Avrupa’da cereyan eden inişli çıkışlı olaylar hakkında genel bir değerlendirme yapılacak olursa; insanlar arasında oluşan şüphecilik duygusu büsbütün egemen olamamış ancak dini kayıtsızlık şeklinde birtakım gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bunun yanında insanların kurtarıcı hakikat arayışı ve zorlayışının olması birbiriyle uyuşmayan tutarsız çabaların olduğunu göstermektedir.²⁰⁰ Rönesans, kilisenin akıl karşısında mağlup olmaya başladığı; Batının ise kalkınmaya başlama hamlesi olmuştur.

Rönesans’ın getirdiği soluk 17. Asırda Avrupa’yı kol kol sarmaya başlamaktadır. Bu dönemde İngiliz Bacon, Hollandalı Spinoza ve Descartes, Fransız Pascal gibi düşünürler Batının büyük atlama taşları olmuşlardır. Akılla iman arasındaki çarpınışlar ve ruhi muvazene arayışları dönemin felsefesini oluşturmaktadır. Bu dönem Rönesans’tan akıl payını almış fakat Hıristiyanlıktan da vazgeçmemiştir.²⁰¹

17. Asrın akıl ile kalbi uzlaştıran felsefi yaklaşımı 18. Asırda önemini kaybetmiş ve yerini dini inkar etme modasına bırakmıştır. İnkâr modasının vatanı ise Fransa’dır. Bu dönemde aklın baskıdan kurtarılması için kiliseden alınan itikatların

¹⁹⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 41-42.

¹⁹⁹ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 43-44.

²⁰⁰ William McNeill, *Avrupa Tarihinin Oluşumu*, (Çev. Yusuf Kaplan), Külliyat Yay, İstanbul, 2008, 146.

²⁰¹ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 48-54.

çökertilmesi adına adımlar atılmıştır. Dönem meşhur dinsiz düşünür Voltaire ile başlar; Fransız Diderot ve Montesquieu, Alman Kant gibi isimlerle devam eder.²⁰²

Almanya'nın fikri anlamda ilerlemeye başladığı 19. Asırda müspet bilgiler fıskırmaya, büyük maddi buluşlar ve makine icatları artmaya başlar. Batı madde planında eşya ve hadiselere hakim olmasına mukabil mana ve ruh planında hakimiyeti elden kaçırma hengamesine girmiştir. Hegel, Schopenhauer, Engels, Marx, Nietzsche; Comte, Baudelaire, Rimbaud; Hume, Darwin gibi isimler dönemin öne çıkan düşünürleridir.²⁰³

Freud, Bergson, Einstein, Sartre gibi düşünürler 20. Asırda tarih sahnesine çıkmıştır. İnsanlığın yaşadığı birinci ve ikinci dünya harpleri bu dönemde meydana gelmiştir. Büyük acıların, yıkımların yaşandığı bu devirde ahlaki, insani değerler önemini kaybetmeye; sanatsal yapıtlar bozulmaya başlamıştır.²⁰⁴

Batının 19.Asrın son yarısında başlayan ve 20. asırda da devam eden maddeye olan hakimiyeti, onun ruh kökünü yavaş yavaş zayıflatmıştır. Bu yüzden Batı maddenin tahakkümü altına girmiş; ruhu tükenmeye yüz tutmuştur. Necip Fazıl bu durumu, madde kefesi dolmaya başlarken, üstte kalan ruh kefesi boşalmaya başlayan bir kum saatine benzetmektedir.²⁰⁵

Necip Fazıl, Batıyı, “*Batı bir kuru akıldır ve Allah kuru akla ne kadar hak ve imtiyaz vermişse Batı hepsine malik ve kuru akli nelerden mahrum etmişse hepsinden yoksundur.*”²⁰⁶ ifadesiyle tanımlamaktadır. Ona göre Batı, şehirleri, meydanları, sokakları, fabrikaları, tavır ve kılık kıyafetleri, ölçü ve aletleri, fikir ve sanat örnekleriyle sadece kuru akıl harikası ve onun estetik zevkinden ibarettir. Batı, madde idrakine özgü bir şuurla sadece fani dünya düzenini ve marifetini temsil eder; kişilerin ruhunu beslemekten uzaktır.²⁰⁷

²⁰² Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 54-60.

²⁰³ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 60-81.

²⁰⁴ Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, 81-91.

²⁰⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 49.

²⁰⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 41-42.

²⁰⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 42.

Düşünür Batıcılığı, Türk-İslam medeniyetinin köklerinden olmayan, dallarına takma ve suni süsler takılı bir Noel ağacına benzetmektedir. Bu ağacın dallarına takılı suni süsleri, ağacın kökünden beslenemeyeceği için ağaçla süslerin özdeşleşmesi mümkün değildir. Ona göre “kökünden beslenemeyen meyveli bir ağacın yaşama süresi çok kısadır ve böyle ağaçlar milletler ormanından seçilerek odun depolarına atılmaya mahkumdur.”²⁰⁸

Necip Fazıl, Batı taklitçisi olmanın hüsrarla son bulacağını belirtmiş; Batının sadece müspet ilimlerine hâkim olacak, Batının kalkınma taşlarını kendi bünyesinde eritebilecek bir Doğu sisteminin olması gerektiğini savunmaktadır. Fakat sistem bir o kadar da İslami hassasiyetlerine dikkat eden, madde ve ruhu aynı potada işleyebilen olmalıdır. O, bu sistemi “*Doğu ruha, Batı da maddeye dürbünün doğru tarafıyla bakmış; Doğu maddeye, Batı da ruha aynı dürbünün tersini çevirmiştir.*”²⁰⁹ sözleriyle ifade etmiştir.

2.4.2. Büyük Doğu

Necip Fazıl’ın kurucusu olduğu ve uzun yıllar editörlüğünü yaptığı dergiye de ismini veren “Büyük Doğu” düşünür tarafından eserlerinde sıklıkla işlenen bir tema olmuştur. O, eserlerinde bazen “Asyacılık”, bazen “Doğu” ve bazen de “Büyük Doğu” ifadelerini kullanmış; Büyük Doğu’yu Müslüman ve Türk insanını temsil etmesi bakımından, çeşitli dinlerin ve milletlerin oluşturduğu Doğudan ayrı bir yere koymuştur.

Necip Fazıl’ın tahayyül ettiği Büyük Doğu, tarih sahnesine çıktığı ilk günden itibaren tarihi birikimiyle yoğrulmuş; çevresine doğru dağınık, merkezine doğru toplu ve tek olan; bütün insanlığa örnek olmayı hedefleyen inanç, fikir ve ölçü topluluğudur.²¹⁰

Onun “*Doğunun doğuşu*” tabiriyle ütopyasını kurduğu Büyük Doğu, vatan sınırları dışında herhangi bir ırk ve toprak parçasına bağlı değildir. Onun Büyük Doğu mefkûresi ruh ve keyfiyet planıyla çevrili vatanın bugünkü ve yarınki

²⁰⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 89-90.

²⁰⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 39.

²¹⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 9.

sınırlarıdır²¹¹ ve bu yer Türkiye’dir. Fakat o, ruh ve keyfiyet planına bağlı Büyük Doğu mefkûresinden bahsederken Batıyı hiçbir zaman saf dışı bırakmaz. Onun, Batının sahip olduğu aklı ve maddeyi de bu plana dahil ettiğini “*Doğunun ruh kökü üzerinde, öz gövdesi ve dallarıyla içiçe, Batının madde ağacını yetiştiren, böylece Doğu alemi içinden bir Büyük Doğu fışkırmasını hedef tutan mefkure senfonyası çalınıyor!*”²¹² sözleriyle anlamaktayız.

Doğuyu Doğu yapan, kendi sinesinde sakladığı ruh cevheridir. Bu cevher ki onu, Batıyı devirecek hale getirmiştir. Ancak Doğu, yeni zaman yemişlerini yetiştirecek köklerden uzak kaldığı için içler acısı bir duruma gerilemiştir. Doğu, kendi içinde kaybettiği, sonra da körler gibi el yordamıyla bulmaya çalıştığı eşya ve hadiseleri, daima Doğu dışındaki uzak yerlerde aradığından dolayı kaybı daha da derinleşmiştir.²¹³

Büyük Doğu mefkûresi, İslam ruhunu geçmişi ve geleceğiyle kucaklayan bir senfoni orkestrasıdır. Bu senfonide amaç İslam ruhunun üzerine inşa edildiği Doğu medeniyeti ile madde hâkimiyetini elinde tutan Batı medeniyetinin harmanlanmasıdır. Tarihe bakıldığında bütün dünya hâkimiyetini elinde tutan Osmanlılar hem Doğu hem de Batı medeniyetlerinden istifade etmişler; dinlerin, halkların ve medeniyetlerin özelliklerini incelemişler fakat bu özellikleri kendi medeniyetleri bünyesinde yaşamışlardır.²¹⁴

²¹¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 10.

²¹² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 13.

²¹³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 11-12.

²¹⁴ Karakoç, *Çağ ve İlham IV Kuruluş*, Diriliş Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2012, 33.

3. NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN EĞİTİM ANLAYIŞI

Necip Fazıl Kısakürek bir fikir, sanat ve dava adamı gibi sıfatlarla anılmış hatta hayatının uzun bir döneminde bu sıfatları karakteri haline getirmenin sıkıntılarını çekmiştir. Bunun yanında özellikle eğitim ve irfan konularında topluma yol gösterici vasıflara sahip olmuştur. Bir neslin yetişmesine kendini adayan Necip Fazıl Kısakürek, kısa bir süre öğretmenlik de yapmıştır. Genel anlamda daha çok şair ve yazar olarak tanınan Necip Fazıl her düşünce adamı gibi önce eğitimcidir. Diğer eğitimcilerden farkı, öğretmenliği sınıf kürsüsünden inip millet kürsüsüne çıkarak yapmış olmasıdır. Bu kürsüden toplumsal, siyasal ve kültürel hayatımıza ait birçok problemini anlatmayı kendine görev bilen Necip Fazıl'ın özellikle günlük yazıları arasında eğitim konusu önemli bir yer tutmaktadır.”²¹⁵ Bu bölümde öncelikle Necip Fazıl'ın eğitim tanımından, eğitim metodu, amacı ve unsurlarından, problemlerinden ve eğitime yönelik genel tespitlerinden bahsedilecektir.

3.1. Necip Fazıl'a Göre Eğitim

Necip Fazıl, eğitim meselesini insan ve cemiyet davalarının en girifti olarak açıklamıştır. Türk cemiyetinin fikir buluşuna Türk'e has şahsiyetli sistemler altında ifade edecek Türk filozofları yetişinceye kadar, maarif meselesinin yüzde yüz ifadesiyle kucaklanamayacağını inandığını söyleyerek, kökü şarka ve İslam ideologyasına bağlı Türk cemiyetinin eğitim sisteminin de buna uygun olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır.²¹⁶

Necip Fazıl, genel olarak bütün düşüncelerinde özelde ise eğitim ile ilgili düşüncelerinde, Batı dünyasına olan ilgiyi eleştirmiştir. O, “Doğu ve İslam Medeniyet kaynağıyla alakamızı zayıflatıp Yunan ve Hıristiyan medeniyet kaynağından doğma Batı dünyasında alaka aramaya başladığımız günden beri büyük bir eğitim meselemizin” olduğunu söylemektedir.²¹⁷

Necip Fazıl, eğitim meselesinin Tanzimat'ın başından beri ya yüzeysel tedbirler almayı bilmiş açık göz şahıslar elinde örtbas edilerek ya da hiçbir şeyin

²¹⁵ Abdullah Şengül, “Necip Fazıl Kısakürek'in Yazılarında Eğitim Sorunu”, *Mili Eğitim Dergisi*, Sayı 206, Bahar 2015, 54-68.

²¹⁶ Kısakürek, *Çerçeve I*, 140.

²¹⁷ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 130.

farkında olmayan basit idare adamları elinde patlak vererek ilerlediği tespitinde bulunmuştur. Düşünür, maarif meselesinin kökünü ve çapını tam anlamıyla idrak etmiş kişiyi kahraman olarak addeder. Yaşadığı dönemin maarif sisteminin düzensiz ve verimsiz olduğunu söyleyen Necip Fazıl, maarifin anlaşılması oldukça zor bir intikal davasının sistemini temsil ettiğini ve bu zorluğun parça parça değil davayı bütüne irca etmekle hallolabileceğini belirtir.²¹⁸ Burada Tanzimat Dönemi eğitim özelliklerinin ele alınması konuya genel bir bakış açısı kazandırması açısından önemlidir. 1939 yılında başlayan Tanzimat Döneminde eğitime yönelik de bazı değişiklikler ve yenilikler yapılmıştır.²¹⁹ Tanzimat Dönemi eğitiminin temel özellikleri şunlardır:

1. Örgün eğitim alanında büyük çabalar gösterilmiş ve birçok yeni okul kurulmuştur.
2. Örgün eğitimin kurulup geliştirilmesi çabaları mantıki bir sıra izlememiş, örneğin, ilköğretime hemen hiç müdahale edilmeden orta öğretim alanında düzenlemelere gidilmiştir.
3. Örgün eğitimin kurulup geliştirilmesindeki mantıki sıra izlemeyen girişimler, esas olarak medreselilerin tepkisinden kaçınmak ve medreselerin ve onların etkisinde bulunan sıbyan okullarının dışında yeni okullar açmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Fakat medrese zihniyeti eğitimdeki yenileşmeleri yine de kolay benimsememiştir.
4. Tanzimat döneminde eğitimdeki yenileşme çabaları bir avuç yönetici, aydın ve öğretmen tarafından başlatılmıştır.
5. Tanzimat eğitimindeki yenileşmeler hemen her zaman eski malzeme ile yeni bir şey yapmak biçiminde gerçekleşmek durumunda olduğu için, medrese zihniyeti etkisini yeni okullarda da şu yollarla kısmen sürdürmüştür: Öğretmenler, öğrenciler, ders programları, ders yöntemleri.
6. İlk kez öğretmen yetiştiren meslek okulları açılmıştır.

²¹⁸ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 140-141.

²¹⁹ Cavit Binbaşıoğlu, *Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Binbaşıoğlu Yay., Ankara, 1982, 140-143.

7. Tanzimat döneminde azınlık ve yabancı okulları da çok büyük gelişmeler göstermiş, devlet için yakın bir gelecekte büyük bir felaketin ilk tohumları atılmıştır.

8. Öğrenci ve öğretmenlerin kılık ve kıyafetleri de bu dönemde belirlenip düzenlenmeye başlanmıştır.

9. Az zamanda çok iş yapmak düşüncesi vs. nedeniyle, açılan sivil okulların pek çoğu için özel binalar yapılmamış, bunlar eğreti binalarda öğretimlerini sürdürmüşlerdir. Bunun sonucu olarak okullar sık sık yer değiştirmek zorunda kalmışlar ve eğitim-öğretim bundan çok zarar görmüştür. Askeri okullar ise sağlam, büyük yapılara sahip oldukları için öğretimlerini daha düzenli ve iyi sürdürebilmişlerdir.

10. Programlara hayata dönük yeni dersler de konulmuştur.²²⁰

Tanzimat döneminden sonra, II. Meşrutiyetin ilanı ile eğitim alanında yeni fikir ve görüşler oluşmuştur. Bu dönemde eğitim sisteminin millileştirilmesi, geleneksel ve modern okulların birleştirilmesi, ilk eğitim kurumlarının ülke çapında yaygınlaştırılarak mecburi ve parasız olması, latin harflerinin kabulü için birçok çalışma yapılmış, fakat bir sonuç elde edilememiştir. Kız öğrenciler için okuma olanaklarının geliştirilmesi ve üniversitelerin yeniden canlandırılması da bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Bunların yanında geleneksel okulların oldukları gibi bırakılması hem eğitim sisteminde hem de toplumda ikiliğe neden olmuş ve Osmanlı toplumunda birbiriyle çatışan medreseli ve mektepli olmak üzere iki aydın grubu oluşmuştur.²²¹

Cumhuriyet döneminde ise eğitim sistemine yönelik ilk olarak Tevhid-i Tedrisat kanunu ile geleneksel eğitim kurumları kaldırılarak bütün eğitim kurumları Maarif Vekâletine devredilmiştir. Ayrıca Latin alfabesinin kabulü ile alfabe değiştirilmiş ve okuma yazma oranını arttırmak amacıyla zorunlu Millet mektepleri açılmıştır.²²²

²²⁰ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi. Başlangıçtan 1982'ye*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fak. Yay., Ankara, 1982, 104-105.

²²¹ Nurettin Fidan, Münire Erden, *Eğitim Bilimine Giriş*, Repa Eğitim Yay., 3.Baskı, Ankara, 1986, 218.

²²² Fidan ve Erden, *a.g.e.*, 220.

1839-1939 yılları arasında, Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet hareketleriyle birlikte eğitim alanında yapılan uygulamalara yönelik Necip Fazıl'ın birtakım tespitleri ve eleştirileri olmuştur. O, bu yenilik hareketlerinin bireysel ve toplumsal anlamda ulaşılmak istenen hedeflere yanaşmadığını, Doğu ve Batı örneklerinin layıkıyla görülmediğini söylemektedir. Bundan dolayı eğitim sistemi kısır ve ideolocyasız fikir ve hareketlerle uğraşmıştır.²²³

3.1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim terimi, “ilk insanla var olan, her dönemle önemini koruyan ve farklı dönemlerde sosyal özellikler paralelinde farklı tanımlanan bir kavramdır.”²²⁴

Eğitim, Türkçe bir kelime olan “eğmek” kökünden gelmektedir. Eğmek “bir şeyi eğmek” olarak eşya için kullanılmaktadır. Nasıl ki eşyanın eğilmesiyle durumunda bir değişiklik meydana geliyorsa, insan için kullanıldığında da eğmek insan davranışında, inanıp benimsemeye veya zorla değişiklik meydana gelmesi anlamına gelmektedir.²²⁵ Ayrıca eğitim kişiliğin gelişmesini sağlayan ve bireyi merkeze alıp onu erişkin hayatına hazırlayan, kişinin ihtiyaç duyduğu malumat, yetenek ve davranışları kazanmasına etki eden bir süreç olarak da tanımlanmaktadır.²²⁶

İslam bilginleri, eğitime daha çok, insanın yüce ahlaka ulaştırılması, yersiz korku, kıskançlık, cimrilik ve gereksiz inat gibi insanı kötülüğe sevk eden olumsuz duygulardan arındırılma süreci olarak insanın insanlaştırılması gibi boyutlardan bakmışlardır.²²⁷

Necip Fazıl, eğitim meselesini ele alırken ilk olarak ‘eğitim’ ile ‘maarif’ kavramlarını karşılaştırmıştır. Ona göre, maarif tabiri, “güneşi, toprağı, bağı ve bahçesi, arkları ve kanallarıyla bütün bir mana iklimini” ihtiva eden bir kavramdır. Eğitim tabirinin ise kendisine “er eğitimi” gibi “basit bir kadroya ait, basit bir iş”

²²³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 130-131.

²²⁴ Fatih Töremen, “Eğitimle İlgili Temel Kavramlar”, *Eğitim Bilimine Giriş*, (Ed. Fatih Töremen), İdeal Kültür Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2010, 13.

²²⁵ Bilgin, *a.g.e.*, 10.

²²⁶ Mahmut Tezcan, *Türk Kişiliği ve Kültür-Kişilik İlişkileri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1997, 4.

²²⁷ Töremen, *a.g.e.*, 13.

hissini verdiğini söyleyen düşünür eğitim kavramında, maarif gibi, zengin anlam alanına sahip bir kültür ifadesi bulamadığını belirtmektedir.²²⁸ Ancak genel anlamda kullanılan ve kabul görülen bir kavram olduğu için çok istemese de eğitim kavramını da zikretmiştir. Düşünürün bu kıyaslamasından hareketle maarif kavramına da kısaca değinmek yararlı olacaktır.

Maarif, sözlük anlamı ile maarifetler, bilgi, kültür, öğretim ve eğitim sistemi²²⁹ gibi geniş anlamlar çağrıştıran, semantik yönünden zengin bir kavramdır. Maarif, maarifetli, maarifperver, arif, irfan kelimeleri aynı kökten kavramlar olarak dilimize yerleşmiştir. Bu kelimeler Arapça “arefe” kökünden türemiştir. “Arefe”, idare etmek, bilmek, tanımak anlamlarındadır.²³⁰

Cumhuriyet Dönemi düşünürlerinden Nurettin Topçu da maarif kavramı yerine eğitim kavramının kullanılmasına karşı çıkmıştır. Topçu’ya göre; “*Milletin ruhunu yapan maariftir. Maarifin düşmesi millet ruhunu yerlere serer. Maarife değer vermeyiş, millet ruhunun yıkılışını hazırlar. Maarif hangi yönde yürürse millet ruhu da onun arkasından gider. Şu halde millet, maarif demektir.*”²³¹

Eğitim filozoflarından olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu’na göre, maarif kavramı içerik ve mana itibarıyla bizim en az anladığımız kelime olmuştur. Ona göre; “maarif basit bir okuma-yazmadan ibaret değildir. Zira okuma-yazma maarifin amacı değil, eğitim öğretimin aracıdır. Maarif geniş bir kavramdır; ilim ve terbiye kadar, beden, fikir, his ve azimde kuvveti, mektep ve irfanı ihtiva eder. Memleketin kalkınması her şeyden önce memlekette maarif fikrinin teşekkülüne bağlıdır. Bu aynı zamanda maarifin de ilerlemesi ve ıslah edilmesi için gereklidir. Sözü edilen maarif ise gerçek bir maariftir.” Baltacıoğlu’na göre gerçek maarif; okulların hayata, harekete, sosyal hayata, sosyal ilişkilere, girişim ve tecrübeye, tam manasıyla kanlı canlı bir eğitime yer vermesiyle mümkündür.²³²

²²⁸ Kısakürek, *Çerçeve 4*, BDY, 5. Baskı, İstanbul, 2016,274.

²²⁹ Erişim :[<https://www.tdk.com.tr>], Erişim Tarihi: 23 Aralık 2018.

²³⁰ Abdulkadir Turan, “Eğitim ve Öğretimin İşlevi”,

Erişim: [<https://dogruhaber.com.tr/mobil/yazaroku>]Erişim Tarihi: 25 Aralık 2018.

²³¹ Nurettin Topçu, *Türkiye’nin Maarif Davası*, Dergâh Yay., 4. Baskı, İstanbul, 1998,27.

²³² Hikmet Yıldırım Celkan, “Türk Milli Eğitiminden Felsefi Bir Kesit”, I, Sayı 2, Ocak 2003, 3.

3.1.2. Eğitimin Amacı

Eğitim, insanlık tarihi kadar eski bir faaliyettir. Çünkü eğitim, insanla ilgili temel bir durumdur. Eğitimin içerisinde doğal olan unsurlarla beraber zihni ürünler de mevcuttur. Yani eğitimin bünyesinde insanın ve toplumun iç dünyasından gelen ve bir fışkırış halinde ortaya çıkan duygu ve heyecan halleriyle birlikte mantık örgüsünün sentezi de bulunmaktadır. Eğitim, toplumun sahip olduğu maşeri vicdanın çağdaş değerlerle gözden geçirilmesini ve şekillenmesini sağlayan bütün düşüncelerin ve uğraşların organizasyonudur. Bu sebeple eğitim aracılığıyla bireyin toplum yapısına ve sahip olduğu değerlere bakış açısı değişir ve daha sistemli bir hal alır.²³³

Eğitimin amaçlarına değinen Hilmi Ziya Ülken'e göre eğitimin görevi değişen kültür şartlarına göre daima değişip hemen değişime uyum sağlayan gençlerin yerine, değişmelere olumlu yönde etki eden gençleri yetiştirmek olmalıdır. Bu da eğitimin sadece öğrenci-toplum-okul bütünlüğünü ele almakla kalmayıp, öğrenci-ideal toplum-okul bütünlüğünü de düşünmesiyle mümkün olabilir. Kısaca eğitimin hedefi her daim ideale ulaşmak olmalıdır. Eğitimin gayesi, öğrenciyi, genç nesli sadece hâlihazırdaki topluma alıştırmak değil, ideal bir toplum için hazırlamaktır.²³⁴

Necip Fazıl'a göre eğitim sisteminin oluşması için bazı şartlar gereklidir. Onun "Çerçeve 6" adlı eserinde maddeler halinde sıraladığı ve sorularla ortaya koyduğu bu şartlar eğitimin ulaşması gereken hedefler olarak da değerlendirilebilir.

1. Dünyanın kabul gördüğü ilim ve fikir akımları karşısında durumumuz nedir? Bugün dünyanın içinde bulunduğu ruhi sarsıntılardan ve insanlığın olmak istediği şeylerden haberimiz var mı? Kısaca dünyayı tanıyor ve onu herhangi bir ölçüte göre değerlendirebiliyor muyuz?

2. Ruhumuz sürekli alıntı mı yapacak yoksa orijinal bir yazar mı olacak? Tanzimat'tan bugüne dönem dönem sadece ölçü değiştiren kopyacılığımız, yerini ne

²³³ Hüseyin Akyüz, *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, MEB Yay., İstanbul, 1991, 13.

²³⁴ Hilmi Ziya Ülken, *Eğitim Felsefesi*, MEB Yay., İstanbul, 1967, 37.

zaman yeni şeyler oluşturma ve yazma çabasına bırakacak? Bu çabanın doğması için nasıl bir eğitim yoluna başvurulmalıdır?

3. Ahlak ölçümüz nerede ve nasıl? Batının asıl ahlak diye göstereceği maddeci Hristiyan ahlak kriterine karşılık biz, başıboşluk ahlakı diye bir şey icat edebilir miyiz? Batı ahlak telakkisine göre ahlak sistemini bilmeyen ve onu kuramayan filozofa filozof gözüyle bakılmamaktadır. Buna göre eğitim sistemimiz ahlak konusuna ne kadar önem vermektedir?

4. Hangi manevi vasıflarda bir gençlik istiyoruz? Bu vasıfları kağıt üzerinde tespit edebilir miyiz? Bu gençliği, hangi vasıflarda öğretmenler yetiştirir ve makineyi üreten makine misali bu öğretmenler nasıl yetişecektir?

5. İlim, uluslararası bir müessese olmasına rağmen, millilik özelliğine de sahip değil midir? Geometrinin Yunanlı, matematiğin ise Arap olmasındaki hikmet neyi göstermektedir? Başka milletlere ait olan pozitif ilimlerden faydalanarak millet olarak ilmi açıdan daha ileriye geçme imkanını bulabilir miyiz?

6. İnsan geçmişiyle alakasını kestiğinde geleceği inşa edebilir mi? Olmak ve oldurmakla, kopmak ve koparmak arasında bir ölçü belirlenebilir mi?

7. Bilgiyi aktarma ve manevi açıdan ilerleme hususlarında onu en yukarda serpen üst elden, en aşağıda toplayan en küçük avuca kadar hakim esas ve usuller nelerdir, bu konuda yönlendirici bir fikre sahip miyiz?²³⁵

3.1.3. Eğitim Metodu

Bir eğitim öğretim kavramı olarak metod; “belli bir sonuca ulaşmak, bir problemi çözmek, herhangi bir işi görmek, bir teşebbüsü sonuçlandırmak için bilinçli bir şekilde seçilen ve izlenen yol ve başvuru teknik, usul ve yöntem demektir.”²³⁶ Metod, yapılacak faaliyetlerin düzenli, disiplinli bir şekilde yapılmasını sağlamakla beraber, istenilen amaca ulaşmayı da kolaylaştırmaktadır.²³⁷

²³⁵ Kısakürek, *Çerçeve 6*, BDY, 2. Baskı, İstanbul, 2016, 66-67.

²³⁶ Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, TDV Yay., Ankara, 1990, 227.

²³⁷ Mehmet Şanver, “Dini Tebliğ ve Öğretimde Metodun Önemi”, *Uludağ Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, IX, Sayı 9, 2000, 1-4.

Metod konusunda da birkaç hususa değinen Necip Fazıl'a göre çocuk yetiştirmekteki ilk metod, ona muallimin ne demek olduğunu sezdirmek ve onun gözünde muallimi idealleştirmektir.²³⁸

Necmettin Tozlu 'ya göre, Necip Fazıl'ın eğitim metodunda tekrar, ezber ve zorlama değil; telkin, sevgi ve aşk öğretimin felsefi direğidir. Bu yöntemle hem öğrencilerin kalpleri fethedilir hem de onlar istenileni alabilecek gönüllü kişiler olabilirler. Bugün toplumun ve insanların en çok muhtaç olduğu ama bir türlü başaramadığı ve sahip olamadığı şey sevgi meselesidir. Bir metodun kendisi sevgi olunca, kelimeden öteye bir anlam ifade eder ve kalplere nüfuz etme imkânı verir. Böylece öğrenci öğrenmemenin öğretmenine ihanet olduğunu idrak edecek, hatır için puan veren öğretmen de aynı manayı kavrayınca, çocuğunu böyle bir ortama vermekten, haklarını bu tür yetiştiricilere devretmekten çekinmeyen aile ve toplum, huzur içinde olacak ve böylece terbiye tam anlamıyla zuhur edecektir.²³⁹

3.2. Necip Fazıl'a Göre Eğitimin Unsurları

Necip Fazıl, daha önce de belirttiğimiz gibi düşüncelerinde doğrudan veya dolaylı olarak eğitim konusuna ve eğitime verdiği öneme sık sık değinmiştir. Bu başlık altında onun aile, okul, öğretmen, öğrenci, köy imamları ve vaizlere eğitim yönünden bakış açısı değerlendirilecektir.

3.2.1. Aile

Aile cemiyetin en küçük birimi, toplumun temel taşı, insanların doğup büyüdüğü, yetişip geliştiği ve terbiye gördüğü topluluktur. Bu, topluluğun küçük ve büyük fertlerinin olgunlaştığı bir hayat okuludur.²⁴⁰ Birey ve toplum sirkülasyonunda bireyin topluma kazandırılması, toplumun bireyi benimsemesi ve refah düzeyi yüksek bir toplum oluşturulmasında aile etken bir kurumdur.

Cemiyette adalet ve huzurun ancak İslami kaidelere bağlılıkla gerçekleşeceğini savunan Necip Fazıl, İslami kaidelerle yetiştirilmiş bilinçli

²³⁸ Kısakürek, *Çerçeve 1*, 225.

²³⁹ Tozlu, *a.g.m.*, 132.

²⁴⁰ Mehmet Oruç, *Huzurun Kaynağı Aile*, Arı Sanat Yay., 9. Baskı, İstanbul, 2018, 7.

bireylerin eğitiminde ailenin öneminin büyük olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, toplumun çekirdeği olan kıymetli aile müessesesini korumak; aile bireylerinin birbirlerine karşı en güzel ve ahlaklı şekilde davranmakla görevlendirmek ve gerekli olan aile mefhumunu en ince ayrıntısına kadar aşılacak²⁴¹ konunun temelini oluşturmaktadır. Bütün toplumların ve milletlerin çekirdeği olan ve her kötülüğün onun bozulmasından doğan aile mayasının kurtulabilmesi ve artık her şeyi kurtarıp koruyabilmesi için devlet dışardan, aile içerden yetiştirici olmalıdır.²⁴²

Ailenin içerden yetiştirici olmasında, her ailenin kendine özgü misyon ve vizyonu olmalı; bu misyon ve vizyon doğrultusunda geleceğe yönelik hedefler gerçekleştirilmelidir. Vizyonunu oluşturulmayan evlerde düzensizlikler olacağı gibi misyonu olmayan evler de topluma yabancılaşır. İlkeleri ve stratejileri belirli olmayan ailelerde yanlışlıklar ve hataların oluşması kaçınılmaz olur.²⁴³ Dolayısıyla cemiyetin temeli olan bireylerin idealist ve ahlaki değerlerle yetişmelerinin sağlanabilmesi için ailelere önemli roller düşmektedir.

Ailenin çocuk terbiyesinde rolü, ona bilmediği şeyleri öğretmekle birlikte onu geleceğe en iyi şekilde hazırlamaktır. Aile, çocuğa sosyal normları, adetleri, değerleri ve inançları öğreten kurumdur.²⁴⁴ Çocukların dini, ahlaki, ilmi ve mesleki bakımdan eğitilip yetiştirilmesi, ebeveynlerin en önemli ve en zor görevlerinden biridir. Pedagoji uzmanlarının da ifade ettikleri gibi, çocukların eğitiminde ilk ve en önemli ortam aile yuvasıdır. Ailenin, eğitimdeki kusur ve noksanlıklarını başka hiçbir kurum kapatamaz. Bu yüzden aile büyükleri bu zor görevi yerine getirirken son derece dikkatli, itinalı ve sabırlı olmak mecburiyetindedirler. Çocuğun, aileden edindiği bilgiler ve intibalar, onun gelecekteki dini, ahlaki, toplumsal ve mesleki karakterinin oluşmasına önemli ölçüde tesir edecektir.²⁴⁵ Çünkü çocuk, anne ve babaya Allah'ın

²⁴¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 243.

²⁴² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 243-244.

²⁴³ Ahmet Çağlayan, *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkez Yayınları, İstanbul, 2013, 40.

²⁴⁴ Erol Güngör, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yay., İstanbul, 2000, 214-215.

²⁴⁵ Çağrı, *a.g.e.*, 214-215.

emanetidir; onun kalbi saf bir cevherdir ve her türlü bilgiyi, davranışı olduğu gibi alabilecek durumdadır.²⁴⁶

Devletin çocuğun yetiştirilme metodu üzerinde dışardan yetiştirici olmasında, devlet, anne ve babayla el ele, nihai yetki merkezi rolünü oynayacak; anne ile babayı birer sorumlu memur gibi görecektir.²⁴⁷ Bu şekilde devlet, hem çocuğun kontrolünü aileye vermiş olacak, hem de cemiyetin temeli olan bireylerin iyi yetişmesini sağlayacaktır.

3.2.2. Okul

Her ülke kendi eğitim sistemine uygun okul yapıları oluşturmuştur. Okullar eğitim sistemlerinin en stratejik parçalarından biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü okullar eğitim hizmetinin üretildiği ve geliştirildiği örgütsel yapılardır.²⁴⁸ Eğitimde aile ile okulun uyumuna değinen Necip Fazıl'a göre, okul aile ile birlikte talim, terbiye ve telkin ocağı olmalı ve sadece kuru, faydasız bilgiler veren bir müessise olmaktan çıkmalıdır.²⁴⁹

İnsan kaynağının ziyan edilmemesi ancak bütün bileşenleri ve özellikleriyle iyi işleyen bir okul sisteminin varlığına bağlıdır.²⁵⁰ Necip Fazıl, “İslam inkılabında devlet teşkilatının en girift ve hummalı şubesi” olarak gördüğü eğitim sisteminin bu düzeni oluşturmakla mükellef olduğunu söylemektedir.²⁵¹ Bununla birlikte okur-yazar olmanın gerekliliğine değinen düşünür, ilk, orta ve üniversite eğitimlerinin öneminden de bahsetmektedir.²⁵² Günümüz eğitim sisteminde olduğu gibi düşünür de ilk, orta ve yüksek tahsilin ayrı şubeleşmesi gerektiğini düşünmektedir.²⁵³ Buluş çağından sonra kız ve erkek okullarının ayrı olması gerektiğini düşünen düşünür

²⁴⁶ Faruk Bayraktar, *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul, 1984, 113.

²⁴⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 244.

²⁴⁸ Vehbi Çelik, “Okul ve Sınıf”, *Eğitim Bilimine Giriş*, (Ed. Fatih Töremen), 346.

²⁴⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 243.

²⁵⁰ Hasan Can, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?*, İkinci Adam Yay., İstanbul, 2012, 1. Baskı, 97.

²⁵¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 246.

²⁵² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 246.

²⁵³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 247.

göre, kızlara özel meslek okulları sayıca ve imkânca daha iyi bir seviyeye getirilmelidir.²⁵⁴

Okul, düşünmek için icat edilmiş bir kurumdur. Tarih boyunca önemli görevler icra ettiği bilinen büyük okulların öncelikle büyük müşitlerin önderliğinde büyük hedefler için geliştirildiklerini ve öncü insanların yetişmesinde bu mekânların (dergâh, ocak, mektep, medrese, akademi vs.) rolünün büyük²⁵⁵ olduğu bilinmektedir. Necip Fazıl'a göre İslam inkılabının belirgin hatlarla çizmiş olduğu okul düşüncesi şöyledir; her şey, öğrenim programlarının belirteceği nitelik ölçüsüne bağlı olarak bütün kademeleriyle mekteplerde yoğurulacak ve mektep, davanın ilim ve nazariye, telkin ve terbiye planını en canlı, en olgun şekilde bir araya getirecektir.²⁵⁶

3.2.3. Öğretmen

İnsan münasebetlerinde bulunan iki aziz bağdan biri anne bağı iken diğeri öğretmen bağıdır. Nasıl ki biri insanın dünyaya gelmesine vesile kılınmışsa diğeri de dünyayı öğrenmesine vesile kılınmıştır.²⁵⁷ Talim ve terbiye ocağında insan yetiştirilmesi aile, öğretmen ve devlet unsurlarının üçayaklı bir sehpa misali bir arada olması esasına bağlıdır. Bu esas bütün oluş sahalarının merkez ve muhitinin eksiksiz ve tezatsız bilgi planını çerçeveleyen tek sistemdir.²⁵⁸

Aile, öğretmen ve devlet unsurlarının kolektif ilişkisinde öğretmen büyük bir öneme sahiptir. Gazali'ye göre, muallim öğrendiklerini öğretmeye başladığı zaman büyük bir görevi omuzlarına almış olur ki bu vazife insanın en büyük şerefidir. Öğrenmek, öğrettiğiyle amel etmek ve bildiğini başkalarına anlatmaya çalışmak insanı gökler aleminde büyütür. Ona göre insan güneş gibidir, nefisini aydınlattığı kadar başkalarını da aydınlatır; misk kokuludur, kendi kokusuyla başkalarını da ayrıcalıklı yapar.²⁵⁹

²⁵⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 248.

²⁵⁵ Can, *a.g.e.*, 98.

²⁵⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 248.

²⁵⁷ Kısakürek, *Çerçeve I*, 111-112.

²⁵⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 281.

²⁵⁹ Gazali, *İhya-i Ulum'id-Din*, I, 204.

Muallimler sadece temel bir felsefeyi, İslami bir anlayışı kavrayan ve kazandıran elemanlar değiller, aynı zamanda da karakter ve istidatları keşfeden, geliştiren, bunlara yollar açan psikologlardır. Onlar bu halleriyle bir çobanın oğlunu bir gün bir devlet başkanı olarak hazırlayabilecek üstün nitelikli karakter uzmanlarıdır ve bu halleriyle eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan birer adalet önderleridirler.²⁶⁰ Eflatun'un "Bilgeliğin ve aklın gerçek bekçileri" diye ifade ettiği öğretmen, öğrenciye her zaman bilgi veren, onu heyecanlandıran, iyiye güzele sevkeden, hayatına değer kazandıran, düşünce ve duygu dünyasına rehberlik edip ahlak öğretimi veren insandır.²⁶¹

Necip Fazıl'a göre, bir öğretmenin öğrencisine verdiği emek ve beslediği aşk, öğrencisinin sahip olduğu üstünkörü akrabalıkları basit ve ölü alakalar haline getirir. Öğretmenliğin hak ve fedakârlığını mücerret ölçülerde ve layıkıyla temsil eden bir öğretmen, talebesine karşı bin kardeş ve on bin dayı, amca, hala, teyzeye bedeldir. Öğretmenin bu kıymete nail olabilmesinin metodu ise, ona öğretmenin ne demek olduğunu sezdirmesi, onun gözünde öğretmenin mefkûreleştirilmesidir.²⁶² Çünkü öğrencilerin fikir, hareket ve davranış gibi birçok açıdan eksiklikleri vardır. Bu noktada öğretmenin karakteri, öğrencinin düşünce yapısında ve şahsiyetinin gelişmesinde büyük bir önemi haizdir. Öğretmen her anlamda öğrencilerin kalbinde taht kurabilirse, onların en çok etkilendikleri kişi olur. Öğrenciler bu sayede ona özenir, onun davranışlarını algılamaya, kendilerine mal etmeye çalışır ve onun gibi olmak isterler.²⁶³

Ayrıca Necip Fazıl, temsil ettiği makamın izzeti bakımından, muallim vasıflarına ihanet eden bir öğreticinin nefrete layık olduğunu, aynı şekilde muallimine karşı kötü gözle bakan bir talebenin de o nispette alçaklığa büründüğünü söylemektedir.²⁶⁴ Ona göre herhangi bir öğretici, dünyanın en pespaye adamı olsa dahi, bu öğreticilik şeref ve izzetinden hiçbir şey kaybetmezken; öğrencilik durumu hocasına el kaldıran, kurşun atan tek bir talebeyle her şeyini yitirmektedir.²⁶⁵

²⁶⁰ Tozlu, *a.g.m.*, 131-132.

²⁶¹ Çağlayan, *a.g.e.*, 77.

²⁶² Kısakürek, *Çerçeve I*, 225.

²⁶³ Bayraktar, *a.g.e.*, 135

²⁶⁴ Kısakürek, *Çerçeve I*, 225.

²⁶⁵ Kısakürek, *Çerçeve I*, 12.

Bugünün gençlik buhranını, ilk mektep hocasından üniversite profesörüne kadar, öğretmen ruhi boşluk haline bağlayan Necip Fazıl'a göre, şu an hal-i hazırda öğretmeni hem maddi hem de manevi açıdan doyuma ulaştıracak, ona kıymetli bir zemin kuracak, iyi ve doğru, güzel ve çirkin esaslarıyla en ideal plana bağlayacak bir sistemin olmamasının nedenleri teşhis ve tespit edilmelidir. Ona göre; dünün sarıklı, eli sopalı, yalnız kulak çekmeyi bilen ve incelikten anlamayan mahalle mektebi hocası bile ne ruh ne esas ne fikir, ne usul bakımından, bağlı olduğu ideale layık olmadığı halde ruh boşluğundan korunmuş ve sonuç itibarıyla az ya da çok bir verime ulaşmış durumdadır.²⁶⁶

O, Türk öğretmenin durumunu, temel deliğine küçük bir taş parçası gibi sokulmuş ve zamanı gelip de binayı yerle bir edecek bir bombaya benzetmektedir. O, Türk öğretmenleri arasında solcuların, milliyetçi ve mukaddesatçı zümreye nispetle çok daha ağır bastığını ve görünürde çoğunluğu teşkil ettiğini ifade etmektedir.²⁶⁷ Öğretmen ve yetiştiriciler birer kalp ve ruh inşacılarıdır. Onun mimarlarıdır. İnsanı insan yapma yanında topluma da yol göstermektedirler. Birleştirici ve tekâmülcüdürler. Ruhları da dolu, maddi imkânları da yeterlidir. Bunlar sadece bilgi sahibi değil, irfan sahibi şahsiyetlerdir. Yani yetiştiriciler kendilerine has bir bilme hassasına ermişlerdir. Bu hassanın en temel meyvesi hikmettir. Bu yüzden de onlar solculuğa, sağcılığa şu veya bu culağa kaymamış hakikate doğru yol almış kimselerdir.²⁶⁸

3.2.4. Öğrenci

Eğitimin önemli unsurlarından birisi de öğrencidir. Bu sebeple eğitimin bir gayesi de iyi ve sağlam nesiller yetiştirmek ve bu nesillerin ahlak ve fazilet sahibi olmalarını sağlamaktır.²⁶⁹ Necip Fazıl da öğrenci ile ilgili düşüncelerin tamamında öğrencinin ruhi ve ahlaki yönden en güzel şekilde yetiştirilmeleri gerektiği üzerinde durmaktadır.²⁷⁰

²⁶⁶ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 122-123.

²⁶⁷ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 121.

²⁶⁸ Tozlu, *a.g.m.*, 132.

²⁶⁹ Bayraktar, *a.g.e.*, 286.

²⁷⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 356; a.y., *Çerçeve 6*, 295.

Allah toplumun bir kesiminin ilim öğrenmek üzere öğrenci olmasını bizlere tavsiye etmektedir: “Öyleyse onların her kesiminden bir grup da din konusunda köklü ve derin bilgi sahibi olsunlar.”²⁷¹ İslam âlimlerine göre öğrencide bulunması gereken pek çok özellik vardır. Bu özelliklerin başlıcaları, güzel ahlak, ihlas ve samimiyet, takva, şükür, kanaat, az yemek, tevazu, sabır, öğretmene saygı, bildiğini yapmak, ne öğrendiğini bilmek, güzel konuşmaktır.²⁷²

Sevgi ve saygı eğitim- öğretim binasını ayakta tutan iki temel esastır. Zira öğretmen, öğrenciyi sevmedikçe ona istenilen şekilde bilgi veremediği gibi öğrenci de öğretmeni saymadıkça yeterli bilgi alamaz. İslam eğitimcileri bu gerçeği ‘Bil ki öğrenci ilme, ilim adamına ve öğretmene hürmet göstermedikçe bilgi elde edemeyeceği gibi, bilgiden de faydalanamaz’ ifadesi ile dile getirirler.”²⁷³ Bu hususa özellikle dikkat çeken Necip Fazıl, daha önce de belirttiğimiz gibi çocuğun yetiştirilmesindeki ilk metodu, ona muallimin ne demek olduğunu sezdirmek olarak açıklamaktadır. Ona göre öğrenci de öğretmen de temsil ettiği konumların kıymetini bilmeli ve ona göre tavırlar sergilemelidir.

Günümüz sorunlarından biri olan öğretmene karşı şiddeti de değerlendiren düşünür öğretmene el kaldırmayı, aşağının aşağısı bir fiil olarak ifade etmekte ve bundan dolayı bir cezanın uygulanması gerektiğini savunmaktadır.²⁷⁴

3.2.5. Vaiz ve İmam

İslam dininde ibadetler birer eğitim unsuru olarak kabul edildiğinden, ibadetlerin yapıldığı mescit ve camiler de eğitim kurumları olarak görülmektedir.²⁷⁵ Dolayısıyla buralarda görev yapan din görevlileri de birer eğitimci görevini üstlenmiş olurlar.

Kur’an-ı Kerim’de yedi yerde tekil, beş yerde ise çoğul olarak geçen imam kelimesi sözlükte “öne geçmek, önderlik etmek, yönetmek” anlamlarına gelmektedir. İslami literatürde devlet başkanı, mezhep kurucuları, dini ilimlerde söz sahibi olan

²⁷¹ Şakir Gözütok, *İslam Medeniyetinde Eğitim Felsefesi*, Ensar Yay., İstanbul, 2019, 143.

²⁷² Bayraktar, *a.g.e.*, 287-297; Gözütok, *a.g.e.*, 144-147.

²⁷³ Bayraktar, *a.g.e.*, 304.

²⁷⁴ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 93.

²⁷⁵ Gözütok, *İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi*, Fecr Yay., Ankara, 2002, 117.

şahsiyetler, dini hareket öncüleri ve cemaate namaz kıldırarak kimseye de imam denilmektedir.²⁷⁶ Farklı fonksiyonları bulunan imamlık görevinin topluma önderlik etmek, yol göstermek, örnek olmak gibi toplumsal işlevleri de vardır.

İmamlık ve vaizlik görevlerine ayrı bir önem atfeden Necip Fazıl'a göre, imamlar bulundukları yerlerde mana zeminini oluşturacak kişilerdir. Bu imamların görevlerinden biri namaz kıldırırsa, diğer görevi insanlar arasında ibadet ruhunu oluşturmak ve bu ruhu bütün hayatlarında ve günlük işlerinde canlandırmaktır. Ona göre, bir köyde imam, öğretmen ve muhtar el ele verip tam bir iş birliği içinde köylünün ruhi ve ahlaki yönden yüksek seviyelere çıkmasını sağlamalıdır.²⁷⁷

Vaizler, camilerde Müslümanlara bütün dini ve hayati incelikleri anlatmakla görevli olduklarından, üstün insani ve ahlaki özelliklere sahip olmaları gerekir. Onlar, tam bir dini bilgiye, tasavvufi zevke, terbiye ve edebe, telkin ve tebliğ sanatına vakıf olmalıdırlar.²⁷⁸ Vaizler de birer din eğitimcisi görevini üstlendiklerinden Hz. Peygamber (s.a.s)'in buyurduğu üzere korkutmadan, zorlamadan, sevdirecek ve müjdeleyerek görevlerini ifa etmelidirler.²⁷⁹

3.3. Necip Fazıl'a Göre Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri

Necip Fazıl, eğitim sorunlarının kendi tasnifine göre 14 tane olduğunu söylemektedir. Bu sorunları “bir dağ silsilesinin belli başlı 14 birliğine”²⁸⁰ benzeten düşünür bu sorunları açıklarken döneminin sistemini eleştirerek, sorunların bir kısmını dünyadaki diğer milletlerden kopya edilmesine rağmen tatbik edilmediğini ve bir kısım sorunların ise üzerinde hiç düşünülmediğini söylemektedir.

²⁷⁶ Ziya Kazıcı, *İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Vakfı Yay., 7.Baskı, İstanbul, 2009,262.

²⁷⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 373-374.

²⁷⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 368-369.

²⁷⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 370.

²⁸⁰ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 133.

3.3.1. Ana Fikir ve Plan

Planlama, belirlenen hedeflere ulaşmak için gelecekte uygulanacak birtakım kararları düşünüp, hazırlamaktan oluşan bir süreçtir. Bu açıdan planlamanın öğeleri gelecek, eylemler, amaçlar, karar alma ve maliyetler olarak zikredilebilir.²⁸¹

Necip Fazıl, planı “işe tekaddüm eden fikir” olarak tarif eder. Plan ile ana fikri birlikte ele alan düşünüre göre; küçük iş parçalarını esas alan kırıntı fikirleri bir tarafa bırakıp, büyük işleri önceleyen ana fikri araştırınca planın ne demek olduğunu daha iyi kavrarız.²⁸² Ona göre eğitimimizin bir numaralı sorunu plan ve ana fikir konusundaki eksikliklerdir. Tanzimat’tan beri eğitim alanında belirli bir ana fikir–planın olmadığını söyleyen düşünür, Avrupa maarif şekillerinin muhasebe edilmeden olduğu gibi kopya edilmesini eleştirmiştir. Ona göre her konuda olduğu gibi eğitim konusunda da bize ait bir doğru ve yanlış, iyi ve kötü, güzel ve çirkin hükmünün olması gerekmektedir.²⁸³

Düşünür, ilmin evrensel bir olgu olmasına rağmen, milletlerin bu olguda roller üstlendiğini, benzer rolleri üstlenmeden milli bir tefekkür oluşturulamayacağını düşünür. Ayrıca, geçmişle bütün bağlarını koparmış bir geleceğin asla kurulamayacağını ve sonuçta eğiten ile eğitilenin hangi esas ve usullere tabi olacağını bilmeden eğitime ait bir sistemin kurulamayacağını belirterek, bütün sorunların ana fikri tespit edilmiş planlı bir eğitim sistemiyle aşılabileceğini söylemektedir.²⁸⁴

3.3.2. Okumayı Genişletme

Necip Fazıl’a göre bütün dünyadaki eğitim sisteminin başta gelen sorunu okuma-yazma oranının düşük olmasıdır. Bu oranı yükseltmenin sadece nicelik bakımından değil; esasen nitelik bakımından önem arzettiğini ısrarla dile getirir. Bu meselenin çözümünün mektebi, muallimi ve çeşitli araçlarla, yüzde yüz ekonomik bir faktöre dayalı olduğunu söylemektedir. Bu hususta köy enstitülerinin kuruluşunu

²⁸¹ Hüseyin Ergen, “Türkiye’de Eğitimde Planlama Yaklaşımları ve Kullanılan Eğitim Göstergeleri”, *Mersin Üniv Eğitim Fak. Dergisi*, IX, Sayı 2, Ağustos 2013, 151-167.

²⁸² Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 134.

²⁸³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 135.

²⁸⁴ Şengül, *a.g.m.*, 58.

okuma-yazma alanında yapılmış çok önemli ve kıymetli ilk öğretim seferberliği olarak adlandırmaktadır.²⁸⁵

Okur-yazarlık konusunda harf inkılabına da değinen Necip Fazıl, bu konuda yapılan değişikliklerin okur-yazar oranını olumsuz yönde etkilediğini savunmaktadır.²⁸⁶ Eski harfleri öğretmedeki zorluğun alfabeden mi yoksa eğitim sisteminden mi kaynaklandığını tartışmaya açan düşünür, Japonların her şeye rağmen alfabelerine bağlılığını çok anlamlı bulmaktadır.²⁸⁷ Çünkü toplumların kendi iletişim biçimlerini belirleyen alfabe, kültür aktarımını sağlamak için herkesin üzerinde anlaştığı semboller olup okuma eyleminin gerçekleşmesi için çözülmesi gereken simgelerdir. Bir milletin kendine ait bir alfabesinin olması yanında, bu alfabeyi işlevsel olarak en iyi şekilde kullanması, her vatandaşını okuryazar yapması gerekir.²⁸⁸

3.3.3. Yetiştiriciyi Yetiştirme

Türk eğitim tarihinde ilköğretim okulları 16 Mart 1848’de “Darülmuallim” adıyla açılmıştır. Bu okulların sayısı daha sonraki yıllarda ise artmıştır.²⁸⁹ Asıl amacı öğretmen yetiştirmek olan bu okulların eksikliklerini eleştiren Necip Fazıl, yetiştiriciyi yetiştirme işini memleketi yetiştirme ile eşdeğer tutarak bu konu üzerinde önemle durulması gerektiğini söylemektedir. Öğretmenlerin iyi bir vasıfla yetişmesi için öğretmen okullarını şart koşan Necip Fazıl, onlara aşılması gereken zihniyetin ancak bu mekteplerde oluşabileceğini söylemektedir. Bu hususta yüksek muallim mektebinin geliştirilip, daha cazip, sevilen ve öğrencilerin aktif olduğu bir kurum haline getirilmesini çözüm olarak sunmaktadır. Nitekim kendisinin üç sene boyunca kaldığını söylediği bu mekteplerin öğrenciler tarafından otel olarak görüldüğünü ve kıymetinin bilinmediğini ifade etmektedir. Ona göre bu durumun sorumlusu öğrenciler değil, üniversite eğitime gerekli ehemmiyeti vermeyen eğitim

²⁸⁵ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 153.

²⁸⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 362.

²⁸⁷ Şengül, *a.g.m.*, 58.

²⁸⁸ Suat Ungan, “Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı”, *Gaziantep Üniv., Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/1, 2008, 218-228.

²⁸⁹ Akyüz, *Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940)*, Ankara, 1978, Doğan Yay., 37-38.

sistemidir.²⁹⁰ Düşününürün sadece öğretmenleri yetiştirecek okulların oluşturulup, geliştirilmesini savunması öğretmenlik mesleğine verdiği önemin bir göstergesidir.

II. Meşrutiyet Dönemi'nin önemli bir eğitimcisi olan Mustafa Satı Bey de (1880-1968)²⁹¹ öğretmenlik mesleği için yetiştirici kavramını kullanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Darülmualimlerin ıslah edilmesi konusunda önemli katkıları olan Satı Bey'e göre; *“İyi öğretmen birçokların zannettikleri gibi sadece ahlakça iyi olan insan değildir. Öğretmen her şeyden önce ‘yetiştiricilik’ vasfını taşımalıdır. Talim ve terbiye bir hüner ve sanattır. Her sanatın bir usulü ve kaidesi olduğu gibi öğretmenliğin de belli kuralları vardır. Ona göre, bizim öğretmenlerimizde eksik olan şey bu ‘öğretme becerisi’, ‘terbiye usulü’ dür ve öğretmenlere bu beceri ve usuller kazandırılmalıdır.”*²⁹²

Memur ve zabıta emeklileri, sürücü belgesi sahipleri, orta muallim mektebi mezunları, herhangi bir mektep mezunları, üniversite mezunları, yüksek muallim mektebi mezunları, Avrupa üniversiteleri mezunları gibi farklı alanlardan mezun olmuş kişilerin öğretmenlik yapmasını eleştiren Necip Fazıl'a göre bu durum yetiştiriciyi yetiştirme konusunda belirli bir sistemimizin olmadığını göstermektedir.²⁹³ Necip Fazıl, öğretmenliğin farklı alanlarda eğitim almış her birey tarafından yapılabilecek bir meslek olarak görülüp, değersizleştirilmesini eleştirmektedir.

Dünyanın neredeyse her yerinde öğretmen yetiştirme programları birbirine benzemektedir. Ancak bunda önemli olan nitelikli öğretmen yetiştirmektir. Bunun için yapılması gereken ilk iş nitelikli öğretmenin ne demek olduğunun bilinmesidir. Öğretmenlik mesleği teori ve pratiğin iç içe olduğu bir meslek olduğundan sadece teorik bilgi ile öğretmenlerin donanması onların nitelikli öğretmenler olacağı konusunda kesin bir bilgi vermez. Aynı zamanda okulları görüp tanımaları, gerçek

²⁹⁰ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 137.

²⁹¹ Şit Tufan Buzpınar, “Satı el-Husri”, *DİA*, TDV Yay., XXXVI, 176-178.

²⁹² Hatice Başar, “Satı Bey ve Eğitim ile İlgili Görüşleri”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, I, Sayı 2, Nisan 2003, 53.

²⁹³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 137.

ortamda öğrenimleri sırasında uygulamalar yapmaları ve çeşitli deneyimler kazanmaları gerekir.²⁹⁴

3.3.4. Mektep Kitapları

Okullarda okutulan ders kitaplarının şekil ve içeriğinin önemine değinen düşünür okul kitabını, bandrollenip stoklanan dünya hakikatlerinin öğretmen elinde tefsir edilip kıymet kazandığı kuru çerçeveler içindeki araç olarak görmektedir. Okul kitaplarının oluşturulmasından itibaren bütün aşamalarının devlet eliyle yapılmasını bu konuda oluşabilecek sorunlara çözüm olarak sunmaktadır.

Dünyanın her tarafında aynı olan hakikatleri benimseyip kendi yöntem ve esaslarımıza, değerlerimize göre telif ettiğimizde okul kitaplarıyla ilgili sorunun çözülebileceğini savunan Necip Fazıl, kitaplar oluşturulurken, pedagojik usulleri, dil ve ıstılah meselesini, tarafsız olmayı, bilgilerin taklidi değil tahkiki eserlerden alınmasını, öğretmenin seçimini, masrafların devlet bütçesine uygunluğunu şart olarak sunmaktadır.²⁹⁵

Okullardaki ders kitaplarının yanında okuma kitabı meselesine de ayrıca değinen düşünüre göre eğitimimizdeki en büyük eksikliklerinden biri de okuma kitaplarının olmamasıdır. Dünya çapında şairimiz, romancımız, düşünür, bestekârımız, aktörümüz ve mimarımızın olmamasını kendi çapımızda okuma kitabımızın olmamasına bağlar. Okullarda okuma kitabı eksikliğini hırsızlık, intihar, sarhoşluk, kumar, cinayet vb. kötü durumların doldurduğundan şikayet ederek yedi yaşındaki çocukların ruhlarını dolduracak, insanlardaki fikri ve manevi eksikliği dolduracak okuma kitaplarına ihtiyacımız olduğunu söylemektedir.²⁹⁶

3.3.5. Ahlak ve Disiplin

Ahlak ve değerler eğitimle öğrenilebilecek konulardır. Çünkü birey, ne konuşması ve nasıl davranması gerektiğini yetiştiği toplumdaki kişilerden öğrenir ve

²⁹⁴ Alipaşa Ayas, “Öğretmenlik Mesleğinin Önemi ve Öğretmen Yetiştirmede Güncel Sorunlar”, *İnönü Üniv. Eğitim Fak. Dergisi*, Aralık 2009, (Özel Sayı), X, Sayı 3, 8.

²⁹⁵ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 138-139.

²⁹⁶ Kısakürek, *Çerçeve* 3, 36-37.

öğrendiklerini sonraki nesillere aktarır. Bu durumda ahlak ve değerin başlı başına bir eğitim konusu olduğu anlaşılır.²⁹⁷

Toplumun çekirdeği olan insanın ahlaki eksikliğinin eğitim ile alakalı olduğunu söyleyen Necip Fazıl'a göre, ilkokul çağındaki öğrenciden, üniversite çağındaki öğrenciye kadar ahlaki anlamda ciddi bir zayıflama söz konusudur. Okul ile aile arasındaki bağ çözülürse çocuk her anlamda boşluğa sürüklenir. Bunun neticesinde toplumda küçük yaşlardan itibaren sigara içen, cebinde sustalı çakı taşıyan çocukların sayısı artar.²⁹⁸

Toplumdaki ahlaki zaafı düzeltme sorumluluğunu eğitim sistemine yükleyen Necip Fazıl, detaylı bir analizle okullara ait büyük bir ahlak ve disiplin tüzüğünün oluşturulmasını ve öğretmenlerin bu tüzüğe uygun hareket etmesini Türk inkılabının ahlaki yönden eksikliğini tamamlama ve düzeltme açısından ilk adım olarak zikreder.²⁹⁹ Çocuğun erdemli, ahlaklı bir birey olması konusunda okullara birçok görev düşmektedir. Çünkü toplumun geleceği olarak görülen çocukların iyi bir eğitim alarak başarılı olmalarının yanında ahlaklı bireyler olarak yetişmelerinin daha büyük bir önem arz ettiği söylenebilir.

Günümüzde öğrenciler çok uyarıcı bir ortamda yetişmektedirler. Ailede yaşanan sorunlar, medyanın etkisi, ekonomik sıkıntılar, şiddet, yolsuzluk haberleri, kişisel çıkarlar, uyuşturucu alışkanlığı vb. olumsuz gelişmeler tüm öğrencileri okullarda ve yaşadığı ortamlarda huzursuz etmekte, bu nedenle onlar ümitsiz, güçsüz ve ahlaki açıdan donanımsız olarak yaşamaktadırlar. Bunun gibi maddi ve manevi açıdan ortaya çıkan olumsuz sıkıntılar ahlak eğitiminin gerekliliğini göstermektedir. Okullar başta olmak üzere pek çok ortamda ahlak eğitimi ile duygular gelişir, şekillenir. Kişi kendisi dışındaki insanları tanır ve onlara değer verir. Kazanılan ahlak eğitimi ile cahillik, toplumsal kargaşalar, kavgalar, kırgınlıklar, güçlükler, huzursuzluklar, disiplinsizlikler ortadan kalkmış olur. Karakterli, sorumluluk sahibi, çevresine karşı duyarlı bireyler ile toplum huzurlu ortama kavuşur.³⁰⁰

²⁹⁷ Cemil Oruç, "Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi" *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, I, Sayı 2, Güz 2010, 37-60.

²⁹⁸ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 139.

²⁹⁹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 139-140.

³⁰⁰ Çağlayan, *a.g.e.*, 61-62.

3.3.6. Dil ve İstilah

Dil, bir toplumu oluşturan fertlerin duygu ve düşüncelerinin o toplumdaki ses ve anlam bakımından geçerli olan ortak öğeler ve kurallar yardımıyla başka bireylere aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Kültürün bir sembolü olan dil aynı zamanda onun gelişimini ve aktarılmasını da sağlayan araçtır. Söz konusu bu aktarım ise eğitim aracılığıyla gerçekleşmektedir.³⁰¹

Dili, “kıymeti kâinata bedel bir varlık” olarak adlandıran Necip Fazıl, dil öğretimini, eğitimin önemli bir diğer sorunu olarak görmektedir. Bir dilin başka bir dilin özellikleri ve kurallarıyla kullanılmasını, uydurma dil meselesini ve dilimize girmiş yabancı kelimelerin kullanılmasını Türk dilinin o döneme ait sorunları olarak sıralamaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik ilk adımı, büyük Türk lügatını oluşturacak bir komisyonun toplanması olarak görmektedir.³⁰²

Bir dili, başka bir dilin özellikleri ve kurallarıyla kullanılmasını o dilin sömürgeleştirilmesi olarak görmektedir. Bu durumun uydurma dil sorununu ortaya çıkardığını söyleyen düşünöre göre, “Uydurma dil, bizi saran ve bize takaddüm eden kâinatı yenisiyle değiştirmeye kalkmak kadar tabiat kanunlarına zıttır.” Gramer konusuna da değinen düşünür sarf ve nahiv kurallarının biraz daha sadeleştirilerek okullara gramer dersinin tekrar eklenmesini ısrarla savunmaktadır.³⁰³

Dil konusuyla birlikte istilah konusuna da özellikle değinen yazar, dilimizin Yunan ve Latin kaynaklarından aldığı istilah ve kelimeleri Türkçeleştirme ve millileştirme çabalarına girilmesi gerektiğini, böylece dilimizi şahsi ifade dehasının canlılığı içinde kullanmış olacağımızı ifade etmektedir. Ona göre, dünyada bulunan bütün büyük diller, bu ana şarta riayet ettiği için dil olmak saygınlığına ulaşmıştır.”³⁰⁴

³⁰¹ Erdoğan Kartal, “Dil, Kültür ve Eğitim İlişkisi”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2010, V, Sayı 3, 451.

³⁰² Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 140-141.

³⁰³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 140-141.

³⁰⁴ Kısakürek, *Çerçeve 1*, 305.

3.3.7. Üniversite

1900’de “Darülfünun-u Şahane”nin kurulmasıyla Türkiye’de üniversite sisteminin başladığı kabul edilmektedir.³⁰⁵ 1933’te yapılan üniversite reformundan sonra 1980’e gelinceye kadar toplumun en dinamik kurumlarından biri olması gereken üniversite her zaman tartışılan, konuşulan bir kurum olmuştur.³⁰⁶ Bunun nedeni ise Türkiye’de üniversitelerin kuruluşlarından bugüne kadar sürekli bir model arayışı içerisinde olmalarıdır. Bir kısmı Orta Avrupa ülkelerinin üniversitelerini, bir kısmı da ABD’deki eyalet üniversitelerini model olarak seçmişlerdir.³⁰⁷ Ülkemizde ‘üniversite geleneğinin’ olmamasından dolayı hala günümüzde de model arayışları sürmekte ve başka modeller taklit edilmektedir.³⁰⁸

Üniversite meselesinde dönemindeki üniversitelerin sayı olarak azlığına değinen Necip Fazıl, bulunan birkaç üniversitede de Türk profesörü yerine yabancı profesörlerin çokluğunu eleştirmektedir. Ona göre çözüm olarak, üniversitelerimizde milli ve şahsi ilim benliğine sahip Türk profesörleri eğitim vermelidir. Böylece tamamen bize ait olan kıymetli bir kültür iklimi kurulmuş olur.³⁰⁹

Üniversitelerdeki Türk profesörü sorununun yanında üniversite eğitimi ve geliştirilmesine yönelik düşüncelerini ve hayallerini detaylı olarak birçok yazısında sıralamaktadır. Milli şahsiyet ve şuurun ilmi ocağını temsil edecek olan müesseselerin yabancı bir isimle adlandırılmasını yersiz bulan düşünür bunları “külliye” olarak adlandırmaktadır. Üniversite muhtariyetinin kaldırılması fikrini gündeme getiren düşünür, üniversitelerimizin hak ve hakikate tabi olacak bir hürriyete sahip olması gerektiğini düşünmektedir.³¹⁰

Düşünür, üniversitelerin maneviyatıyla ilgili bazı önerilerde de bulunmuştur. Üniversitede öğretim üyesi de öğrenci de menfaati için herhangi bir hak iddiasında bulunmamalıdır. Hakkı esas alıp gözetmek ölçü kabul edilmelidir. Her türlü anarşi ve bozgunculuk bu ölçü ile önlenmeli, bunların doğuşuna fırsat verilmemelidir.

³⁰⁵ İlhan Tekeli, *Eğitim Üzerine Düşünmek*, Türkiye Bilimler Akademisi Yay., Ankara, 2003, 75.

³⁰⁶ Ramazan Demir, *Üniversitenin Bugünü ve Yarını*, Palme Yay., 3. Baskı, Ankara, 2008, 1.

³⁰⁷ Demir, *a.g.e.*, 2.

³⁰⁸ Demir, *a.g.e.*, 2.

³⁰⁹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 142-143.

³¹⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 350-351.

Profesörler İslami ruha, şahsiyete ve üstün bir ahlaki yapıya sahip olup, sadece ilimle meşgul olmalıdırlar. Onun tahayyülündeki üniversiteler gerçek fikri hürriyet ve muhtariyet içindedir. Devrimizde olduğu gibi ismen muhtar gerçekte bağımlı bir üniversite anlayışının dışındadır.³¹¹

Necip Fazıl'a göre üniversiteler, ders, kitap, hoca, teşkilat, fikir, malzeme başta olmak üzere her açıdan tamamlanmalıdır. Ayrıca, kız ve erkek üniversitelerinin ayrı ayrı oluşturulması, her şubede 100 öğrenci bulunması, öğrenci sayısı fazla olaksa bile kargaşaya sebebiyet vermeden oluşturulması, eğitimin tamamen parasız olması ve hiçbir şekilde harç alınmaması üniversitelerin teşkilatlanmasına yönelik düşünceleridir.³¹²

Üniversitelerimizde, öğrencilerin askeri okullarda olduğu gibi disiplinli bir şekilde yetiştirilmesini, hiçbir ferdi ve ictimai hak iddiasında bulunmadan öğrencilik hayatları boyunca melek hayatı sürmekle mükellef tutulmasını ayrıca sigara dahi içemeyecek bir şekilde yetiştirilmelerini ahlaki yönden şart koşturmaktadır.³¹³

3.3.8. Politeknik

Necip Fazıl, üniversite eğitimi ve teşkilatlanması ile ilgili düşüncelerinden sonra “Teknik Üniversite, Yüksek Fenler Mektebi”³¹⁴ olarak adlandırdığı politeknik konusuna da değinmiştir. Kendi döneminin eğitim sistemini fen ilimlerine ait, teknik bilgilerin ve pozitif ilimlerin verildiği eğitim kurumlarının eksikliği açısından eleştirmektedir. Ülkemizde pozitif ilimler iklimini oluşturmayı en gerekli vazife olarak gören düşünür, teknik üniversitelerin oluşturulmasının teneffüs ettiğimiz havadan daha çok ihtiyacımız olduğunu düşünmektedir. Bu okullar elmas ve altın sermaye nispetinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine alınmadıkça hiçbir eğitim meselesinin konuşulamayacağını, medeniyet dünyasında da bir tahayyüz hakkı iddia edilemeyeceğini düşünerek bu konuda döneminin Milli Eğitim Bakanlığı’nı bu görevi yapmaya davet etmiştir.³¹⁵

³¹¹ Tozlu, *a.g.m.*, 129-134.

³¹² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 351.

³¹³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 352.

³¹⁴ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 18-19; a.y., *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 142.

³¹⁵ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 19.

Batı dünyasından geri kalışımızı pozitif ilimlere gereken önemi vermeyişimize bağlayan düşünür, dünyayı avucunda tutan Avrupa hâkimiyetinin pozitif ilimler temeline dayalı olduğunu, batı medeniyetinin bütün üstünlüğünü pozitif ilimlere verdiği öneme borçlu olduğunu söylemektedir.

Doğuyu ruh ilimlerinin, batıyı madde bilgilerinin sultanı olarak ifade eden Necip Fazıl'a göre ruh ve madde birbirini tamamlayan iki önemli unsurdur. Maddesiz ruhu şekilsiz ve öksüz; ruhsuz maddeyi de verimsiz ve kısır gören Necip Fazıl, bu duruma 'ağaca istinat etmeyen tohumla, tohuma istinat etmeyen ağacın akıbetleri bir' örneğini vererek Müslüman ülkeler ile Müslüman olmayan Avrupa ülkeleri arasında bir tasnif yapmaktadır. Batının maneviyatı eksik olduğu için maddi alandaki ilerleyişinin belli bir zaman sonra çözüleceğini, doğunun ise manevi alandaki yeterliğinin onu dünyanın beklediği en yeni medeniyet ve dengeye ulaştıracağını söylemektedir. Böyle bir yükselişin batıyı ihtiva etmekle olabileceğini söyleyen düşünür, şarkın bütün garbı tek bir mektepten ibaret görmesi ve bu mektebi yemeksizin, içmeksizin, uyumaksızın, dinlenmeksizin tamamlaması gerektiğini savunmakta ve bunun teknik üniversiteler kurmakla gerçekleşeceğine inanmaktadır.³¹⁶ Ona göre teknisyenlerini yetiştirecek bu ocakları kuran memleketimiz, iktisadi, zirai, ticari, askeri, sağlık gibi bütün baş ihtiyaçlarını giderecek duruma gelecektir.³¹⁷

Teknik üniversite ve pozitif ilimler konusunda ülkemizin geri kalışının ve Avrupa ülkelerine muhtaç oluşunun nedenini manevi açıdan yorumlayan Necip Fazıl, "İnsan kafasının eşya ve hadiseler üzerindeki tecessüs ve hâkimiyet hakkını tatmin cehdiyle hareket eden Garplıya karşılık, eğer atom bombasını bizim dünyamız icat edemediyse, kabahati iyi Müslüman olmayışımızda arayalım."³¹⁸ diyerek bu eksikliği iyi Müslüman olmamamıza bağlamaktadır.

³¹⁶ Kısakürek, *Çerçeve* 2, 22.

³¹⁷ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 145.

³¹⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 132.

Her şeyle beraber müspet bilgiler tohumunun da peygamberler eliyle gelmiş olduğunu ifade eden düşünür, Müslümanın hayatında dini ilimlerin yanında pozitif bilimlerin önemine değinmektedir.³¹⁹

3.3.9. Yabancı Profesör

Necip Fazıl, ecnebi mütehasıs ve yabancı mütehasıs olarak da zikrettiği yabancı profesör kavramını, “bir iş, meslek veya ilimde ustalık sahibi olan gayr-i müslim şahıs”³²⁰ olarak tarif etmiştir. Eğitim kurumlarımızda yabancı profesörün istihdam edilmesine karşı çıkan yazar, fen bilimleri ve teknik alanlarda, ancak belli bir zamana kadar ve belli sınırlar dâhilinde yabancı profesörün eğitim vermesine izin verilebileceğini, bunun dışında ilim ve sanatta yabancı profesörün eğitiminin kabul edilemeyeceğini ve bize yarardan çok zarar vereceğini savunmaktadır.³²¹

İlim için, “milli tefekkür benliğinin içinde mayalaştığı tekne” benzetmesini yapan yazar, bu teknede yabancı hamurkârın çalıştırılamayacağını, bunun milli görüş dehasını körelteceğini düşünmektedir.³²² “İstanbul Üniversitesi’nde Arapça dersini okutmakla görevli Alman profesörün, İsmail Saib Efendi’den³²³ ders alıp talebelerine ders vermesini şaşkınlıkla karşılayıp bunun tımarhanelerde bile görülmemiş bir gafletin göstergesi olduğunu savunan düşünür verdiği bu örnekle içimizdeki cevherlerin farkına varmayıp Avrupalıya olan körü körüne hayranlığımızı özetlemektedir.³²⁴

Ülkemizde 1924 Maarif Misakı’yla, Avrupa ve Amerika’dan birçok yabancı uzmanının görüşlerine başvurulmuş ve ‘pragmatist eğitim felsefesi’ benimsenmiştir. Bu durum, o dönemde ülkede çeşitli tepkilere sebep olmasına rağmen buna aldırış edilmemiş ve Türk eğitim sistemi çağdaşlaşma düşüncesiyle Amerikalı pragmatistlerin (W. James ve J. Dewey) tayin ettiği eksene çekilmiştir.³²⁵

³¹⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 134.

³²⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 359.

³²¹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 145.

³²² Kısakürek, *Çerçeve I*, 66.

³²³ İsmail Saib Sencer (1873-1940). Daha fazla bilgi için bkz.: TDV İslam Ansiklopedisi.

³²⁴ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 145.

³²⁵ Can, *a.g.e.*, 216.

Buna tepki gösteren kişilerden biri olan Necip Fazıl, eğitim kurumlarımızda yabancı profesörlerin bulunmasının, fikir ve ruh dünyamızı sömürgeleştirdiğini düşünmektedir. Avrupalaşmak adına eğitim kurumlarımızda yabancı profesörlerin bulunmasını eğitim sistemimizde ciddi bir eksiklik olarak gören düşünöre göre, yabancı uzmanın öğrettikleri, akli ve teknik bakımdan doğru ve şifalı olsa da ruh ve sanat bakımından yanlış ve zehirlidir.³²⁶ Ona göre, üniversite, lise, yüksekokul gibi eğitim kurumlarda olduğu gibi askeri birliklerde, diğer teşkilat ve bakanlıklarda yabancı mütehassıs bulundurmamamız gerekir.

Hz. Ali'nin 'Çocuklarınızı bir sonraki çağın ihtiyaçlarına göre eğiterek yetiştirin" öğüdünde belirtildiği gibi, geleceğimizi sağlam temeller üzerinde inşa etmek için, yabancı toplum ve uygarlıklar karşısında çöküşümüzü durdurabilecek şuuru diri bir nesil yetiştirmemiz gerekir. İnsanlık tarihinde yepyeni bir kültür meydana getirmeye ehil olan ve yaşadığı asra her bakımdan hâkim olabilecek bu nesil hem dahili hem de harici yönden bütün bileşenleriyle çağın ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmiş, enerjisini de medeniyet kaynaklarımızdan alan tamamen yerli bir okulda yetiştirilebilir.³²⁷

3.3.10. Avrupa'ya Gönderilecek Talebe

Su konduğu kabın rengini aldığı gibi insanın kişilik ve şahsiyeti de yetiştirilmiş olduğu terbiye sistemine göre şekillenir, ondan izler taşır. Kişi eğitildiği sistemin dayandığı kök değerlere göre hareket eder. Bireyin çevresinden aldığı bilgiler zihninde nasıl bir dünya tasavvuru oluşturmuşsa, hayatı da bu bilgiler doğrultusunda ilerler. Bu sebeple eğitim sistemleri de ülke ve toplumun geleceğine yön verebilecek bir insan profili oluşturmanın peşindedir.³²⁸

Necip Fazıl, Türkiye eğitim sisteminin millileşmesi için ve Avrupalaşmak adı altındaki milli ve ruhi sömürgecin önüne geçmek amacıyla Avrupa'ya bilinçli öğrenci gönderilmesini kesin çözüm olarak sunmaktadır. Avrupa'ya, lise mezunu, üniversite diplomalısı, muallim doçent, memur, her seviyeden birilerinin gönderilmesi gerektiğini savunan düşünöre göre, hem üniversite, hem teknik

³²⁶ Kısakürek, *Çerçeve 2*, 33.

³²⁷ Can, *a.g.e.*, 58.

³²⁸ Can, *a.g.e.*, 44.

üniversite hem de yabancı profesör sorunlarında çözüm formülünün Avrupa'ya gönderilecek öğrenci konusunda gizli olduğunu düşünmektedir.³²⁹ Bu konuyu 137 yıllık halledilmemiş dert olarak gören³³⁰ düşünöre göre; “Avrupalıları mahremiyetimize sokup bize ilim aşılamlarını istemektense, biz Avrupalıların mahremiyetine girip kendimizi aşılatacağız; kendimizden olan bünyelerin kan değişikliğini bize uygun istihaleler³³¹ içinde yine kendimizden alacağız.”³³²

Tanzimat'tan beri Avrupa'ya gönderilenlerin benliklerini kaybetmiş ve tamamen Avrupalılaşıp olarak dönmelerinin kabahatini gidenlerde değil, gönderenlerde bulan düşünöre göre Avrupa'ya öğrenci gönderirken de ülkemize yabancı uzman veya hoca alırken de her şeyini kaybetmiş bir mahkûm tavrını benimsediğimizden dolayı Batıdan aldığımız bilgiler, eşyalar lehimize değil aleyhimize olmaktadır.³³³

Bu hususta Japonların uygulamalarını örnek olarak veren Necip Fazıl, onların memleketlerine hiç yabancı mütehassıs almamasını ve batı dünyasına öğrenci gönderirken çok titiz davranmasını takdir etmektedir.³³⁴

Avrupa'ya gönderilecek talebe konusunda belli bir sistemin oluşturulmasını ve öğrencilerin bir eğitimden geçmesini öngören Necip Fazıl, bu konuda bazı şartlar sıralamıştır. İlk olarak gidecek öğrencinin Avrupa'da yaşamayı zevk haline getirmemesi, tamamen öğrenmek için gitmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Avrupa'ya gideceklerle kurtarıcı rollerini aşılayacak bir fikir yapısı, ahlak ve disiplin öğretmek, onları gözlemleyecek kişileri başlarına tayin etmek, her hareketlerini ve tavırlarını takip etmek, muvaffak olanları ödüllendirip şerefliendirmek, muvaffak olamayanları aynı nispette cezalandırmak³³⁵ gerektiğini söyleyerek ancak bu şekilde batı dünyasının akli teşhizatını fethedebileceğimizi savunmaktadır.³³⁶

³²⁹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 146-147.

³³⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 356.

³³¹ İstihale: hal değiştirme, başkalaşma.

³³² Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 146.

³³³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 356.

³³⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 358.

³³⁵ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 147.

³³⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü* 360; a.y., *Çerçeve 1*, 68; a.y., *Çerçeve 2*, 34.

Ayrıca, Batı âlemine gönderilecek talebe, bir taraftan her şeyi öğrenmeye muhtaç bir tavır sergilerken, öbür taraftan her şeyi bilen bir hissiyatın da sahibi olmalıdır. Yani bir taraftan hiçbir şeyi bilmeyen bir öğrenci, diğer taraftan her şeyi bilen bir âlim gibi olmalıdır.³³⁷ Avrupa'ya gönderilecek talebeler hem ruhi hem de ahlaki cepheleriyle öyle yetiştirilmeli ki Batı ülkelerinde herhangi bir günah işlemeyi Allah ve Resulüne ihanet olarak telakki etmelidirler.³³⁸

Netice itibarıyla, batıya gidecekler birkaç nesil sonra artık bu gidiş gelişleri gereksiz kılıcı ve her şeyi memleket içinde halledebilecek duruma geldiklerini iyice anladıklarında ve bu anlayışa göre fikir ve ahlak sahibi olduklarında³³⁹ bu konuda muvaffak olabileceğimizi söylemektedir. Bununla birlikte, üniversitelerimizde tamamen milli ve şahsi ilim benliğine sahip eğitimcilerin, profesörlerin olduğu gün her türlü kıymetin çorap söküğü gibi birbirini takip edeceği kültür ikliminin kurulacağını da düşünmektedir.³⁴⁰

3.3.11. Sanat ve İlim Hareketlerini Koruma

İnsan, çok yönlü ve her alanda eğitim ihtiyacı olan bir varlıktır. İnsan eğitiminin başlıca yön ve bileşenlerinden biri de sanat eğitimidir. Bireysel ve toplumsal eğitimle birlikte bilim, teknik, felsefe, kinestetik alan gibi eğitimi ilgilendiren her alanda sanat eğitimi oldukça önemlidir. Bu eğitimin sadece örgün eğitimle değil aynı zamanda sergi, müze, kitap, dergi, yayın ve her türlü görsel işitsel iletişim araçları ile desteklenmesi gerekmektedir.³⁴¹

Sanat ve ilim alanlarında yapılan faaliyetleri teşvik etme ve koruma görevinin eğitim sistemine ait olduğunu söyleyen Necip Fazıl, bunun tam aksi bir durumu eğitim sisteminin eksikliği olarak görmektedir. Sanat ve ilim alanlarında yapılan çalışmaları destekleyen düşünür, sanat ve ilim adamını kendi ürettikleri içinde serbest bırakıp, ona müdahale etmeden, onu ekonomik faktör ve toplumsal rol bakımından devletleştirmek gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sayede sanat ve ilim

³³⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 357.

³³⁸ Kısakürek *İdeolocya Örgüsü*, 358.

³³⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 359.

³⁴⁰ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 143.

³⁴¹ Levent Mercin ve Ali Osman Alakuş, "Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gereklikliği", *Dicle Üniv., Ziya Gökalp Eğitim Fak. Dergisi*, 2007, Sayı 9, 15.

adamı kendisinden resmen eser ve faaliyet isteyen, kendisini bunun için koruyan cemiyet ve devlete karşı verimini kemiyet bakımından yükseltmeye mecbur kalacaktır.³⁴²

Necip Fazıl'ın bu konudaki önerisi toplumun bekası ve gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Çünkü birey hangi konu da olursa olsun birilerinin emrine, söylemlerine göre hareket edip özgür düşünemezse kendisini geliştiremez. Bunun sonucunda özgüveni olmayan, herhangi bir problem karşısında çözüm üretemeyen, ezbere bağlı öğrenen, kendini ifade edemeyen, yeni şeyler ortaya koyamayan bir nesil zuhur edebilir. Böyle bir nesil bir ülkenin geleceği açısından tehlikelidir. Çünkü sanayileşen ve teknolojinin hızla geliştiği bir toplumda yeni bir şey ortaya koyamayan, var olan teknolojiyi dönüştüremeyen bir toplum yok olmaya mahkûm olabilir.³⁴³

Necip Fazıl'a göre, eğitim sisteminin resmi ve büyük organı konumunda, memleketin en ileri sanat ve ilim hareketlerini içinde barındıran büyük bir dergi, resmi bir devlet tiyatrosu, büyük bir devlet sineması, birkaç büyük devlet orkestrası, sanat sergileri, sanat kulüpleri oluşturulmalıdır. Ayrıca bütün bu faaliyetlerin merkezi konumu olacak, milli ve manevi özellik taşıyan bir sanat sarayı kurulmalıdır.³⁴⁴

3.3.12. Halk Terbiyesi

Halkevleri, tarihsel bir gelişim ve oluşum süreci sonucu doğmuş olan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin, başka bir deyişle Türk İnkılabının toplumsal bir değişim ihtiyacı olarak ortaya çıkmıştır³⁴⁵ve başlatılan bu inkılap hareketinde amaç halk terbiyesi olmuştur.³⁴⁶

O dönemin önemli sivil yapılanmaları olan Türk Ocakları ve halkevlerinin eğitim sistemi için önemine dikkat çeken Necip Fazıl, halkevlerinin mana ve plan açısından zenginleştirip, yepyeni bir ruhla doldurarak genel bir müdürlük teşkilatı içerisinde milli eğitim bakanlığı bünyesine alınması gerekliliğini dile getirmektedir.

³⁴² Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 148.

³⁴³ Mercin ve Bşk., *a.g.m.*, 19.

³⁴⁴ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 148.

³⁴⁵ Nurcan Toksoy, *Halkevleri. Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yay., Ankara, 2007, 7.

³⁴⁶ Toksoy, *a.g.e.*, 11.

Ayrıca her şehirden, ilçeden kültür dersleri öğretmenleri, doktorlar, teknisyenler, sanatkârlar, münevverler icra heyeti sıfatıyla halk eğitim merkezlerinde görevlendirilmelidir. Döneminde halkevleri olarak adlandırılan günümüz halk eğitim merkezleri düşünüre göre, devamlı konferans, münazara, seminer, gezi, gösteri, sergi, sinema, konser vb. sosyal faaliyetlere yer vermeli, birçok toplantı şeklinde muaşeret kaidelerinden başlayıp, ev idaresine dair düşüncelere kadar anlatıp gösteren bir yetiştirme ve yetiştirme ocağı haline getirilmelidir. Halkevlerinin özellik ve işlevlerinden bahseden düşünüre göre bu kurumları öneminden dolayı milli eğitim bakanlığına bağlamak irfan tarihimizde hakiki bir inkılap olur.³⁴⁷

3.3.13. Dünya İrfanını Nakil İşi

Necip Fazıl'ın bu konudaki fikirlerini açıklamadan önce irfan ve kültür kavramlarına bakış açısının kısaca değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Düşünüre göre irfan: “İnsanoğlunun ruh ve kafa mahsulüne verilen isimdir.” Fertler, cemiyetler ve milletler için en büyük ihtiyaç olan irfan, onu yoğuran fertler ve cemiyetlerin hakkı bakımından şahsi ve milli, bütün insanlığa hayat inşa etmek bakımından da ictimai ve insanidir. İrfanın iki yolu olduğunu söyleyen düşünüre göre bunlardan biri kendi kaynaklarını oluşturup onlardan, diğeri ise yabancı kaynaklardan irfana erkmektir. İkinci yolu birincisine geçit olarak gören Necip Fazıl, aslolanın kendi kaynaklarını doğurmak olduğunu söylemektedir.³⁴⁸

İrfan kavramı ile kültür kavramını birbirinin yerine kullanan³⁴⁹ Necip Fazıl'a göre, vücuda alınan gıda en nihayetinde damarlarda kana dönüştüğü gibi kültür de sahibinde fikir bünyesi haline gelen bilgidir. Düşünüre göre, bir kişinin kilerindeki erzaktan dolayı kan sahibi olduğunu iddia etmesi ne kadar abes bir durumsa, aynı şekilde ansiklopedi ezberleyen kişinin kendini kültürlü addetmesi o derece abestir. “Kültür, bilgi sahibi olmak değil bilme hassasına erkmektir. Bilme hassasına eren,

³⁴⁷ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 149.

³⁴⁸ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 116-117.

³⁴⁹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 120.

bilmediği şeylerin de bir nevi âlimidir. Bütün bilgilerin kaynağı idrak çilesini çekmiş bir dünya görüşüne varmış her insan kültürlüdür.”³⁵⁰

Kültür sahibi olmak için yani irfana erme davasında ilk işin dünya irfanıyla temasa geçmek olduğunu söyleyen Necip Fazıl, diğer kültürlerle ait eserlerin dilimize tercüme edilmesi gerektiğini, ‘herhangi bir dil çarşafına bütün dünya hakikatlerini konuşturmak’ sözüyle ifade etmektedir.³⁵¹

Diğer kültürlerle ait şaheserlerin, ilmi ve sanatsal faaliyetlerin bizim kültürümüze nakletmenin eğitim sistemine ait önemli bir iş olduğunu ifade eden Necip Fazıl, Rusları, İtalyanları, Almanları, Fransızları örnek göstererek onların öz köklerine bağlı kalarak kültürlerini koruduklarını, bizim ise öz kökümüze önem vermediğimiz için, öz değerlerimizi kaybetmek üzere olduğumuzu söylemektedir.³⁵²

Düşünür, kültürel değerlerimizi kaybetmemek için ve Türk irfanının temellerini oluşturmak adına üç görev sıralamaktadır. Bunlar, Osmanlı, Şark ve Garp temelleridir.³⁵³ İlk olarak bu alanda uzman beş on kişi, Osmanlıcadan Türkçeye ismiyle geniş bir tercüme faaliyeti açıp, tarih, edebiyat, şiir, tasavvuf, usul ve ilmiyle geçmiş zamana ait bütün zirve örnekleri, günümüzün diline ve üslubuna mal etmelidir. Mevlana’yı, Evliya Çelebi’yi, Fuzuli’yi, Âşık Paşa’yı, Kâtip Çelebi’yi, İbrahim Hakkı’yı yetiştirmiş bir milletin onlara malik olamayışını büyük ve telafisi zor bir eksiklik olarak görmektedir.³⁵⁴

İkinci görevi, Doğu kültürünü başta Arap, Fars ve daha sonra Hint, Çin olmak üzere bütün şaheserleriyle Türkçeye tercüme edilmesi olarak belirtmektedir. Doğu kültürünün zenginliklerinden olan İmam-ı Gazali’yi, Muhiddin-i Arabi’yi, Hayyam’ı Sadi’yi hatta Buda’yı, Konfüçyüs’ü tanımak için bile Batı’ya başvurmamızı, “kendi kendisini tanımak için bile Garba muhtaç olmak, kendi yüzünü seyretmek için bile seri malı Avrupa aynalarına iftikâr³⁵⁵ beslemek” olarak ifade etmektedir.³⁵⁶

³⁵⁰ Kısakürek, *Çerçeve I*, 72-73.

³⁵¹ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 116-118.

³⁵² Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 123.

³⁵³ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 126.

³⁵⁴ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 123.

³⁵⁵ İftikar: Yoksulluğunu, fakirliğini açığa vurmak, çok ihtiyacı olmak.

³⁵⁶ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 124.

Üçüncü ve son görevin, batının kültürel zenginliğini kendi kültürümüze taşımak olduğunu söyleyen düşünür, batı ülkelerini azametli bir kütüphane olarak ifade etmektedir. Yunan felsefesi ve edebiyatına dünya klasiklerine ve modern eserlerine, müsbet ilimlerine, fenlerine ve ideolocylarına nüfuz etmemizin bizi kültürel anlamda doyuracağı üzerinde önemle durmaktadır.³⁵⁷ Bu hususta tercüme faaliyetlerinin gerekliliğine değinen düşünüre göre başka milletlerin eserlerini kendi ana dilinin aynasında görmemiş olan millet, kıyamete kadar eser vermekten acizdir.³⁵⁸

3.3.14. Milli Kütüphane ve Müze

Kütüphaneler, eğitimi destekleyen ve eğitimin ayrılmaz bir parçası olan kurumlardır. Çünkü eğitim sadece okulda gerçekleştirilen bir faaliyet değildir. Çağdaş eğitim anlayışı öğrenciyi, kuru bilgi ezberi yerine araştırıp öğrenmeye, yorum yapmaya yöneltmektedir. Bu da kütüphanelere ve bilgi merkezlerine duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Dolayısıyla eğitim öğretimi destekleyen kütüphanelere nitelik ve nicelik bakımından gerekli önem verilmelidir.³⁵⁹

Necip Fazıl, insanların bilgi ihtiyacını karşılayan ve eğitimine katkıda bulunan kütüphane ile birçok tarihi zenginliğimizi gelecek nesillere aktaran müzelerin eksikliğini eğitim sisteminin eksikliği olarak görmektedir. Ona göre, ülkenin merkezi birçok yerinde halkın her türlü faydalanabileceği milli kütüphaneler kurulmalı ve bu kütüphaneler bizim kültürümüze ait temel eserler ile bütün dünya kültürüne ait çeşitli kitapları ihtiva etmelidir. Müzeleri de maddi ve manevi sermaye olarak gören Necip Fazıl, müzelerin yaygınlaştırılmasını da eğitim sisteminin bir vazifesi olarak görmektedir. Halkın ilmi ve kültürel anlamda gelişeceği bu kurumların geliştirilememesini de eğitim sisteminin eksikliği olarak görmektedir. “Yüzyıllardır milli kütüphanesini ve müzelerini kuramamış bir maarif cihazın, pantolonu olmayan bir adamın giyimden bahsetmesi kadar zavallı bulmaz mısınız?” diyerek konunun önemine dikkat çekmektedir.³⁶⁰

³⁵⁷ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 125-126.

³⁵⁸ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 150.

³⁵⁹ Malik Yılmaz, “Eğitim ve Kütüphane İlişkisi”, Erişim:[acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/48/259.htm] Erişim Tarihi: 25 Ocak 2019.

³⁶⁰ Kısakürek, *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, 150-151.

Sonuç olarak, Necip Fazıl'ın eğitim ile ilgili sıraladığı bu 14 sorun, insan, sistem ve malzeme kaynaklı sorunlardır. Çağa uygun bireyler yetiştirmek için çağın gerektirdiği unsurlar ve malzemeler eğitime dâhil edilmelidir. Sürekli düşünen, okuyan, düşünen ve üreten bir toplum olmanın gerektirdiği şey budur. Eğitimi etkileyen bu sorunlar, insan, sistem ve malzemenin geliştirilmesiyle ortadan kaldırılabılır. Bu da milli his, heyecan ve kolektif bir düşünceye bağlıdır.³⁶¹

3.4. Necip Fazıl'a Göre Eğitim Politikaları

Politika kavramı, kelime olarak “devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa anlamlarına gelmektedir. Genel olarak ise politika denildiğinde; bir hedefe ulaşmak için belirlenen ilkeler ve programlar anlaşılmaktadır. Kelime anlamından yola çıkılırsa, ‘devletin eğitim etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak gerçekleştirme esaslarının bütünü’ eğitim politikasıdır.”³⁶²

Eğitim politikasının temel prensibi; ahlaklı, faziletli, dürüst, vatanını seven, tarih şuuruna ve iş ahlakına sahip nesillerden oluşan bir cemiyetle birlikte, söz konusu temel vatandaşlık vasıflarını elde etmiş, ilmi ve zihni anlamda tam teşekküle sahip üstün seviyede ilim ve meslek adamları yetiştirmektir.³⁶³

Necip Fazıl'a göre eğitim politikamız ‘orta münevver şahsiyetler’ yetiştirmeye dayanır. Düşünöre göre toplumumuz, “*maddi ve manevi bütün verim ve iş şubelerini kuşbakışı bir tertip içinde ruhuna sığdırmış ve bütün şubeler arasındaki ahenk zaviyesinden umumi ve ameli bir idrak rüşdüne ermiş, tahlil ve terkip sahibi münevverlere muhtaçtır.*” Bu münevver şahsiyet, evleneceği kişi, yetiştireceği çocuk, okuyacağı kitap, yaptıracığı ev, döşeyeceği oda, giyim kuşamıyla örnek olacak kişidir.³⁶⁴

³⁶¹ Şengül, *a.g.m.*, 65-66.

³⁶² Sibel Karaaslan, “Türk Eğitim Politikasında Okuma Alışkanlığı”, *Bilgi Dünyası*, 2016, 17(1), 104-119.

³⁶³ Emin Bilgiç, *Maarif Davamız*, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1986, 21.

³⁶⁴ Kısakürek, *Çerçeve 5*, 65-66.

Toplumun böyle aydın şahsiyetlere ihtiyacı olduğunu dile getiren Necip Fazıl, milli eğitim politikamızın böyle aydın şahsiyetler yetiştirmek olduğunu ifade etmektedir.

SONUÇ

Necip Fazıl Kısakürek, bireysel, toplumsal, siyasal, kültürel alanlarda birçok konuyla ilgilenerek önemli tespitlerde bulunmuştur. Özellikle 1939-1978 yılları arasında eğitim ile ilgili yayınladığı yazıları, eğitim meselelerine farklı bakış açıları kazandırması açısından dikkate değerdir. Kendisinin eğitime dair görüş ve yazıları incelendiğinde, bu fikirlerinin ve düşüncelerinin eğitimin genellikle manevi ve inanca dair alanlarında kümелendiği, dolayısıyla din eğitimi ile alakalı önemli görüş ve düşüncelere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Din ve ahlak konularında toplumda ciddi eksiklikler olduğunu tespit eden Necip Fazıl'a göre, dinin emir ve yasakları hakkıyla anlaşıldığında ve uygulandığında herhangi bir ahlaki sorun yaşanmaz, böylece toplum birlik ve beraberlik içinde yaşamış olur. Düşünöre göre Müslümanlar İslam ahlakından ve İslami bakış açısından uzaklaştıkları için toplumsal, bireysel, edebi, iktisadi, sanatsal vb. pek çok alanda bozulmalar ve yozlaşmalar ortaya çıkmaktadır. Bu hususta gençlik olgusu ve gençlerin eğitime önem veren Necip Fazıl'a göre, yeni nesillere verilecek sağlam temelli bir din eğitimi, bu yozlaşmanın önüne geçerek topluma eski değer ve gücünü kazandıracaktır.

Necip Fazıl'ın Batıcılık ve Büyük Doğu hakkındaki düşünceleri de oldukça önemlidir. Çünkü bunlar onun fikir yapısını şekillendiren iki kavram olmuştur. Ona göre Büyük Doğu, Müslüman-Türk insanını temsil etmesi bakımından çeşitli dinlerin ve milletlerin oluşturduğu Doğu kavramından oldukça farklıdır. Doğuya asıl değerini kazandıran İslam olduğu için, Doğu, İslam düşüncesiyle Batının teknik, pozitif ilimler alanındaki birikimini bütünleştirerek eski gücüne kavuşacaktır. O, Batıya körü körüne bağlılığı, onu taklit ederek öz değerlerinden uzaklaşmayı acizlik olarak görmektedir.

Necip Fazıl, hayatı boyunca savunduğu düşünce, ilke ve değerler uğrunda mücadele eden biri olmuştur. Karakteri ve yaşantısıyla insanlara örnek olan düşünür pek çok toplumsal konuda fikir beyan ettiği gibi Türk Milli Eğitiminin meseleleriyle de yakından ilgilenmiştir. O, dünyanın kabul gördüğü fikir akımları karşısında durumumuzun gözden geçirilmesini, dünyanın içinde bulunduğu ruhi sarsıntıları

bilerek bir yaşam ve fikir ölçütü belirlenmesini tavsiye etmektedir. Her konuda kopyacılıktan uzak durup yeni şeyler oluşturma çabasında olunması gerektiğini vurgulayarak orijinallığe dikkat çekmektedir. Eğitim faaliyetlerinin bir düzen ve disiplin içerisinde yürütülmesi gerektiğine değinen düşünür eğitimde metod konusuna da değinmektedir. Onun eğitim metodunun felsefi direği telkin, sevgi ve gönüllülüktür. Ancak bu şekilde gönüllü bireyler yetiştirilebilir.

Toplumda adalet ve huzurun ancak İslami kaidelere bağlılıkla gerçekleşeceğini savunan Necip Fazıl, İslam’a göre yetiştirilmiş bilinçli bireylerin eğitiminde ailenin önemine vurgu yapmaktadır. Ona göre aile içinden, devlet dışardan yetiştirici olduğunda toplum yıkımdan ve bozulmalardan, yozlaşmadan kurtulmuş olur.

Aile eğitimden sonra çocuk için ikinci önemli kurum okuldur. Necip Fazıl, ilk, orta ve yüksek tahsilin ayrı şubelenmesini uygun görmekte ve buluş çağından sonra kız ve erkek okullarının ayrılması gerektiğini düşünmektedir. Eğitimde öğretmenin rolüne de değinen Necip Fazıl’a göre insan münasebetlerinde önemli bağlardan biri de öğretmen bağıdır. O, eğitimde devlet, aile ve öğretmenin gerekliliğini üçayaklı bir sehpaye benzetmektedir. Öğretmenin temsil ettiği makamın izzeti bakımından sahip olduğu vasıflara riayet etmesi gerektiğini söylemektedir.

Eğitimde imamlık ve vaizlik görevlerine de atıfta bulunan düşünöre göre imamlar bulundukları yerlerde mana zeminini oluşturacak kişilerdir. Ona göre bir köyde, imam, öğretmen ve muhtar el ele verip tam bir iş birliği içinde köylünün ruhi ve ahlaki yönden yüksek seviyelere çıkmasını sağlamalıdır. İmam ve vaizler birer din eğitimcisi görevini üstlendiklerinden tam bir dini bilgiye, tasavvufi zevke, terbiye, edebe ve tebliğ sanatına vakıf olmalıdırlar.

Necip Fazıl, ana fikir-plan, okuma-yazma oranı, nitelikli öğretmen yetiştirme, okul kitapları, ahlak ve disiplin, dil ve ıstılah, üniversite eğitimi ve yapılması, teknik okullar, yabancı eğitimciler, yurtdışına gönderilen öğrenciler, sanat ve ilim faaliyetleri kütüphane ve müze konularını eğitim açısından ele almıştır. Bunlardaki sorunları ve eksiklikleri değerlendiren düşünür dönemin eğitim sistemini eleştirmiş, günümüz eğitim sistemine de fayda sağlayacak önemli fikirler sunmaktadır. Bununla

beraber eğitim politikalarına da değinen Necip Fazıl'a göre eğitim politikamız orta münevver şahsiyetler yetiştirmeyi hedeflemelidir.

Necip Fazıl, öğrencinin seviyesine uygun, faydalı ve uygulanabilir olan, din, ahlak ve sevgiye dayalı, kopyacılıktan uzak bir eğitimin ideal eğitim olduğu kanaatindedir. Ona göre her alanda olduğu gibi eğitimde de peşin ve kendimize ait bir doğru ve yanlış, iyi ve kötü, güzel ve çirkin hükmünün getirilmesi gereklidir.

Kısakürek'in görüşleri genel olarak incelendiğinde, dönemindeki birçok konudaki eksiklikleri tespit ederek, çözüm önerileri getirdiği görülmektedir. Özellikle din, ahlak, eğitim, gençlik konularındaki görüşleri günümüz şartları doğrultusunda ele alınırsa eğitim ve din eğitimi alanlarında önemli katkılar sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, H. (1991). **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**. İstanbul: MEB Yayınları.
- Akyüz, Y. (1978). **Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940)**. Ankara: Doğan Yayınları.
- Akyüz, Y. (1982). **Türk Eğitim Tarihi Başlangıçtan 1982’ye**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Algül, H. Kılavuz, A.S. (2003). **İlmihal İman ve İbadetler**. Ankara: TDV Yayınları, C.1.
- Alperen, A. (1994). “Necip Fazıl Kısakürek’in Sanatı”. **Bütün Yönleriyle Necip Fazıl**. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 27-44.
- Ateş, S. (1999). “Hak ve Merhamet”. **Kur’an Mesajı İlmi Araştırmalar Dergisi**. (13-14-15). 73-80.
- Ayas, A. (2009). “Öğretmen Mesleğinin Önemi ve Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar”. **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 10(3), 1-11.
- Aydın, M.S. (2010). **Din Felsefesi**. (On ikinci Baskı). İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Başar, H. (2003). “Satı Bey ve Eğitimle İlgili Görüşleri”. **Değerler Eğitimi Dergisi**. 1(2), 46-67.
- Bayraktar, F. (1984). **İslam Eğitiminde Öğretmen ve Öğrenci Münasebetleri**. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Bilgiç, E. (1986). **Maarif Davamız**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Bilgin, B. (1988). **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**. (Baskı no yok). Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

- Binbaşıoğlu, C. (1982). **Eğitim Düşüncesi Tarihi**. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınları.
- Buzpınar, Ş.T. (2009). DİA. “**Satı el-Husri**” Md. İstanbul: TDV Yayınları, C. 36, 176-178.
- Can, H. (2012). **Milli Eğitimin Neresindeyiz?**. (Birinci Baskı). İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- Celkan, H.Y. (2003). “Türk Milli Eğitiminden Felsefî Bir Kesit”. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. 1(2), 1-4.
- Cevizci, A. (2005). **Paradigma Felsefe Sözlüğü**. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1558-1560.
- Çağlayan, A. (2013). **Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi**. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Çağrıci, M. (2015). **Anahatlarıyla İslam Ahlakı**. (Sekizinci Baskı). İstanbul: Ensar Yayınları.
- Çalışkan, İ. (2002). **Kur'an'da Din Kavramı**. Ankara: Ankara Okulları Yayınları.
- Çebi, H. (2004). “Bütün Yönleriyle Necip Fazıl Kısakürek'in Şiiri”. (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çetin, M. (2004). “Türk Edebiyatında Fırtınalı Bir Zirve”. (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 8-10.
- Çelik, V. (2010). “Okul ve Sınıf”. (Editör: F. Töremen). **Eğitim Bilimine Giriş**. (İkinci Baskı). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 346-361.
- Demir, R. (2008). **Üniversitenin Bugünü ve Yarını**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Palme Yayıncılık.

- Doğan, D.M. (2016). **İki Yol Açıcı Nurettin Topçu ve Necip Fazıl**. (Baskı no yok). Ankara: Yazar Yayınları.
- Ergen, H. (2013). “Türkiye’de Eğitimde Planlama Yaklaşımları ve Kullanılan Eğitim Göstergeleri”. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 9(2). 151-167.
- Ersoy, İ. (2007). **Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefi Yönü**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fidan, N. Erden, M. (1986). **Eğitim Bilimine Giriş**. (Üçüncü Baskı). İstanbul: İdeal Yayıncılık, 13, 346.
- Gazali, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed. (2005). **Kalplerin Keşfi**. (Baskı no yok). (Çev. A. Duran). İstanbul: Hikmet Yayınları.
- Gazali, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed. (2014). **İhya’u U’lumi-D’Din**. (Baskı no yok). (Çev. A. Arslan). (Eserin orijinali 1853’de yayımlandı). İstanbul: Merve Yayınları, C.1, 204; C.2.
- Gazali, Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed. (2017). **Hüccetu’l- İslam**. (Birinci Baskı). (Çev. A. Serdaroğlu). İstanbul: Akif Yayınları.
- Gözütok, Ş. (2002). **İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi**. Ankara: Fecr Yayınları.
- Gözütok, Ş. (2019). **İslam Medeniyetinde Eğitim Felsefesi**. İstanbul: Ensar Yayınları.
- Güngör, E. (2000). **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- İbni Arabi, Muhiddin. (2005). **İlahi Aşk**. (Onuncu Baskı). (Çev. M. Kanık). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kaçıroğlu, M. (2014). “Biyografi Yazarı Olarak Necip Fazıl Kısakürek”. **Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. 5(5), 31-56.

- Kahraman, A. (2004). “Büyük Hayatı Gören Açı”. (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 188-192.
- Karaaslan, S. (2016).“Türk Eğitim Politikasında Okuma Alışkanlığı”. **Bilgi Dünyası**. 17(1), 104-119.
- Karadaş, C. (2017). “Asıl Din Aşırı Yorum”. **Diyanet Aylık Dergi**. (321), 10-13.
- Karagöz, İ. ((2005). **Dini Kavramlar Sözlüğü**. Ankara: DİB Yayınları.
- Karakoç, S. (2011). **Sütun**. (Altıncı Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları, 127.
- Karakoç, S. (2012). **Çağ ve İlham IV Kuruluş**. (Dördüncü Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karaman, H. Çağrı, M. Dönmez, İ.K. Gümüş, S. (2003). **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**. Ankara: DİB Yayınları, C.1, C.4.
- Karataş, T. (2004). “Necip Fazıl’ın Tiyatroları”. (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 222-246.
- Kartal, E. (2010). “Dil, Kültür ve Eğitim İlişkisi”. **e-Journal of New World Sciences Academy**. 5(3). 447-454.
- Kazıcı, Z. (2009). **İslam Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi**. (Yedinci Baskı). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Keskin, M. (2004). “Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme”. **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**. 4(2), 7-21.
- Kısakürek, N.F. (1985). **Babıali**. (On dokuzuncu Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (1997). **İman ve İslam Atlası**. (Altıncı Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

- Kısakürek, N.F. (2005). **Çile**. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2006). **İman ve Aksiyon**. (On yedinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2009). **Benim Gözümde Menderes**. (Dokuzuncu Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2010). **Esselam**. (On dördüncü Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2010a). **Çöle İnen Nur**. (Kırk birinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2010b). **Son Devrin Din Mazlumlari**. (Yirmi sekizinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2014). **Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu**. (Yirmi birinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2014a). **İdeolocya Örgüsü**. (21.Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016). **O ve Ben**. (Otuz sekizinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016a). **Çerçeve 1**. (Altıncı Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016b). **Çerçeve 2**. (Beşinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016c). **Çerçeve 3**. (Beşinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016d). **Çerçeve 4**. (Beşinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016e). **Çerçeve 5**. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F. (2016f). **Çerçeve 6**. (Altıncı Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

- Kısakürek, N.F. (2017). **Kafa Kâğıdı**. (Yirmi yedinci Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N.F.(2017a). **Tanrı Kulundan Dinlediklerim**. (On Altıncı Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim. Bakara, 2/30, 143, 165, 269. Al-i İmran 3/7. Nisa, 4/80. Casiye, 45/13. Lokman, 31/13, 20. Kalem, 68/4. Ahzab, 33/21. Tin, 4/95. Kehf, 18/ 110. Maide, 5/54. Zariyat, 51/56; Ra'd, 13/19-22. Zümer, 39/17-18. En'am Suresi, 6/12, 75-79. Haşr, 59/9.
- Malik b. Enes, Ebu Abdillâh Malik b. Enes b. Malik. (1994). **El-Muvatta**. (İkinci Baskı). (Çev. A. Büyükçınar, V. Akyüz, A. Arpa, D. Pasmaz, A. Yücel). İstanbul: Beyan Yayınları, C.4.
- Martı, H. (2019). "Din ve Maneviyat Desteğiyle Hayatı Yaşanılır Kılmak". **Diyanet Aylık Dergi**.<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fhttps%3A%2F%2Fdergi.diyanet.gov.tr%2Fmakale&date=2019-05-21> (Erişim Tarihi: 11.03.2019)
- McNeill, W. (2008). **Avrupa Tarihinin Oluşumu**. (Baskı no yok). (Çev. Y. Kaplan). İstanbul: Külliyyat Yayınları.
- Mercin, L. Alakuş, A.O. (2007). "Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği". **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**. (9), 14-20.
- Mert, T. (2004). "Hayatı ve Şahsiyeti". (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 10-45.
- Miyasoğlu, M. (1933). **Necip Fazıl Kısakürek**. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Adım Yayınları.
- Miyasoğlu, M. (2004). **Necip Fazıl Armağanı**. (Baskı no yok). İstanbul: Konak Yayınları.
- Okay, O. (1994). "Sanat ve Edebiyat Dergisi Olarak Büyük Doğu". **Bütün Yönleriyle Necip Fazıl**. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 176-183.

- Okay, O. (1998). **Necip Fazıl Kısakürek**. (Birinci Baskı). İstanbul: Şule Yayınları.
- Okay, O. (2002). DİA, “**Necip Fazıl Kısakürek**” Md. C.25, Ankara: TDV Yayınları, 485-488.
- Oruç, C. (2010). “Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi”. **Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi**. 1(2), 37-60.
- Oruç, M. (2018). **Huzurun Kaynağı Aile**. (Dokuzuncu Baskı). İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Öcal, M. (1990). **Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar**. Ankara: TDV Yayınları.
- Özdenören, R. (1994). “Necip Fazıl’ın Fikir Özellikleri”. **Bütün Yönleriyle Necip Fazıl**. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 120-124.
- Sağlık, Ş. (2004). “Ağaç Dergisi ve Necip Fazıl”. (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 201-209.
- Şanver, M. (2000). “Dini Tebliğ ve Öğretimde Metodun Önemi”. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. 9(9), 1-4.
- Şehsuvaroğlu, L. (2003). **Necip Fazıl Kısakürek**. (Baskı no yok). Ankara: Alternatif Yayınları.
- Şengül, A. (2015). “Necip Fazıl Kısakürek’in Yazılarında Eğitim Sorunu”. **Milli Eğitim Dergisi**. (206). 54-68.
- Tezcan, M. (1997). **Türk Kişiliği ve Kültür-Kişilik İlişkileri**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Toksoy, N. (2007). **Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**. Ankara: Orion Yayınları.

- Topçu, N. (1998). **Türkiye'nin Maarif Davası**. (Dördüncü Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Topçu, N. (1999). **Yarınki Türkiye**. (Beşinci Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tozlu, N. (1994). "Necip Fazıl Kısakürek'te Eğitim Düşüncesi Üzerine". **Bütün Yönleriyle Necip Fazıl**. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 129-134.
- Töremen, F. (2010). "Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar". (Editör: F. Töremen). **Eğitim Bilimine Giriş**. (İkinci Baskı). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Turan, A. "Eğitim ve Öğretimin İşlevi"
<http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fdogruhaber.com.tr%2Fmobil%2Fyazaroku&date=2019-05-21> (Erişim Tarihi: 25.12.2018)
- Turinay, N. (2004). "Büyük Doğu Bir Kavramın Doğuşu". (Editörler: M. Çetin ve M.N. Şahin). **Doğumunun Yüzüncü Yılında Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 210-220.
- Tülücü, S. (2016). "Kitap Tanıtımı". **İlahiyat Tetkikleri Dergisi**. 2(46), 303-306.
- Tümer, G. (1994). DİA, "**Din**" Maddesi. C.9, İstanbul: TDV Yayınları, 345-349.
- Ungan, S. (2008). "Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı". **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. 7(1), 218-228.
- Ülken, H.Z. (1967). **Eğitim Felsefesi**. (Baskı no yok). İstanbul: MEB Yayınları, 37.
- Yetik, Z. (1994). "Necip Fazıl'da Fikir ve Pratik". **Bütün Yönleriyle Necip Fazıl**. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, 135-138.
- Yılmaz, B. (2018, 27-29 Nisan). **Necip Fazıl Kısakürek'in Arvas ve Nehri Ziyaretleri**, Uluslararası Zap Havzası Uleması Sempozyumu, Ankara.
- Yılmaz, H.K. (2010). **Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar**. (On üçüncü Baskı). İstanbul: Ensar Yayınları, 169.

Yılmaz, M. “Eğitim ve Kütüphane İlişkisi”

<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Facikarsiv.ankara.edu.tr%2Fbrowse%2F48%2F259.htm&date=2019-05-21> (Erişim Tarihi: 24.01.2019)

Yılmaz, O. (2018). “Necip Fazıl Kısakürek’in Hadis Kültürü ve Kullandığı Bazı Hadislerin Değerlendirmesi”. **Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. 6(2), 143-168.

Yorulmaz, H. (2016). **Bir Neslin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek**. (Dördüncü Baskı). İstanbul: Hat Yayınevi, 83, 86, 91, 125-129, 175.

İnternet:<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2FHttps%3A+%2F%2Fwww.nfk.com.tr&date=2019-05-23>. (Erişim Tarihi: 18.02.2019)

İnternet:<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2FHttps%3A+%2F%2Fwww.nfk.com.tr&date=2019-05-23> (Erişim Tarihi: 18.02.2019)

İnternet:<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tdk.gov.tr&date=2019-05-23> (Erişim Tarihi: 23.12.2018)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : DÜZCE, Şehnaz
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.06.1990 / Van
Telefon :
Faks :
E-mail : sehnaz.soyalp@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	23.07.2012

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
6	Van	Millî Eğitim Bakanlığı Personeli

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

27/05/2019

Tez Başlığı / Konusu:

“Necip Fazl Kısakürek ve Eğitim Anlayışı”

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam **108** sayfalık kısmına ilişkin, 27/05/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından **Turnitin** intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%15** (yüzde onbeş) tir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinalite Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Şehnaz
27/05/2019
Şehnaz DÜZCE

Adı Soyadı : Şehnaz DÜZCE
Öğrenci No : 149203139
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Programı : Din Eğitimi
Statüsü : Y. Lisans ■ Doktora □

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut DÜNDAR
27.05.2019.

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
04.06.2019
Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü